

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

**SERBEST ETKİNLİKLER DERSİNİN SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zehra ÖZSEL

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hilal KAZU

ELAZIĞ, 2016

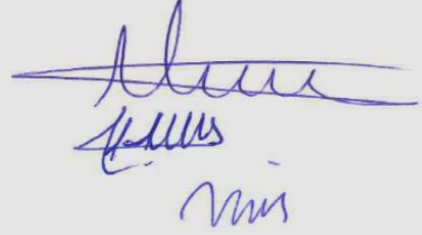
T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı

Zehra Özsel'in Yrd. Doç. Dr. Hilal Kazu danışmanlığında hazırlamış olduğu "Serbest Etkinlikler Dersinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi" başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun.....tarih vesayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından.....tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1: Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
- 2: Yrd. Doç. Dr. Hilal KAZU
- 3: Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

İmza

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Hilal Kuzu danışmanlığında hazırlamış olduğum "Serbest Etkinlikler Dersinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Zehra ÖZSEL

15/07/2016

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Serbest Etkinlikler Dersinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi

Zehra ÖZSEL

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

Elazığ-2016, Sayfa: XVI + 124

Araştırmanın amacı, serbest etkinlikler dersini öğretmen görüşlerine göre incelemektir. Aynı zamanda öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşlerinde; cinsiyet, mesleki kıdem, okutulan sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan okul ve lisansüstü eğitim alma durumlarına göre farklılık olup olmadığını belirlemek de hedeflenmiştir.

Araştırma, tarama modeline bağlı olarak nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı karma model şeklindedir. Verilerin toplanmasında iki aşamalı bir desen izlenmiştir. Birinci aşamada sınıf öğrenmelerinin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşlerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemeye yönelik veri toplamak amacıyla nicel veri toplama tekniklerinden ölçek kullanılmıştır. Nicel araştırmanın çalışma evreni, Elazığ ili ve Tunceli ili merkez okullarında görev yapan sınıf öğretmenleridir. Kolay ulaşılabilirlik durumu örnekleme yöntemine göre belirlenen araştırma örneklemi, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Elazığ ili ve Tunceli ili merkezde görev yapan 460 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla 42 sınıf öğretmeninden toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistiklerden, Tek Faktörlü MANOVA, nitel verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel verileri planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler boyutları olmak üzere beş boyut altında incelenmiştir. Araştırmanın nitel verileri ise öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin öğrenmesine ve öğretime olan katkılarına ilişkin görüşleri, öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri, öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin daha etkili-verimli olabilmesine ilişkin görüşleri-önerileri ve öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin kaldırılmasına ilişkin görüşleri olmak üzere dört başlık etrafında incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; etkinlikler boyutunda anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. Serbest Etkinlikler dersine yönelik uygulama ve öneriler alt boyutları mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; planlama, etkinlikler, sorunlar alt boyutlarının mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama, uygulama, etkinlikler ve öneriler alt boyutları sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; sorunlar alt boyutunun sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırma bulguları ile öğretmenlerin, Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığını, bu dersteki etkinlikler sayesinde öğrencilerin okula bağlılıklarının arttığını, bireysel ve grupta yapılan çalışma becerilerinin olumlu yönde değiştiğini ve bu ders için belirlenen etkinliklerin öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenler kılavuz kitabının olmaması, araç-gereç eksikliği, diğer derslerin içeriğinin yoğun olması, sınıf yönetimi sorunları ve mekân (etkinlik alanları) bulunmamasından dolayı etkinliklerin sınırlı yapıldığını belirtmişlerdir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; fiziksel olanaksızlıklar ve eksikliklerin giderilmesi, serbest etkinlikler dersinde yürütülen çalışmaların belirli bir program çerçevesinde düzenli ve planlı biçimde yürütülmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Serbest Etkinlikler dersinin diğer derslerde olduğu gibi kılavuz kitabının hazırlanması gerektiği gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Sınıf Öğretmenleri, Ders Dışı Etkinlikler, Serbest etkinlikler dersi.

ABSTRACT

Master's Thesis

**Investigation of Free Activities Course Based on the Opinions of the Class
Teachers**

Zehra ÖZSEL

Firat University

Institute of Education Sciences

Department of Curriculum and Instruction

Elazig-2016, Page: XVI + 124

The purpose of the research is to investigate the free activities course as per the opinions of the teachers. It is also intended to determine whether there exists a difference in the opinions of the teachers for the free activities course as per their gender, professional seniority, and the class size, level of class, graduated school and postgraduate degree status.

The research is in the form of mixed model in which qualitative and quantitative models are used depending on the screening model. Two-stage pattern has been followed in the collection of data. In the first phase, scale from among quantitative data collection techniques has been used in order to collect data for determining whether there exists a significant difference in the opinions of class teachers regarding the free activities course. The target population of the qualitative research is the class teachers working at central schools at provinces of Elazig and Tunceli. The sample of the research-that is determined as per the sampling method of easy accessibility status-consists of 460 class teachers working at the centers of provinces of Elazig and Tunceli in the spring term of the academic year of 2012-2013. The qualitative data has been collected from 42 class teachers through semi-structures interview form. Single factor MANOVA from among descriptive statistics- has been used in the analysis of

quantitative data, and descriptive analysis has been used in the analysis of qualitative data.

The quantitative data of the research has been examined under five dimensions as being planning, implementation, activities, problems and recommendations. And the qualitative data of the research has been examined around four headings as being the opinions of teachers regarding the contributions of the free activities course-being implemented in elementary schools to the learning of students and teaching, opinions of the teachers regarding the problems encountered in free activities course being implemented in elementary schools, opinions and recommendations of the teachers for the free activities course-being implemented in elementary schools to be more effective and efficient, and opinions of the teachers for the removal of free activities course being implemented at elementary schools.

As the result of the research, it has been determined that there is a significant difference in the dimension of activities. While implementation and recommendations sub-dimension relevant to free activities course is not showing a significant difference in respect of professional seniority, it is being understood that the planning, activities and problems sub-dimensions show a significant difference. While the sub-dimensions of planning, implementation, activities and recommendations of the teachers for the free activities course is not showing a significant difference in respect of class size, it has been observed that the problems sub-dimension shows a significant difference in respect of class size.

By the findings of the research, it has been determined that the teachers think that the free activities course contribute to the socialization of students, that the devotion of students to school increases due to the activities in that course, that their individual and group study skills change positively, and that the activities determined for this course are compatible with the levels of the students. The teachers have specified that the activities are being performed as limited due to lack of guidebook, deficiency of equipments, intensity of the content of other courses, problems of class management and lack of space (activity areas).

In the direction of these results, recommendations such as removal of physical impossibilities and deficiencies, carrying out the operations in free activities course in an orderly and planned manner within the frame of a specific program, and preparation

of the guidebook of free activities course by the Ministry of National Education just like the other courses have been provided.

Key Words: Elementary School, Class Teachers, Extracurricular Activities, Free Activities Course.

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
BEYANNAME	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLOLAR LİSTESİ	XI
EKLER LİSTESİ	XIII
ÖN SÖZ	XIV
KISALTMALAR	XVI
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Sayıtlar.....	10
1.5. Sınırlılıklar	10
1.6. Tanımlar.....	10
İKİNCİ BÖLÜM	12
II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	12
2.1. Serbest (Boş) Zaman Eğitimi.....	12
2.1.1. Okul ve Boş Zamanların Eğitimi	13
2.1.2. Okullarda Boş Zaman Eğitimi Gerektiren Nedenler	15
2.2. Serbest Etkinlikler Dersi	17
2.3. İlgili Araştırmalar	25
2.3.1. Serbest Etkinlikler Dersi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	25
2.3.2. Serbest Etkinlikler Dersi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	36
III. YÖNTEM	36
3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Evren ve Örneklem	39
3.2.1. Nicel Veriler İçin Oluşturulan Evren ve Örneklem	39

3.2.2. Nitel Veriler İçin Seçilen Çalışma Grubu.....	42
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.3.1. Serbest Etkinlik Dersi Değerlendirme Ölçeği	44
3.3.1.2. Açımlayıcı Faktör Analizi ile Yapı Geçerliği.....	46
3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu	53
3.4. Verilerin Toplanması	54
3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması	55
3.5.1. Nicel Verilerin Analizi.....	55
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	59
3.5.3. Nitel Veriler İçin Geçerlik ve Güvenirlik	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	62
IV. BULGULAR VE YORUMLANMASI	62
4.1. Nicel Verilerin Analizi Sonucunda Ulaşılan Bulgular ve Yorumlanması...	62
4.1.1. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına İlişkin Görüşlere Katılım Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması.....	62
4.1.2. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	63
4.1.3. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	64
4.1.4. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	67
4.1.5. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	68
4.1.6. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	70
4.1.7. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Lisansüstü Eğitim alma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması.....	71
4.2. Nitel Verilerin Analizi Sonucunda Ulaşılan Bulgular	73
4.2.1. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğrencilerin Öğrenmesine ve Öğretime Olan Katkısına İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	73

4.2.2. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorumlanması.....	75
4.2.3. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Daha Etkili ve Verimli Olabilmesine İlişkin Görüşleri ve Önerilerine Ait Bulgular ve Yorumlanması	78
4.2.4. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Kaldırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	79
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	82
V. SONUÇ-TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	82
5.1. Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına Yönelik Görüşlere Öğretmenlerin Katılma Düzeylerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması	82
5.2. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması.....	87
5.3. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması.....	88
5.4. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması.....	89
5.5. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması .	90
5.6. Serbest Etkinlik Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mezun Olunan Okul Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması.....	91
5.7. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Lisansüstü Eğitim Alma Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması	91
5.8. Öneriler	92
KAYNAKLAR	94
EKLER	105
ÖZ GEÇMİŞ	124

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. SED’ın Uygulamaya Geçmesiyle Değişen 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi.....	21
Tablo 2. SED’ın Uygulamaya Geçmesiyle Değişen 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı İlkokullar ve Ortaokullar Haftalık Ders Çizelgesi.....	22
Tablo 3. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı	41
Tablo 4. Çalışma Grubunun Özellikleri	43
Tablo 5. Ölçeğin Cronbach Alpha Değerleri	49
Tablo 6. Planlama Boyutu Madde İstatistik Değerleri.....	50
Tablo 7. Uygulama Boyutu Madde İstatistik Değerleri	51
Tablo 8. Etkinlikler Boyutu Madde İstatistik Değerleri.....	51
Tablo 9. Sorunlar Boyutu Madde İstatistik Değerleri	52
Tablo 10. Öneriler Boyutu Madde İstatistik Değerleri	53
Tablo 11. Aritmetik Ortalamaların Yorumlanmasında Kullanılan Değerler	56
Tablo 12. Normallik Dağılımı.....	57
Tablo 13. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına Yönelik Görüşlere Katılım Düzeyleri	62
Tablo 14. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Cinsiyet Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları	63
Tablo 15. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Mesleki Kıdem Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları	65
Tablo 16. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları.....	67
Tablo 17. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları.....	69
Tablo 18. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Mezun Olunan Okul Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları	70
Tablo 19. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Lisansüstü Eğitim Alma Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları.....	72

Tablo 20. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğrencilerin Öğrenmesine ve Öğretime Olan Katkısına İlişkin Görüşleri	73
Tablo 21. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri	76
Tablo 22. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Daha Etkili ve Verimli Olabilmesine İlişkin Görüşleri ve Önerileri.....	78
Tablo 23. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Kaldırılmasına Yönelik Görüşleri	80

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Uygulama İzinleri	105
Ek 2. İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak İncelenmesi Ölçeği	107
Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	111
Ek 4. Görüşme Formu Örneği	113
Ek 5. Çalışmanın Yapıldığı Elazığ Merkezinde Yer Alan İlkokullarda ve İlköğretim Okullarında Uygulanan Ölçek Sayıları	114
Ek 6. Çalışmanın Yapıldığı Tunceli Merkezinde Yer Alan İlkokullarda ve İlköğretim Okullarında Uygulanan Ölçek Sayıları	115
Ek 7. Kutu-Kutu Grafiği, Saçılma Grafiği	116
Ek 8. Orijinallik Raporu	123

ÖN SÖZ

Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik gelişmeler eğitim programlarının bu yöndeki ihtiyaçları karşılama durumunu etkilemektedir. Eğitim sisteminin geliştirilmesi, nitelik açısından çağdaş standartlara ulaşmasının bir yolu da bilim ve teknolojiye gelişmelere uygun program çalışmalarının yapılmasıdır. Bu bağlamda öğretim programlarının geliştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de bu doğrultuda öğretim programlarının yenilenmesinde önemli çabalar sarf edilmektedir.

Öğretim programı, ders içi etkinliklerin yanı sıra ders dışı etkinliklerle de desteklenerek hazırlanmakta olup öğretim programı ders içi etkinlikler ve ders dışı etkinlikler ile bütünlük sağlamalıdır. Ders dışı etkinlikler, okul programlarının ayrılmaz bir parçası olarak öğrencilerin gelişimlerine destek olmaktadır. Ders dışı etkinlikler okullarda öğrencilerin seçimine sunulan seçmeli dersleri de içermektedir. Seçmeli dersler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Farklı ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere sahip öğrencilere programlarda farklı ders seçenekleri sunulmaktadır. Ders dışı etkinliklerin aynı zamanda öğrencilere hayat becerileri kazandıracak özellikte olması da beklenmektedir. İnanılmaz bir hızla değişen dünyamızda öğrencilerimizin bu değişime ayak uydurabilmeleri için onların hayat becerilerinin de geliştirilmesi gerekmektedir.

2010-2011 eğitim-öğretim yılında ilköğretim I. kademe öğrencileri için ders programına eklenen Serbest Etkinlikler dersi de öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre yönlendirilecek bir ders olarak ortaya çıkmıştır. Böylece Serbest Etkinlikler dersi eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmının gerçekleştirilmesinde bir araç olarak kullanılmak üzere ders programına eklenmiştir.

Bu araştırma, Elazığ ili ve Tunceli ili merkezindeki sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersinde yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sürecinin planlanması, uygulanması ve raporlaştırılması aşamalarında birçok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle çalışmanın her aşamasında bilimsel tutum ve felsefeleriyle bana ışık tutan, beni motive eden, yardımlarını esirgemeyen, bu güne dek her konuda çok büyük desteğini gördüğüm değerli hocam ve danışmanım Sayın Yrd. Doç. Hilal KAZU, araştırmayı titizlikle okuyan ve geri bildirimleriyle zenginleştiren Sayın Serkan ASLAN'a çok teşekkür ederim. Bu güne kadar süre gelen eğitimimin değişik

aşamalarında güven verici sözleriyle ve destekleriyle yanımda olan, Yrd. Doç. Dr. Doğancan ÖZSEL'e, araştırmanın analiz ve raporlama sürecinde bana zaman ayıran Doç. Dr. Murat DEMİR'e, yardımlarını esirgemeyen F.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve asistanlarına, araştırmaya katılan değerli öğretmen arkadaşlarıma ve desteklerini esirgemeyen okul yönetici ve yardımcılarına ve emeği geçen herkese teşekkür ederim. Ayrıca eşime araştırmaya olan desteği için teşekkür ederim.

Zehra ÖZSEL
Elazığ, 2016

KISALTMALAR

SED : Serbest Etkinlikler Dersi

SEDDÖ : Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeği

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Serbest Etkinlikler dersinin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelenmesi konulu araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya ilişkin genel bilgilere yer verilerek, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve konuyla ilgili tanımlar ayrı alt başlıklar halinde yer almıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Günümüzde eğitimin amacı, bilim ve teknolojiye meydana gelen son derece hızlı gelişim ve değişimleri en doğru biçimde tüm topluma ulaştırabilmektir. Toplum açısından vazgeçilmez bir ihtiyaç olan eğitim bu şekilde çocukların sağlıklı, uyumlu bir şekilde sosyalleşmelerine ve toplumla bütünleşmelerine de yardımcı olacaktır. Hiçbir dönemde olmadığı kadar hızlı yaşanan bilgi yoğunluğu uygulanmakta olan eğitim programlarının da değişimini zorunlu kılmıştır. Yaşanmakta olan gelişmelere ve toplumun ihtiyaçlarına göre planlanmakta olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin, son yıllarda hızla artan yenilenme ihtiyacıyla birlikte hedef ve içerik açısından değişim gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, öğrenciyi eğitim-öğretim faaliyetlerinin merkezine alan, etkinlik odaklı eğitim anlayışının okul programlarında yer alması hedeflenmiştir. Eğitim kurumlarının, geleneksel eğitim-öğretim programlarıyla bu değişime ayak uyduramayacağı ve bireyin kendisinin eğitimde merkeze alınması gerektiği düşüncesi, öğrenciyi merkeze alan faaliyetlerin yer aldığı programlara geçilmesine neden olmuştur (Ağaoğlu, 2002; Binbaşoğlu, 2000; Duruhan ve Demir, 2005).

Öğrenci merkezli yaklaşımlar dikkate alınarak, eğitim-öğretim programları değişimlere ayak uydurmuş ve 2005-2006 eğitim-öğretim yılında öğretim programlarında, Yapılandırmacılık yaklaşımını merkezinde bulunduran değişiklikler meydana getirilmiştir. İlköğretim programında “*Öğretmen odaklı*” uygulamalar yerine “*öğrenci odaklı*” uygulamalar yer almıştır. Bununla birlikte, 2005 İlköğretim Programında geleneksel eğitim programlarının değişen ihtiyaçları karşılayamadığı,

öğretmen merkezli anlayışla okulların yeniliklere ayak uyduramayacağı ve ancak yenilenen programla birlikte yeniliklerin benimsenebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca uygulanan yeni programla; çocuğun bireysel özelliklerinin dikkate alınması, toplumsallaşmasının önemi, çevreyle ve doğayla etkileşim içinde olan, kendine güvenen bireyler yetiştirilmesi ve yaparak-yaşayarak öğrenmeye dayanan eğitim anlayışının benimsenmesi gibi öğrenci merkezli yaklaşımlar dikkate alınmıştır. 2005 programıyla birlikte eğitimde davranışçı yaklaşım yerine bilişsel ve yapılandırmacılık ilkesine dayanan öğrenme ortamları benimsendiğinden öğrenci odaklı, öğrencilerin bilgiyi yapılandırdığı, öğrencideki öğrenme merakını arttırmaya çalışan ve etkinlik merkezli bir anlayışa geçilmiştir (İlhan Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013, s. 2).

2012 yılında ise, okulların eğitim-öğretim kademelerinin sınıflandırılmasında değişim yaşanmıştır. Toplumun gereksinimleri, öğrencilerin nitelikleri göz önünde bulundurularak ve 2005 programının dayandığı temeller de dikkate alınarak değişim gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren zorunlu eğitim süresini kesintili biçimde 12 yıla çıkararak bu yeni uygulama 2005 programının dayandığı nitelikler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Yapılandırmacılık anlayışı devam etmekte olup yalnızca uygulamalarda farklılıklar görülmüştür. Bu bağlamda öğrencilere çok seçenekli bir seçmeli ders alanının sunulması 4+4+4 eğitim sisteminin getirmiş olduğu yeniliklerdendir (Gömlüksiz ve Özdaş, 2013, s. 325).

Okullarda bilişsel hedeflerin yanı sıra duyuşsal ve devinişsel hedefler de gerçekleştirilmektedir. Günümüzde okullar öğrencilerin bilginin yalnızca pasif alıcısı olduğu anlayışından vazgeçmiştir. Bu yeni anlayışla birlikte öğrencilerin birçok gelişim özelliği de dikkate alınmaya başlanmıştır. Oral (2002)'a göre "eğitim kurumları günümüzde, bilginin aktarılması gibi klasik anlayışla birlikte, öğrencilerin niteliklerini ve toplumsal olarak gelişimlerine katkıda bulunacak sosyal imkânları da sağlamaya" çalışmaktadır. Öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlayan ve bireysel olarak gelişmelerini sağlayan etkinlikler eğitim programlarının gelişimini de olumlu etkilemektedir. Bu etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin birbirleriyle olan iletişim becerileri olumlu etkilenmekte ve eğitimle ilgili hedeflerin gerçekleşmesi de kolaylaşmaktadır (Varış, 1993). Bu gibi nitelikler değerlendirildiğinde ders dışı etkinliklerin eğitimde önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda programın gereksinimlerine de karşılayabileceği düşünülerek Rehberlik/Sosyal Etkinlikler,

Seçmeli Dersler ve son yapılan düzenlemeyle birlikte Serbest Etkinlikler Dersi (SED) eğitimde yerini almıştır (MEB, 2010). Ders dışı etkinlik uygulamaları, öğrencilerin okulda öğrendiklerini gündelik yaşamlarında uygulamalarına yardımcı olurken birbirleriyle olan iletişim becerilerinin de gelişmesini sağlamaktadır. Öğrencilere sınıf ya da okul dışı ortamlarda yaparak-yaşayarak öğrenecekleri ortamlar sunulması, öğrencilerin doğayla ve birbiriyle etkileşim kurarak bilgi edinmelerine yardımcı olarak öğrenmeyi de anlamlı hale getirecektir (Altın ve Demirtaş, 2009; Anderson, Lukas ve Ginns, 2003; Braund ve Reiss, 2006). Sınıf ya da okul dışında sunulan öğrenme ortamları ile birlikte öğrencilerin niteliklerinin ve toplumsal gelişmelerinin de destekleneceği düşünülmektedir (Panizzon ve Gordon, 2003).

Okullarda düzenlenen sınıf içi etkinlikler, gerçek yaşam deneyimlerinden uzak olması, gerçek durumlarla kurulan ilişkinin yetersiz olması, bilginin doğrudan aktarılması ve öğrencilerin grup çalışmalarına yeterince imkan verilmemesi nedeniyle eleştirilmektedir (Türkmen, 2010). Buna karşılık ders dışı etkinlikler kapsamında gerçekleştirilen sınıf dışı etkinliklerin, öğrenme isteğini geliştirdiği gibi öğrenmeye yönelik motivasyon ve derslere yönelik tutumu da desteklediği ifade edilmiştir (Felix, Dornbrack ve Scheckle, 2008; Ramey ve Gassert, 1997). Ders dışı etkinlikler, okul içinde ve çoğunlukla da okul dışında gerçekleşmektedir. Her ne kadar bu tür etkinlikler, okul yönetiminin bilgisi dâhilinde ve öğretmen gözetiminde yapılsa da; çocuk, boş zaman etkinliklerinin çoğunu okul saatleri dışında ve ailesinin desteğiyle uygulamaktadır. Dolayısıyla, çocukta boş zamanı değerlendirme konusunda arzulanan tutum ve davranışları oluşturmak, bilinçlendirmek için gereken sistemli bir çabayı okul ve aile birlikte yürütebilmelidir (Tezcan, 1982, s. 74).

Ders dışı etkinlikler için tercih edilen sınıf dışı öğrenme ortamları ile öğrencilere sınıf ortamının yetersiz kaldığı öğrenme ortamları ve bireysel öğrenme olanakları sunulmaktadır. Bu ortamlar, öğrencilerin farklı öğrenme stillerinde öğrenmelerine olanak sağlamak ve her öğrencinin kendi hızında ilerlemesine de yardımcı olmaktadır. Böylece öğrenciler, ders dışı ortamlarda yeterli zaman harcayıp, kendi duyularını en iyi şekilde yapılandırabilmektedirler. Bu tür öğrenme ortamlarında yapılan eğitim-öğretim çalışmalarının, okuldaki eğitimi zenginleştirici, destekleyici ve tamamlayıcı bir özelliğe sahip olduğu pek çok araştırmacı tarafından da belirtilmektedir (Gurnett, 2009; Panizzon ve Gordon, 2003). Öğrenciler özellikle, sorgulama alışkanlığını, empati

kurabilmeyi, iletişim kurmayı, sorumluluk almayı, eleştirel bakmayı, yaratıcı düşünmeyi ve pratik beceriler kazanmayı bu tür öğrenme ortamları aracılığıyla kazanabilmektedirler (Seidel ve Hudson, 1999). Şimşek (2011); ders dışı etkinlikler kapsamında yapılan uygulamalarda müzelerin, botanik bahçelerinin, hayvanat bahçelerinin, akvaryumların, bilim-sanat merkezlerinin, milli parkların ve sanayi kuruluşlarının okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanıldıklarını açıklamaktadır. Bu tür farklı öğrenme ortamları aracılığıyla çocuk deneyim kazanarak öğrendiğinden bilgiyi yapılandırarak öğrenmiş olacaktır.

Ders dışı etkinlikler, eğitim kurumları aracılığıyla istenen davranışların ve niteliklerin oluşturulabilmesi için öğrencilerin düzeyine uygun olarak hazırlanmaktadır. Bu öğrenme ortamlarında yapılan çalışmalar sonucunda öğrenciler, diğerleriyle birlikte olma, ait olma, iş birliği içinde çalışma, sorumluluğu paylaşma, bir ortama ait olma ve önemli olduğunu hissetme gibi bir takım kazanımlara ulaşmaktadırlar (Özyürek, 2001). Bunun yanı sıra bireyin kendisi ile diğer bireyler arasında karşılaştırmalar yaparak sosyal açıdan kendi yeterliklerini ortaya koymasına olanak tanıyan ders dışı etkinlik çalışmaları, öğrencilerin öz saygılarının desteklenmesini sağlayarak sosyal davranışlarının gelişmesine de katkı sağlamaktadır (Harter 1993, akt. Doğru ve Peker, 2004). İncelenen çalışmalar, sosyal açıdan yeterli olan öğrencilerin akademik olarak da başarılı oldukları sonucunu göstermektedir (Holloway, 2000; Maynard ve Waters, 2007; O'Brien ve Rollefson, 1995). Öğrencinin akademik olarak başarıya ulaşabilmesi için, öncelikle okulunu sevmesi ve kendisini okulun önemli bir üyesi olarak görmesi gerektiği görüşünü ileri süren araştırmalar, öğrencilerin okulda ilgi duyduğu ve sevdiği etkinliklere katıldığına, okuldaki diğer bireylerle paylaşımında bulunduğuna inanması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları ile birlikte okul çevre şartlarının dikkate alındığı ders dışı etkinlik çalışmalarının, öğrencilerin okula uyum sağlamaları ve okulu benimsemeleri açısından oldukça önemli olduğu birçok araştırma tarafından desteklenmektedir (Köse, 2003).

Ülkemizde, ders dışı etkinlik saatlerinde yapılan uygulamalar incelendiğinde, uygulamaların farklı şekillerde gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmenler, ders dışı etkinlik saatlerini ya temel ve zorunlu derslerin bir telafisi olarak, ya öğrencilerin tamamen serbest bırakıldığı ve öğrenme ortamının ihmal edildiği bir eğlence ortamı olarak ya da rehberlik çalışmalarının uygulanıp değerlendirildiği bir ders olarak

kullanılmaktadırlar (Sezen, 2007). Öğretmenler bu uygulama şekillerindeki farklılığı; öğretim programlarının yoğunluğuna, okul bütçelerinin sınırlı olmasına, zaman ve alan yetersizliklerine, ders dışı etkinliklerin programlı, yapılandırılmış özellikler taşınamamasına ve sınav odaklı eğitim sistemine bağlamaktadırlar (Albayrak, 2004; Gözütok, 2006; Kamber, 2007; Sezen, 2007). Griffin ve Symington (1997) da, ders dışı etkinlik çalışmalarında en belirleyici rolün öğretmene ait olduğuna vurgu yaparak, öğretmen tarafından plan, program ve hazırlığın iyi yapılmamış ve iyi yönlendirilememiş bir ders dışı etkinlik çalışmasının amacına uygun gerçekleşmeyeceğini belirtmektedirler. McComas (2006), ise öğretmenlerin planlaması iyi yapılmış bir ders dışı etkinlik uygulaması hazırlamaya dikkat etmeleri gerektiğini, planlamanın eksik yapıldığı durumda öğrencilerin, eksik ve yanlış bilgilendirmeler nedeniyle yanlış tecrübeler edinilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca, okul ya da sınıf dışı ortamlarda nasıl hazırlık yapılacağı, araç-gereç ve materyalleri nasıl kullanacakları konusunda öğretmenlerin yetersiz olduklarını, kazanımlara ulaşılması konusunda da sıkıntılar yaşandığını vurgulamıştır. Griffin (2004) ise, öğretmenlerin sınıf içi ortamlarda yapılandırmacı öğrenme teorilerine yer vermesi gerektiğine vurgu yaparak sunulan teorik yapının sınıf ya da okul dışı ortamlarla pekiştirilmesini önermiştir. Bunun için de öğretmenlerin, sınıf ya da okul dışı ortamlarda öğrencilerin kendi öğrenme stillerini oluşturabilecekleri, öğrenci odaklı uygulamalara ihtiyaç duyduklarına dikkat çekmiştir. Ders dışı etkinlik çalışmalarına yönelik öğrenci algılamaları incelendiğinde, öğrencilerin, ders dışı etkinlikler kapsamında oluşturulan ya da gidilen uygulama alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarını yalnızca eğlence ve ortam değişikliği olarak algıladıkları görülmüştür. Bu olguya dayanarak, öğrencilerin ders dışı etkinlik çalışmalarını sınıf içi çalışmalar kadar dikkate almadıkları ve bu nedenle okul ya da sınıf dışı ortamları öğrenme ortamı olarak kabul edemedikleri ifade edilmiştir.

Ülkemizde ders dışı etkinlik çalışmaları değerlendirildiğinde ise, öğretmenler tarafından uygulanan etkinliklerdeki farklılıkların ve ders dışı etkinlik çalışmalar ile ilgili yanlış algılamaların önüne geçebilmek için, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2010 yılında yapılan düzenlemeyle birlikte ilköğretim 1-5. sınıflara Serbest Etkinlikler dersi eklenmiştir. Buna göre 04.06.2007 tarihli çizelgede 1., 2., 3. sınıflarda 12 saat olan Türkçe dersinin bu kararlar birlikte 11 saate indirildiği, yine 1., 2., 3. sınıflarda beş saat olan Hayat Bilgisi dersinin bu kararlar ile birlikte dört saate

indirildiği, 4, ve 5. sınıflarda dört saat olan Fen ve Teknoloji Dersi ise üç saate indirildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte en çok dikkati çeken değişiklik ise 1 ve 5. sınıflarda zorunlu ders saatleri azaltılarak 1 ve 3. sınıflarda beş; 4 ve 5. sınıflarda dört saat olmak üzere serbest etkinlikler dersinin getirilmiş olmasıdır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren 12 yıla çıkarılan zorunlu eğitim süresi nedeniyle yapılmış olan düzenlemeler sonrasında ise ders çizelgelerinde birtakım değişikliklere gidilmiş ancak mevcut sistemle eğitimlerine başlamış sınıflar için herhangi bir değişiklik yapılmayarak, yeni ders çizelgelerinin kademeli olarak uygulamaya başlanacağı ifade edilmiştir. Söz konusu düzenleme ile Serbest Etkinlikler dersinin 2016 yılından başlanarak ilkokul 1-3. sınıflarda seçmeli ders olarak uygulanmaya devam edileceği açıklanmıştır (MEB, 2012).

“Serbest Etkinlikler Dersi” ile ilgili yapılan araştırmalarda, dersin öğretim programının bulunmaması, ön uygulamasının yapılmadan uygulamaya konulması, öğretmenlerin bu dersin uygulanmasıyla ilgili yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmaması, okullardaki fiziki alanların yetersizliği ve dersteki planlama ve uygulamaların çok fazla esnek bırakılması gibi dersin niteliğini olumsuz etkileyen nedenler görülmektedir (Aydın, Bakırcı ve Ürey, 2012; Bektaş ve Dinçer, 2011; Dündar ve Karaca, 2011; Kazu ve Aslan, 2013). Serbest Etkinlikler Dersi, haftalık ders programında ders saati olarak önemli bir yere sahip olduğundan öğretmenlerin bu dersin işlenişine yönelik planlama yapabilmelerinin dersin uygulanmasına olumlu yansıtacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerle birebir yapılan görüşmelerde Serbest Etkinlik dersleri konusunda daha fazla bilgiye ve açıklamaya ihtiyaç duydukları görülmüştür.

İlkokulda önemli bir yeri olduğu düşünülen Serbest Etkinlikler dersinin amacına ulaşması, dersin süreç boyutunda etkili biçimde uygulanmasına bağlıdır. Öğrencilerin bireysel ve sosyal gelişimlerinde oldukça önemli bir yeri olan Serbest Etkinlikler dersinin uygulamadaki durumunun ortaya konulmasının gerekliliği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle böyle bir araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Birçok dersin öğretim programında sınıf içinde, sınıf dışında ve okul dışında yapılabilecek etkinlikler yer alsa da öğretmenlerin sınıf ve okul dışı uygulamalara yeterli düzeyde yer vermedikleri ve sınıf içi çalışmalarla ders süreçlerini planladıkları bilinmektedir. Öğretmenler; eğitimde öğrenme boyutunun vurgulanması nedeniyle, öğrencilere en kısa yoldan bilgiyi sunma yolu olarak düşündükleri sınıf içi uygulamaları daha çok dikkate almaktadırlar. Bu nedenle de sınıf ve okul dışı uygulamaların öğretmenler tarafından ihmal edildiği birçok araştırma tarafından ileri sürülmektedir (Kamber, 2007; Özur, 2010; Sezen, 2007). Öğrencilerin, öğrendiklerinin kalıcılığının sağlanması noktasında sınıf içinde oluşturulan öğrenme ortamları ve sınıf içi etkinlikler önemlidir. Ancak yalnızca sınıf içi etkinliklerle öğrenme ortamlarının hazırlanması da yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin sınıf dışı öğrenme ortamları ile buluşturulması öğrenilenlerin kalıcılığının artması ve bilgi transferinin sağlanması açısından son derece gereklidir. Sınıf içerisinde öğretmen gözetiminde yapılan etkinliklerin öğrenciler için farklı bir motivasyon sağladığı ve eğitim öğretim ile ilgili yapılan tüm planlamaların bu etkinlikler üzerine inşa edildiği bilinmektedir. Ancak tek başına sınıf içi çalışmaların, öğrencileri eğitimsel ve öğretimsel değerler açısından sınırlandırdığı ve sınıf içi bilgilerinin güncel yaşama taşınmasında yetersiz kaldığı da ifade edilmektedir (Türkmen, 2010). Öğrencilerin yaşama hazırlanmaları ve etkili bir vatandaş olarak yetiştirilmeleri ancak gerçek hayat ile kurdukları bağ ya da sınıf içerisinde öğrendiklerini ne derecede problem çözmeye transfer ettikleri ile mümkün olacaktır (Demir, 2007; Ergün ve Özsüer, 2006). Bu nedenle sınıf içindeki uygulamaların yanı sıra ders dışında yapılacak etkinliklerle sınıf içi çalışmaların desteklenerek çeşitlendirilmesi öğrenme yöntem ve tekniklerinin sınırlandırılmaması son derece önemlidir.

Sınıf ya da okul dışında yapılan ders dışı etkinlikler öğrencilerin öğretimine olduğu gibi eğitim durumlarına da katkı sağlamaktadır. Binbaşlıoğlu (2000)'na göre; çocuğun toplumsallaşmasını sağlamak, çocuğun başkalarıyla işbirliği kurabilmesini sağlamak, bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamak, kişiliklerini geliştirerek kendilerini tanıma, sorumluluk ve liderlik niteliklerini geliştirmelerine fırsat vermek ve boş zamanlarını iyi geçirmelerini sağlamak gibi amaçlar ders dışı etkinliklerin eğitimsel

değerlerini açıklamaktadır. Ders dışı etkinliklerin, doğal bir çalışma ortamı sunması, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi dikkate alması nedeniyle bu tür etkinliklere eğitim programında yer alan temel derslere verilen önem kadar değer verilmesi gerekliliği açıklanmıştır (Sezen, 2007). İlkokul çağındaki çocukların toplumsal, kültürel ve ahlaki yönlerinin, ilgi, yetenek ve becerilerinin ortaya çıkarılması, gelecekte karşılaşılabileceği sorunların çözümünde akılcı bir yol izlemesi gibi özellikleri dikkate alındığı zaman ders dışı etkinlik çalışmalarına daha çok önem verilmesi gerektiği görülmektedir (Aydın, Bakırcı ve Ürey, 2012; Binbaşıoğlu, 2000; Canbay, 2007; Özür, 2010).

Serbest Etkinlikler dersi; ders dışı etkinliklerin daha etkili planlanmasını sağlamak, ilköğretim kurumlarındaki zorunlu ders saatlerinin azaltılmasıyla öğrencilerin ders yükünü hafifletmek, öğrencilerin okulu daha çok benimsemelerini sağlamak, öğrencilerin istek, beceri ve yetenekleri doğrultusunda etkinlikler yapmalarına yardımcı olmak amacıyla gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar ve akademik çevrelerden gelen açıklamalar da dikkate alınarak eğitimde yer almıştır.

Bu araştırmada, Serbest Etkinlikler dersinde yapılan uygulamaların incelenerek dersin daha etkili bir şekilde geliştirilmesi ve uygulanması hedeflenmiştir. Araştırma ile sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili görüşleri ele alınarak öğretmenlerin dersin planlanması, uygulanmasında dikkate aldıkları nitelikler yordanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma ile elde edilecek sonuçların Serbest Etkinlikler dersinin planlanmasında, uygulanmasında ve etkinliklerin düzenlenmesinde katkı sağlayacağı, bu araştırmanın ve araştırma bulgularının eğitime kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; ilkokullarda uygulanmakta olan Serbest Etkinlikler dersini sınıf öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ve bazı değişkenler açısından değerlendirmektir. Bu genel amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesine yönelik katılım düzeyleri nedir?

2. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık var mıdır?
3. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılık var mıdır?
4. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile sınıf mevcudu değişkeni açısından anlamlı farklılık var mıdır?
5. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile okutulan sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılık var mıdır?
6. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile mezun oldukları okul türü değişkenleri açısından anlamlı farklılık var mıdır?
7. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile lisansüstü eğitim alma değişkeni açısından anlamlı farklılık var mıdır?
8. Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşleri nelerdir?
 - Öğretmenler serbest etkinlikler dersinin öğrencilerin öğrenmelerine katkısı hakkında ne düşünmektedirler?
 - Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
 - Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersinin daha etkili ve verimli uygulanabilmesi için geliştirdikleri öneriler nelerdir?
 - Öğretmenler serbest etkinlikler dersinin kaldırılması konusunda ne düşünmektedirler?

1.4. Sayılılar

Bu araştırmada;

1. Seçilen örneklem grubu evreni temsil edebilecek nitelik ve niceliktedir.
2. Öğretmenlerin anket sorularına içtenlikle ve samimi olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Kullanılan ölçme araçları araştırmanın amacına uygundur.
4. Kullanılan ölçme araçlarının istatistiksel açıdan geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Elazığ il merkezinde bulunan ilkokullar ile Tunceli il merkezinde bulunan ilkokullarda görev yapmakta olan ve ölçeğin uygulanması sırasında ulaşılabilen sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Nicel veri toplama aracı olarak ölçek ve nitel veri toplama aracı olarak uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu başlık altında çalışma sürecinde kullanılan anahtar terimlerle ilgili tanımlara yer verilmiştir. Bunlar;

Ders İçi Etkinlikler: Derslerin planlanmasında sınıf içinde öğretmen ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi düşünülen, hazırlık, sunu, uygulama ve değerlendirme aşamalarından oluşan faaliyetlerdir (Küçükahmet, 1994).

Ders Dışı Etkinlikler: Okul, sınıf ya da ders ortamının dışında eğitim-öğretimin hedefleri doğrultusunda, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, sınıf içi öğrenme durumlarını desteklemek ve bireysel ve toplumsal becerileri geliştirmek amacıyla okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin gözetiminde yapılan planlı, programlı ve düzenli etkinliklerdir (Binbaşıoğlu, 2000).

Serbest Etkinlikler Dersi: Öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerini, okulu daha çok sevmelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, kendilerini güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını, öz güvenlerinin artmasını amaçlayan derstir.

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ders dışı etkinlikler ve serbest etkinlik dersi kapsamında ilgili kaynaklardan yararlanılarak elde edilen kuramsal bilgilere ve konuyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Serbest (Boş) Zaman Eğitimi

Boş zaman kelimesinin İngilizcedeki karşılığı “Leisure” olmakla birlikte Leisure kelimesi “izin verilmiş olmak” veya “serbest olmak” anlamlarına da gelen latince “Licere” kelimesine dayanmaktadır. Ayrıca, serbest zaman manasına gelen Fransızca “Losiir” kelimesiyle de ifade edilmektedir. Zorunluluğun olmaması ve özgür seçim ifade eden bu kelimeler birbiriyle alakalı görülmektedir (Bakır, 1993). Türkçede "boş zaman/serbest zaman etkinliği" olarak ifade edilen kelimeler İngilizcede "free/leisure/spare time activities" ya da "extra-curricular activities" gibi kelimelerle gösterilmektedir. Bu kelimeler genelde aynı ifadeyi açıklamaktayken, “extra-curricular activities”, bazı araştırmacıların kullandığı şekliyle, boş zaman etkinliklerine diğer tanımlardan farklı bir anlam kazandırmaktadır. Ayrıca, boş zaman etkinlikleri öğrencilerin zorunlu derslerle birlikte isteğe bağlı olarak, okulda ya da okul dışında katıldıkları etkinlikler olarak da tanımlanmaktadır (Wu ve diğerleri, 2010). Torkildsen (2005) ise, serbest zaman etkinliklerinin çocuğun eğitimi açısından önemine dikkat çekmiştir. Okullarda uygulanan serbest zaman eğitimi ile öğrencilerin daha özgür davrandığını, boş zamanlarını doğru kullandıklarını, kendilerini daha iyi tanıdıklarını, zamanı planlama konusunda daha dikkatli davrandıklarını açıklamıştır. Ayrıca, serbest zaman eğitiminde yer alan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin okulda edindikleri kuramsal bilgileri daha etkili, yaparak-yaşayarak öğrendikleri ve edindikleri bilgileri gelecekteki öğrenmelerine daha iyi aktarabildikleri vurgulanmıştır. Boş zamanında ne yapacağını bilen birey, seçtiği bir etkinliğe zamanını verimli kullanarak, kendi isteğiyle ve dışarıdan bir baskı kurulmadan yönelebilecektir.

Boş ya da serbest zaman etkinlikleri, kişinin kendisi ve başkaları için bütün zorluklardan veya bağlantılardan uzak kaldığı ve kendi isteği ile seçeceği bir etkinlikle meşgul olmasıdır. Genellikle çalışma zamanı dışında kalan zaman serbest zaman dilimi olarak ifade edilir (Hacıoğlu ve Diğ., 2003). Serbest zaman, kişinin hem kendisi ve hem de başkaları için bütün zorluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır. Tezcan (1982) da, serbest zamanı kişinin tamamen bağımsız ve özgür olduğu zaman dilimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda yer alan bağımsız ve özgür olma kavramları, kişinin seçtiği etkinlikle zamanını verimli olarak değerlendirmesi anlamında kullanılmıştır.

2.1.1. Okul ve Boş Zamanların Eğitimi

Bireyde gözlenmek istenen davranış değişikliği; eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri tutum ve değerler yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda okullara önemli görev düşmektedir. Çünkü okullar eğitim sürecinin başarıya ulaşabilmesi için eğitimin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Öğrencilere boş zaman eğitiminin sunulması, sağlanması anlamında da okullar önemli görülmektedir. Okullar, öğrencilere akademik bilgileri aktarmakla birlikte öğrencilere deneyim kazandıran ve onların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlayan kurumlardır. Okullar, öğrencilere boş zaman etkinlikleri yoluyla düşünme, karar verme, bir işi yapma ve sonuçlandırma imkânı vermektedir. Öğrencilerin becerisi olduğu alanlar belirlenip, bu konudaki tutum ve değerleri desteklenmektedir. Boş zamanların değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla da okullara önemli görevler düşmektedir. Çünkü okullarda yer alan zorunlu dersler öğrencilerin eğitimi için yeterli olmayabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin zorunlu çalışma zamanları dışında kalan zamanlarını da etkili kullanmaları gerekmektedir.

Eğitimin temel dayanaklarından birisi de, her bireyin özelliğinin, yeteneğinin ve ilgi alanının birbirinden ayrı olmasıdır. Okullar aracılığıyla, bireylerin ilgi alanlarını karşılayacak, yeteneklerini ortaya çıkaracak eğitim programları hayata geçirilmektedir. *“Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 3. maddesinde de bu görüşlerle aynı doğrultuda öğrencilerin ilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi ile gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırarak hayata hazırlamak ve onların*

kendilerini mutlu kılabacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.” ifadeleri yer almaktadır (Resmî Gazete, 14574).

Eğitimin temel amaçlarından olan bireylerin yetenekleri doğrultusunda en iyi şekilde yetiştirilmesini sağlamak toplumların gelişimi açısından gereklidir. Ayrıca, toplumsal hayata uyum sağlayabilecek, bedensel, ruhsal, sosyal yönden sağlıklı bireyler yetiştirilmesi de eğitimin hedefleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda; okullar, toplumun kültürel değerlerini aktarma görevinin yanı sıra bireylerin uyumlu bir biçimde devam edecekleri bir yaşama hazırlanmalarını da amaçlamaktadır. Okul ya da sınıf dışı ortamlar aracılığıyla sunulan gerçek öğrenme ortamları öğrencinin toplum içerisinde göstereceği dengeyi sağlamaktadır. Sürekli gelişen ve değişen dünyada okulların eğitim kalitelerini arttırması, okul ve sınıf dışı öğrenme ortamları hazırlaması gerekmektedir. Günümüzde bireylerin istek ve beklentileri sürekli değiştiğinden okullar bu gereksinimlere cevap verebilmek için yenilenmek ve değişmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle okullar, okul ve sınıf dışı öğrenme ortamlarıyla bireylerin gelişmelerin gerisinde kalmamaları için çaba harcamalı ve gelişmeler konusunda onları yönlendirebilmelidir. Zorunlu dersler dışında öğrenciler için serbest bir etkinlik zamanı düzenlenmesi günümüz eğitim anlayışına ve felsefesine uygun bir yaklaşımdır. Okullarda serbest zamanın düzenlenmesine yönelik etkinliklerin yer alması ve öğrenme ortamlarının hazırlanması öğrencilerin okula karşı olumlu bakış açısı geliştirmelerine de yardımcı olacaktır.

Boş zaman eğitiminin hedefleri ile programda yer alan örgün eğitimin hedefleri aynı doğrultudadır. Eğitim programları birbirini tamamlar nitelikte olup, boş zaman eğitiminin, örgün eğitimde hazırlanmış bir program aracılığıyla mı program dışı bir yolla mı istenen yönde gerçekleşeceği eğitimde yer alan tartışmalardandır. Ülkeler bu konuda kendi eğitim felsefelerine uygun olarak yaklaşımlar belirlemiştir. Ülkemizde de kendi eğitim sistemine uygun olarak boş zaman eğitiminin uygulanmasına dayalı olarak yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu amaçla, ülkemizde boş zaman eğitiminin gerçekleştirilmesini gerektiren nedenler aşağıdaki başlıklar altında sıralanmıştır:

2.1.2. Okullarda Boş Zaman Eğitimi Gerektiren Nedenler

Eğitimin amaçları arasında okullarda boş zamanların oluşturulması ve düzenlenmesi ile ilgili amaçlar yer almaktadır. Ancak çocuğun boş zamanının etkili bir şekilde değerlendirilmesi konusu, zorunlu derslerin uygulanmasının yanında gereksiz bir amaç olarak görülmektedir. Eğitimde, boş zaman eğitiminin gerçekleştirilmesi amacıyla yer alan eğitsel kollar, seçmeli dersler ise bu alanda yetersiz kalmaktadır. Okullarda ders saatlerinin daha esnek hazırlanması, öğrencilerin hoşlanacağı etkinliklere gönüllü olarak katılması öğrenmenin gerçekleşebilmesi açısından da olumlu görülmektedir. Tezcan (1982, s. 87-89) da bu bağlamda “okullarda boş zaman eğitimi gerektiren nedenleri;

- **Eğitim Amaçlarının Gerçekleştirilmesi İçin:** Ülkemiz eğitim sisteminde genel amaçlar arasında yer alan “... yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmek” ve daha önceki amaçlar arasında bulunan “Boş zamanlarını, kendisine ve topluma yararlı olacak biçimde okuma, güzel sanatlar, oyun, spor, gezi, eğlence, başka yollarla değerlendirir” gibi amaçlar ve bunların gerçekleştirilmesi çabaları, okulların bu konuda sorumluluk almasıyla gerçekleşir.
- **Toplumsallaşma Süreci İçin:** Okul, toplumsallaşma araçlarından birisidir. Okul, çocuğa boş zamanlarını değerlendirme olanakları sağladığı ölçüde onun toplumsallaşmasını kolaylaştırmaktadır.
- **Kültür Aktarma Yönünden:** Bir toplumun kültürünün genç kuşaklara aktarılma yollarından birisi de kuşkusuz, boş zaman eğitimidir. Örneğin o kültürün sanatı, edebiyatı, sporu, oyunları okullar yoluyla boş zaman etkinlikleri biçiminde aktarılır.
- **Eğitmcilerin Eğitimi İçin:** Boş zaman eğitiminde yararlanılan mesleki liderler aynı zamanda birer eğitimcidirler. Bugün ABD’de bu şekilde zaman eğitiminde bulunan mesleki liderler yetiştirilmektedir. Okullar, bu kişilerin eğitimini üzerine alarak bu alana katkıda bulunmaktadırlar.
- **Okul İçi ve Okul Dışı Etkileşimin Gerçekleşmesi:** Bugün okullar, hem öğrencinin hem de çevre halkının boş zaman değerlendirme eğitimini üzerlerine almışlardır. Hem müfredat, hem de müfredat dışı programlar

düzenleyerek bu konuda işlev sahibi olmuşlardır. Böylece boş zaman değerlendirme olanaklarıyla okul-çevre ilişkileri gerçekleştirilmiş olmaktadır.

- **Okul Başarısını Tayin Yönünden:** Öğrencinin okul dışı ya da müfredat dışı etkinliklere katılması, onun okul başarısını olumlu bir biçimde etkilemektedir. İşte boş zamanlarında spor, müzik, güzel sanatlar, folklor gibi dallarla uğraşan öğrenciler öğrenimlerinde başarılı olmaktadır. Yani boş zaman etkinliklerine etkin olarak katılım, başarıyı tayin eden zihinsel olmayan etkenler arasındadır. Öğrenci bu yoldan sağlıklı, dinç, sağlam bir kişilik geliştirmektedir.
- **Oyunun Eğitsel Bir Araç Olarak Ele Alınışı Yönünden:** Dewey ve Montessori gibi eğitimciler, çocuğun oyun etkinliğini öğretimde bir araç olarak ele almışlardır. İşte günümüz okulları, boş zaman değerlendirme araçlarından olan oyunu, öğretimin etkinliği açısından ele almaktadırlar.
- **Sosyo-Kültürel Bütünleşmeyi Sağlamak İçin:** Eğitimin toplumsal rollerinden birisi de, o toplumda sosyo-kültürel bütünleşmeyi sağlamaktır. Farklı etnik gruplar ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki bütünleşmeyi, kaynaşmayı sağlamak eğitimin rolleri arasındadır. Bütünleşmeyi sağlama yollarından birisi de boş zaman eğitimidir. Örneğin farklı bölgelerin halk oyunlarını öğrenen birey, o bölgelerin kültürünü paylaşır, benimser, sever. Aynı biçimde farklı bölgesel sanatların, kültürel özellik gösteren boş zaman değerlendirme biçimlerinin yaygınlaştırılması bütünleşmeyi sağlar.
- **Toplumsal Statü Elde Etmek İçin:** Boş zamanlarını etken, yaratıcı ve olumlu bir biçimde değerlendiren bireylerin toplumsal statüleri de artmaktadır. Örneğin Amerikan Üniversitelerinde ve kolejlerinde bir öğrencinin okul dışı etkinliklere katılma (Güzel sanatlar, spor gibi) derecesi onun kendi grubunda statüsünün artmasına yol açar. Bu nedenle öğrenciler boş zamanlarında birden çok etkinliklere katılmak için birbirleriyle adeta yarış eder durumdadırlar. Aynı biçimde ev hanımları için herhangi bir gönüllü kuruluşa görev almak da onlar için bir statü simgesi olmaktadır. ”

şeklinde açıklamıştır. Günümüz okullarında boş zaman eğitimini gerekli kılan özelliklere bakıldığı zaman özellikle ülkemizin eğitim sisteminde, eğitimin amaçlarının

gerçekleştirilebilmesi için yapıcı, yaratıcı ve zamanını etkili kullanan bireylerin yetiştirilmesi yer almaktadır. Bunun da ancak okulların sorumluluk almasıyla gerçekleşeceği belirtilmiştir. Ayrıca; sosyalleşme, akademik başarı, sağlam bir kişilik gelişimi, toplumsal bütünleşme ve toplumsal statü kazanma gibi nitelikler boş zaman eğitiminin başarıları arasında görülmektedir.

2.2. Serbest Etkinlikler Dersi

Türkiye’de eğitimde yapılan düzenlemeler ve yenilikler ile eğitim-öğretim konusunda dikkate alınan niteliklerin değiştiği ve öğrenciyi merkeze alan yaklaşımlarla birlikte eğitimin amaçlarının yeniden şekillendiği bilinmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntem ve tekniklerin de değişimi ile birlikte bu faaliyetlerin yapıldığı ortamlar da değişmiş ve ders dışı etkinlikler kapsamında sınıf ya da okul dışı ortamlar kullanılmaya başlanmıştır.

Ülkemizde eğitim-öğretim faaliyetleri içerisinde ders dışı etkinliklerin kullanımı Cumhuriyet’in ilk yıllarına rastlamaktadır. 1923 yılında Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte bütün alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yeniliklere gidilmiştir. Eğitimin demokratikleşmesi fikri ile birlikte yeni rejime uygun nesillerin yetiştirilmesi gerekliliği ön plana çıkarılmıştır. Bu dönemde eğitim alanında uzman araştırmacılar ülkeye davet edilerek onlardan ülkenin eğitimdeki genel durumu ve yapılması gerekenler konusunda bir rapor oluşturması istenmiştir. Bu dönemde ülkeye çağrılan uzmanlardan biri olan John Dewey’in hazırladığı rapora göre, öğrencilerin biçimsel olarak yetiştirildiği, yalnızca yönergelerin verildiği ve öğrencilerin körü körüne itaat ettiği bir sistemin var olduğu ve bu uygulamalarla öğrencilerin bir Cumhuriyet yurttaşı olarak yetişmesinin mümkün olamayacağı dile getirilmiştir. Dewey hazırladığı raporun sonuç metninde, “okul” kavramı ile ilgili açıklamalara yer verirken, öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğrenmeleri gerektiği fikrini ön plana çıkarmış ve bu bağlamda özellikle ders dışı etkinlik çalışmalarına vurgu yapmıştır (Binbaşıoğlu, 2005). Dewey, raporda bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“...Okulun tezgâhları, laboratuvarları, tarlaları, ahırları olmalıdır. Amaç çocuklara bir sanat ve meslek öğretmek değil, “yaparak öğrenmelerini” sağlamak, gerçek yaşamdaki uğraşları okulun içine sokmak, çocuklara bilimsel araştırma merakı

vermek, işin değerini toplumsal önemini göstermek, doğal ve sosyal bir çevre içinde çalışırken öğrencilerin birbirleriyle yardımlaşma ihtiyaçları ortaya çıkacağı için onlar arasında yardımlaşma, dayanışma gibi toplumsal, ahlaki alışkanlıkları geliştirmekdir...” (Akyüz, 2010).

Burada Dewey okulun duvarları içinde var olması gerekenleri ifade ederken aslında okuldaki mekânların öğrencinin yaşadığı çevreyi doğal hali ile kucaklayacak şekilde geliştirilmesini ifade etmiştir. Çünkü Dewey’e göre eğitimin hayata hazırlama işlevi ancak hayatın kendisi içinde yaparak ve yaşayarak mümkündür.

Hazırlanan rapor doğrultusunda yapılan çalışmalar sonrasında aşamalı olarak ders dışı etkinlikler okul programlarına dahil edilmeye başlanmıştır. Bu konuyla ilgili ilk ciddi çalışma 1929 yılında çıkarılan “İlkokullar Yönetmeliği” olmuştur. Bu yönetmelikle, öğrencilerin sadece kendilerine verilen derslerle yetinmeyip, aynı zamanda okul içinde kendi ilgi ve yetenekleri ölçüsünde, kendi girişimleriyle, bazı etkinliklerde bulunmaları istenmiştir. Bu uygulama zaman içerisinde özellikle öğretmen okulları ve köy enstitüsü gibi öğretmen yetiştiren okullar tarafından ciddiyle ele alınmaya başlanmıştır. Bu okullarda, öğretmen adaylarına, öğretim faaliyetlerinin yanında köyün, kasabanın veya mahallenin öğretmeni olması yönünde eğitim verilmiştir. Bunun için de, özellikle ilkokullara öğretmen yetiştiren köy enstitülerinde, okulun geniş bir alanında tarım işleri ders dışı etkinlikler kapsamında uygulamalı olarak öğretilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarına spor, sanat ve kültürel etkinlikler de kazandırılmaya çalışılmıştır. 1950’li yıllara kadar bu şekilde işleyen süreç daha sonra “eğitsel kol çalışmaları” başlığı altında toplanmış ve bir programa bağlanmıştır. İlk defa 1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim Şurası’nda, “eğitsel kol çalışmaları” başlığı altında ders dışı etkinlikler ele alınmış ve ders dışı etkinliklerin yapılabilmesi için, haftada 3 saatlik bir zamanın ayrılması ön görülmüştür. Ayrıca ders dışı etkinliklerde görev alan öğretmenlere, yapılan çalışma ile ilgili ders ücreti ödenmesi de benimsenmiştir (Akyüz, 2010). Bunun yanı sıra ders dışı etkinlik çalışmalarının normal eğitim-öğretim faaliyetlerinden ayrı tutulamayacağı konusuna vurgu yapılarak okulun eğitim-öğretim süreci için belirlediği amaçların tümünün ders dışı etkinlikler için de geçerli olduğu ileri sürülmüştür. Bu doğrultuda Binbaşıoğlu tarafından (2000, s. 10-11) aşağıda yer alan amaçlar sıralanmıştır:

1. Öğrencilerin, özellikle toplumsal değerlerle ilgili bilgi, beceri ve alışkanlık kazanmalarına yardımcı olmak,
2. Öğrencilerin ilgi duydukları bir alanda kendi kendilerine ya da grupça çalışabilme alışkanlığı kazanmalarına yardım etmek,
3. Öğrencilerin, sorumluluk duygusu kazanmalarına ve bunları geliştirmelerine yardım etmek,
4. Öğrencilerde seçme, seçilme, denetleme bilinci ve ödev duygusu geliştirmek,
5. Öğrencilerin beden ve ruh sağlığının gereği gibi gelişmesine yardım etmek,
6. Öğrencilerin ele aldıkları bir işi sonuçlandırmaktan ve bunu topluma sunmaktan zevk almalarını sağlamak,
7. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin gelişmesine ve onların bir mesleğe yönelmelerine yardım etmek,
8. Öğrencilerin seçmeyi düşündükleri meslekle alakalı fikir sahibi olmalarını sağlamak,
9. Öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlayarak onlarda kendine güven duygusu geliştirmek,
10. Öğrencilerde etkili ve verimli bir okul kültürü oluşturmak,
11. Öğrenciyi demokratik bir yaşama hazırlamak,
12. Kuramsal olarak kazanılan bilgilerin güncel yaşamdaki gerekliliğini ortaya koymaktır.

Ders dışı etkinliklerle ilgili en kapsamlı çalışma ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1983 yılında 2140 sayılı Tebliğler Dergisiyle yayınlanıp yürürlüğe konulan “İlkokul, Ortaokul, Lise ve Dengi Okullar Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği” olmuştur. Bu yönetmeliğe göre okullarda yapılabilecek eğitsel çalışmalar kapsamlı bir şekilde verilmiş ve okullardan olanakları ölçüsünde bu etkinlikleri uygulaması istenmiştir (MEB, 2005a). Yapılacak etkinliklerin genel amaçları, öğrencilere kazandırılması gereken davranışlar, uyulması gereken ilkeler, bu etkinliklerde kimlerin nasıl görev ve sorumluluk alacağı maddeler halinde belirlenmiştir. Yapılabilecek etkinlikler başlıklar halinde verilmiş ve bu etkinliklerin nasıl yapılacağına ilişkin genel bilgiler sunulmuştur. Günümüzde halen, üzerinde günün koşulları dikkate alınarak değişiklikler yapılan fakat bu yönetmelik hükümlerinin temel alındığı ders dışı etkinlik çalışmaları devam etmektedir. Bu yönetmelikte ders dışı etkinliklerin genel amacı, Türk Millî Eğitiminin

genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk inkılâp ve ilkelerine, anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, vatan ve milletini seven, millî, ahlakî ve insanî değerlere sahip, demokrasi ilkelerini benimsemiş, yapıcı, yaratıcı, özgür düşünce ve sorumluluk duygusuna sahip kişiler olarak yetişmelerine, millî ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmelerine yardımcı olabilmek şeklinde belirtilmiştir. “Bu yaklaşımla öğrencilere;

- a) *İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,*
- b) *Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,*
- c) *Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,*
- d) *Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,*
- e) *Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,*
- f) *Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyum sağlayabilme,*
- g) *Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,*
- h) *Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,*
- i) *Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,*
- j) *Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,*
- k) *Grupça verilen görevleri tamamlamak için istekli çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme konusunda katkıda bulunabilmek hedeflenmiştir (MEB, 2005b).*

Ders dışı etkinlik çalışmalarının daha sistemli oluşturulmasına yönelik olarak 2010-2011 eğitim-öğretim yılında yapılan düzenlemeyle birlikte ilköğretim 1-5. sınıfların haftalık ders programlarında değişiklik yapılmıştır. Bu doğrultuda, ders dışı etkinlik çalışmalarının ön plana çıkarıldığı Serbest Etkinlikler Dersi (SED) programda yer almıştır. SED, 20.07.2010 tarih ve 75 sayılı kararıyla Talim Terbiye Kurulu'nun 73. cilt 2635 sayılı Tebliğler Dergisinde yer alarak 2010-2011 eğitim-öğretim yılı itibariyle

yürürlüğe girmiştir (MEB, 2010a). Bu düzenlemeyle birlikte, ilköğretim birinci kademesinde (1-5.sınıflar), Rehberlik/Sosyal Etkinlikler ve Seçmeli Dersler adı altında haftada 3 saat uygulanan ders dışı etkinlikler, SED kapsamında 1.,2. ve 3. sınıflar için haftada beş, 4. ve 5. sınıflar için ise haftada dört saat olarak belirlenmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte 1., 2. ve 3. sınıfların zorunlu derslerinden Türkçe, Hayat Bilgisi, Rehberlik /Sosyal Etkinlikler dersleri haftada birer saat azaltılırken, haftalık 2 saat olan seçmeli dersler programdan çıkarılmıştır. Bu şekilde ortaya çıkan beş saat ise SED’ e eklenmiştir. 4. ve 5. sınıflarda ise zorunlu derslerden Fen ve Teknoloji ile Rehberlik/Sosyal Etkinlikler birer saat azaltılırken, haftada iki saat olan seçmeli dersler ise haftalık ders çizelgesinden tamamen çıkarılmıştır. Bu şekilde ortaya çıkan dört saat ise SED’ e eklenmiştir. Bu düzenlemelere ilişkin haftalık ders çizelgeleri ve programda yapılan düzenlemeler Tablo 1’ de ve Tablo 2’ de yer almaktadır.

Tablo 1. SED’in Uygulamaya Geçmesiyle Değişen 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi

DERSLER		SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	11	11	11	6	6	5	5	5
	Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
	Hayat Bilgisi	4	4	4					
	Fen ve Teknoloji				3	3	4	4	4
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3	
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								2
	Yabancı Dil				3	3	4	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar	2	2	2	1	1	1	1	1
	Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
	Teknoloji ve Tasarım						2	2	2
	Trafik Güvenliği				1*	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler						1	1	1
ZORUNLU DERS SAATİ TOPLAMI		25	25	25	26	26	29	29	28
SEÇMELİ DERSLER	Yabancı Dil						1	1	1
	Sanat Etkinlikleri						1	1	1
	Spor Etkinlikleri						1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Medya Okuryazarlığı						1	1	1
	Bilişim Teknolojileri						1	1	1
	Satranç						1	1	1
	Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi**								1
	Tarım						1	1	1
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı							1	1	2***
SERBEST ETKİNLİKLER		5	5	5	4	4			
TOPLAM DERS SAATİ		30	30	30	30	30	30	30	30

Tablo 2. SED'in Uygulamaya Geçmesiyle Değişen 2012-2013 Eğitim-Öğretim Yılı İlkokullar ve Ortaokullar Haftalık Ders Çizelgesi

DERSLER		SINIFLAR								
		İlkokul				Ortaokul				
		1	2	3	4	5	6	7	8	
ZORUNLU DERSLER	Türkçe	10	10	8	8	6	6	5	5	
	Matematik	5	5	5	5	5	5	5	5	
	Hayat Bilgisi	4	4	3						
	Fen Bilimleri			3	3	4	4	4	4	
	Sosyal Bilgiler				3	3	3	3		
	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								2	
	Yabancı Dil		2	2	2	3	3	4	4	
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi				2	2	2	2	2	
	Görsel Sanatlar	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Oyun ve Fizikî Etkinlikler	5	5	5	2					
	Beden Eğitimi ve Spor					2	2	2	2	
	Teknoloji ve Tasarım							2	2	
	Trafik Güvenliği				1					
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım					2	2			
	Rehberlik ve Kariyer Planlama								1	
	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi				2					
ZORUNLU DERS TOPLAMI		26	28	28	30	29	29	29	29	
SEÇMELİ DERSLER	Din, Ahlak ve Değerler	Kur'an-ı Kerim (4)					2	2	2	2
		Hız. Muhammed'in Hayatı (4)					2	2	2	2
		Temel Dini Bilgiler (2)					2	2	2	2
	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri (1)					2	2		
		Yazarlık ve Yazma Becerileri (4)					2	2	2	2
		Yaşayan Diller ve Lehçeler (4)					2	2	2	2
	Yabancı Dil	İletişim ve Sunum Becerileri (1)							2	2
		Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller) (4)					2	2	2	2
		Bilim Uygulamaları (4)					2	2	2	2
	Fen Bilimleri ve Matematik	Matematik Uygulamaları (4)					2	2	2	2
		Çevre ve Bilim (1)							2	2
		Bilişim Teknolojileri ve Yazılım (2)							2	2
	Sanat ve Spor	Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Müzik (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Spor ve Fizikî Etkinlikler (Alanlara Göre Modüller Oluşturulacaktır) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Drama (2)					2	2		
	Sosyal Bilimler	Zekâ Oyunları (4)					2	2	2	2
Halk Kültürü (1)							2	2		
Medya Okuryazarlığı (1)								2	2	
Hukuk ve Adalet (1)							2	2		
	Düşünme Eğitimi (2)							2	2	
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı						6	6	6	6	
SERBEST ETKİNLİKLER		4	2	2						
TOPLAM DERS		30	30	30	30	35	35	35	35	

2010-2011 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından programa eklenen ve uygulanmaya başlanan “Serbest Etkinlikler Dersi” (SED) ders dışı etkinliklerin daha planlı yapılabilmesi açısından önemli bir role sahiptir. SED, ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında “Serbest Zaman Eğitimi” adıyla yer alırken ilköğretim programına eklenen SED de bu uygulamanın devamı ve ilköğretimde yer

alan karşılığı olarak düşünülmektedir. SED'in, eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürekliliğini ve niteliğini arttıracak gibi örgün eğitim faaliyetlerinin yaygın eğitim faaliyetlerine temel oluşturmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Okul öncesi kurumlarda uygulanan "Serbest Zaman Eğitimi"nin uzantısı olarak kabul edilen ve ilköğretimde de yer alan "Serbest Etkinlikler Dersi"nde öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda pek çok etkinliğe yer almaktadır. Okul programının bir parçası olan bu etkinlikler, okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenlerin gözetiminde gerçekleştirilmektedir (MEB, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 20.07.2010 tarih ve 75 sayılı kararında SED'in uygulanmasında dikkate alınacak hususlar aşağıdaki yer almaktadır:

Özellikle ilköğretimin ilk basamağında kişiliğin oluşumu söz konusu olduğundan öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri psikolojik ve toplumsal gelişimleri açısından önemli görülmektedir. Dersin planlanması aşamasında; çocukların eğlenerek öğrenmelerine, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini kullanmalarına, yardımlaşma, dayanışma, iş birliği, dürüstlük, empati kurma, özleştirme yapma, eleştirel düşünme becerilerine, sorumluluk almalarına, özgüven, liderlik özelliklerini geliştirmelerine, sosyal çevrelerini, yaşadıkları ortamı, milli, manevi ve evrensel değerleri tanımalarına, yaşadıkları sorunlara çözümler üretebilmelerine, dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik gibi niteliklere dikkat edilmesine vurgu yapılmıştır.

"SED'le ilgili hazırlanan genelgede okul, çevre şartları ile öğrencilerin bireysel farklılıkları ve istekleri ön planda tutulmuştur. Bu doğrultuda desteğe yer alacak uygulamalar şu şekildedir:

a. Öğrencilerin kişilik özelliklerini geliştirmeye yönelik eğitici ve eğlendirici etkinlikler bağlamında; çarşı- pazar alışverişi gibi ortamlara gidilmesi, balık tutma, kültür ve sanat çalışmaları (halk oyunları, tiyatro, konser, müzik, monolog, diyalog, grup tartışmaları, güzel konuşma-yazma, kitap okuma, dinleme, sergi düzenleme), gezi-gözlem, inceleme, bilmece, bulmaca, atışma, sayışma, şarkı ve türkü söyleme, soru sorma, cevap verme, duygu ve düşüncelerini ifade etme, oyun, film izleme, bahçe etkinlikleri, bitki ve hayvan yetiştirme gibi uygulamalar hazırlanabilir.

b. Bir hikayeyi canlandırma (dramatizasyon), anlatılan bir olayı resimleme, oyun, şiir, müzik dinletileri gibi öğrencilerin özel yeteneklerini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer verilebilir.

c. Serbest Etkinlikler ders saatleri ayrı ayrı veya blok olarak farklı günlerde uygulanabileceği gibi gerektiğinde tamamı bir gün içinde de yer verilebilir.

d. Serbest etkinlikler dersinin planlanması, zümre öğretmenler kurulu tarafından hazırlanan aylık faaliyet planına göre uygulanır. Yapılan faaliyetler sınıf defterine yazılır (MEB, 2010).

Serbest Etkinlikler dersi, ders dışı etkinliklerin daha programlı yürütülmesi amacıyla ilköğretimde yer almıştır. Bu nedenle, Serbest Etkinlikler dersinde dikkate alınması gereken hususlar ders dışı etkinliklerin ilke ve amaçlarıyla örtüşmektedir. Eğitimin birçok amacı da ders dışı etkinliklerin amaçlarıyla örtüşmektedir. Ders dışı etkinlikler, öğrencinin toplumsallaşmasını, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda çalışma alışkanlığı kazanmasını ve kişiliğinin gelişmesini desteklemektedir (Binbaşoğlu, 2000, s. 10). Bu amaçla uygulamaya konulan Serbest Etkinlikler dersi de, öğretmen gözetiminde gerçekleştirilen etkinlikler aracılığıyla, öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesine olanak sağlar. Serbest Etkinlikler dersi, öğretici uygulamalar, eğitici ve eğlendirici etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerine, kendilerini daha rahat ifade etmelerine ve toplumsallaşmalarına katkı sağlamaktadır (MEB, TTK 20.07.2010 tarih ve 75 sayılı karar). İlkokulda çocukların okul ve öğrenim hakkındaki deneyimleri, onların tüm öğrenim yaşamında önemli görülmektedir. Bu sebeple, çocuğun okula ve öğrenmeye yönelik olumlu deneyim kazanması, eğitim konusunda olumlu algılamalar oluşturmaya ve akademik başarısının da artmasına yardımcı olacaktır. Serbest Etkinlikler dersi içerik olarak öğrencilerin daha çok sevecekleri etkinliklerden oluşmaktadır. Bu nedenle, bu derste öğrenciler daha istekli, mutlu, rahat ve özgür hareket etmektedirler.

Kişilik gelişimi ve karakter oluşumu açısından çocukluk dönemi önemli görüldüğünden çocuğun bu dönemde kendini güvende hissetmesi gelişimine olumlu yansıtacaktır. Çocuklar; ahlaki değerleri, doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü sosyal çevrede öğrenirken aynı zamanda onların kişilik özellikleri de ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin Serbest Etkinlikler dersinde birbirleriyle iletişim içinde olmaları sağlanırken aynı zamanda dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik, adalet, sorumluluk,

sevgi, nezaket, sabır, hoşgörü, empati, dürüstlük değerlerini de kazanmaları beklenmektedir. Serbest Etkinlikler dersinde öğrencilerin farklı ortamlarda bulunmaları sağlanarak toplumsal ortamları daha iyi tanımaları ve böylece toplumsallaşmaları hedeflenmiştir. Çocukların kendilerini ifade edebilmeleri, iletişim kurmaları, arkadaşları tarafından kabul görülmelerini ve toplumsal anlamda daha yeterli olmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle, öğrencilere eğitim kurumlarının her basamağında, sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için bu tür uygulamalara yer verilmelidir. Çünkü bu becerilerin kazanılmasının, öğrencilerin akademik başarılarında, toplumsal ilişkilerinde, toplumla bütünleşmelerinde önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006, s. 160). Eğitimde öğrencinin merkeze alındığı anlayışın bir sonucu olarak programa eklenen Serbest Etkinlikler dersi ile öğrencilerde dikkate alınan nitelikler öğrenci gelişimi için anlamlıdır.

Son olarak 2012 yılında eğitim sistemimizde yapılan ve yine öğrenci odaklı eğitimi dikkate alan bir değişiklikte birlikte 4+4+4 şeklindeki eğitim sistemi modeline geçilmiştir. İlkokullarda eğitim süresi 4 yıla düşürülmüş, ortaokullarda ve liselerde ise dörder yıla çıkarılmıştır (MEB, 2012). Bu değişiklikte birlikte birinci sınıflardaki serbest etkinlikler dersi beş saate; ikinci ve üçüncü sınıflardaki Serbest Etkinlikler dersi ise beş saatten iki saate indirilmiştir. Dördüncü sınıflardaki Serbest Etkinlikler dersi ise tamamen kaldırılmıştır.

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili ulaşılan araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmalar yurt içi ve yurt dışı olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

2.3.1. Serbest Etkinlikler Dersi ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların özellikle son yıllarda serbest etkinlik çalışmaları dersinin yürürlüğe konması ile artış gösterdiği görülmektedir. Yapılan alan yazın taramasında, ilkokullarda uygulanan serbest etkinlikler dersi ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmıştır.

Arslan (2011)'in "Serbest Zaman Kullanımı: Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri" adlı araştırmasında insanın yaşamında artmakta olan serbest zaman ve bu zamanın değerlendirilmesinde yer alan farklı uygulamalar ve bu farklı uygulamaların neden olduğu olumlu ve olumsuz yanlar açıklanmıştır. Araştırma kuramsal bir çalışmadır. Araştırmada; Türkiye'de yeterince üzerinde durulmayan serbest zaman, sıradan ve planlı serbest zaman etkinlikleri kapsamında farklı yönleriyle tartışılmıştır. Araştırmanın sonucunda serbest zaman kullanımında sistemli olunması gerektiği, bu eğitimin okullar, halk eğitim merkezleri gibi eğitim kurumları tarafından verilmesi gerektiği ve yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bektaş ve Dinçer (2011) tarafından yapılan araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersiyle ilgili görüşlerini incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve Sakarya ilinde görev yapan 15 sınıf öğretmenin görüşleri yer almıştır. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersinde daha çok diğer derslerdeki etkinlikleri ve konuları tamamlamaya yönelik çalışmalar yapmakta oldukları görülmüştür. Araştırmanın sonunda, bu dersin uygulanmasında sorunlar olduğu, okulun fiziki alanlarının yetersizliği, sınıfların mevcudunun fazla olması, diğer derslerde yer alan konuların yetiştirilememesi, velilerin ilgili davranmaması, dersin kendine özgü bir programın olmaması ve araç-gereç yetersizliği gibi nedenlerden dolayı serbest etkinlikler dersinin uygulanmasının zor olduğu ortaya çıkmıştır.

Bozak, Apaydın ve Demirtaş (2011)'in "Serbest Etkinlik Dersinin Etkililiğinin Denetmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu araştırmalarında, Serbest Etkinlikler dersine yönelik denetmen, yönetici ve öğretmen görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma, Şanlıurfa ilinde yapılmış olup araştırmanın örneklemini 11 yönetici, 10 denetmen, 12 öğretmen olmak üzere toplam 33 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak, Serbest Etkinlikler dersinin amacı doğrultusunda uygulanmaması, ders hakkında yeterli bilgi verilmemesi, farklı derslerin konularının tekrarı olarak görülmesi, öğrencilerin bu dersi için önemsiz görmesi, öğretmenlerin hazırlık yapma konusunda istekli davranmaması, fiziksel ortamın yetersizliği ve malzeme eksikliği gibi sorunlarla karşılaşıldığı görülmüştür.

Dündar ve Karaca'nın (2011) "İlköğretim Okullarında Serbest Etkinlikler Dersinin Değerlendirilmesi" konulu araştırmalarında serbest etkinlikler derslerinin nasıl uygulandığı, derslerdeki uygulamalar, problemler ve problemlerin çözümüne ilişkin öneriler sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Serbest etkinlikler dersinin değerlendirildiği bu çalışmada, 40 sınıf öğretmeninden görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonunda; katılımcıların çoğu bu derste başka dersleri işlediklerini, dersin saatlerinin fazla olduğunu, derse ilişkin bir öğretim programı, kılavuz ya da örnek uygulama modüllerinin olmamasının dersin etkililiğini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Sümen (2011)'in "Serbest Etkinlikler Dersiyle İlgili Bazı Görüş ve Öneriler" adlı araştırması kapsamında yaşanan sorunların yansıtılması, bu sorunların düzeltilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, kuramsal bir çalışmadır. Araştırma sonucunda, ders sürecinin daha etkin ve verimli bir ders sürecine dönüştürülebilmesi için dersin bir program dâhilinde etkinlik kitaplarının oluşturulması, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi ve dersin içeriğine uygun olarak çeşitli kurslar verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Aydın, Bakırcı ve Ürey (2012)'in araştırmalarında, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, bu ders kapsamında yapılan çalışmalar, derste yer alan kazanımların öğretmen, öğrenci ve yöneticiye yüklediği sorumluluklar ve uygulamalar esnasında karşılaşılan sorunlar dikkate alınmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden özel durum yöntemi ile Trabzon il merkezinde 5 öğretmenin gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu yer almıştır. Araştırmanın sonunda; Serbest Etkinlikler dersinin yönetici, öğretmen ve öğrenci açısından olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonunda; bu dersin çocukların okulu sevmelerine, farklı sosyal ortamlarda iletişim kurmalarına, sınıf etkinliklerine daha istekli katılmalarına katkı sağladığı ve okullardaki ders yükünün azaltılmasına yönelik etkinlikler olarak algılandığı tespit edilmiştir. Bu dersin programda yer almasıyla birlikte, diğer derslerde sıkılan, ilgisiz davranan öğrencilerin derslerde daha istekli davranmalarına, öğrencilerin okula ve derslere karşı tutumlarının olumlu olmasına katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, yeni bir uygulama olması nedeniyle

dersle ilgili araç-gereç eksikliği, fiziki alanların yetersizliği gibi sorunlarla karşılaşıldığı ortaya çıkmıştır.

Kazu, Aslan ve Aşkın (2012) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmanın çalışma grubunu Elazığ'ın merkez ve ilçelerinde görev yapan 50 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüş formu kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizi, içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin; serbest etkinlik dersinin planlanmasında öğrencilerin ilgi ve istidadını dikkate aldıkları fakat daha çok diğer derslerdeki eksikleri tamamladıkları, dersin kılavuz kitabı bulunmaması nedeniyle sıkıntı yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca; Serbest etkinlikler dersinde yaşanan sorunlara yönelik öneriler ifade edilmiştir.

Özdemir ve Alat (2012)'in araştırmasının amacı; sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlik uygulamaları saatine ilişkin tutumlarını ve belirlenen değişkenlere göre var olan farklılıkları ortaya koymaktır. Sınıf Öğretmenlerine yapılan anket uygulaması sonucunda, sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlik uygulamalarına ilişkin tutumlarının ortalamanın üstünde olduğu; sınıf öğretmenlerinin tutumlarının ölçeğin “önem” alt boyutunda cinsiyete göre, toplam tutum puanında ise kıdeme göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. “Önem” alt boyutunda erkek öğretmenler lehinde anlamlı farklılıklar görülürken, toplam tutum puanında mesleğe yeni başlayan 1-10 yıllık öğretmenler lehinde anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Özgan, Kazoğlu ve Kazoğlu (2012) araştırmalarında Serbest Etkinlikler dersine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Öğretmenlerle mülakat yapılmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersini amacına uygun işleyemedikleri tespit edilmiştir. Bu durumun ise gerekli materyal eksikliği, temel derslerdeki müfredat yoğunluğu ve planlamanın doğru yapılmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ürey, Çepni, Köğce ve Yıldız (2012)'in araştırmalarının amacı, serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik Okul Bahçesi Programını (OBP) hazırlayarak OBP'nin ilköğretim beşinci sınıf matematik programında yer alan şema, tablo ve grafik oluşturarak grafiklerin yorumlanması gibi matematik kazanımları üzerindeki etkisini farklı değişkenler açısından açıklamaktır. Deneysel olan çalışmada, ilköğretim beşinci

sınıf Öğrencileri Başarı Testi Çalışma sonunda serbest etkinlik çalışmaları için geliştirilen OBP'nin öğrencilerin şema, tablo ve grafik oluşturma ve araçların açıklanmasında etkili bir program olduğu görülmüştür. Ayrıca; programın erkek öğrenciler ve görsel-matematiksel zekâ alanları gelişmiş öğrenciler boyutunda etkili olduğu bulgusuna da ulaşılmıştır.

Gömlüksüz ve Özdaş (2013)'ın "Serbest Etkinlikler Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu araştırmalarının amacı 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlikler dersine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ölçek aracılığıyla elde edilen veriler Mardin il merkezindeki 28 İlköğretim Okulunda uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda; serbest etkinlikler dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelendiği zaman cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Serbest etkinlikler dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmenlerin görüşleri olumlu yönde olup etkinliklerin seçiminde ve uygulanmasında öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının dikkat alınması, gerekli araç-gereçlerin sağlanması ve ailelerle işbirliği yapılması önerilerinde bulunulmuştur.

Gömlüksüz ve Özdaş (2013)'ın "Serbest Etkinlikler Dersinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma" adlı araştırmalarında 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Çalışma grubu, kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile seçilmiş ve veriler görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonunda; Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığı, belirlenen konuların öğrencilerin seviyesine uygun olduğu, okula bağlılıklarını arttırdığı ve çalışma becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Gün (2013) "Serbest Etkinlik Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin serbest etkinliklerin uygulamadaki etkililiği hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amaçlanmıştır. Araştırmada, bu amaçla Ankara il merkezi ve ilçelerinde ilköğretim okullarında görev yapan toplam 729 sınıf öğretmenine ölçek uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda, öğretmenlerin serbest etkinlik uygulamalarının eğitimdeki yeri ve öğrenci gelişimine olan olumlu etkileri açısından olumlu görüş belirttikleri görülmüştür. Fakat materyal eksikliği, öğrencilerin bireysel farklılıkları, öğretim programının bulunmaması,

öğretmenlerin uygulamalarla ilgili yeterli bilgisinin olmaması, fiziki koşulların yetersizliği, sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dersin tespit yeterince etkili olamadığı tespit edilmiştir. Öğretmenler tarafından, elde edilen bulgulara dayalı olarak alt yapının sağlanması yönünde görüş geliştirilmiştir.

Kazu ve Aslan (2013)'ın yapmış oldukları araştırmanın amacı, birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin serbest etkinlik dersine ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup, Elazığ'ın Karakoçan ve Sivrice ilçelerinde görevli 35 birleştirilmiş sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmada veriler görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda; öğretmenler serbest etkinlik dersinde hazır plan kullandıklarını, daha çok diğer derslerdeki eksikleri gidermeye çalıştıklarını, kılavuz kitabının bulunmaması nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler; serbest etkinlik dersine yönelik öğretmen kılavuz kitap geliştirilmesi, serbest etkinlik dersinde kullanılacak araç-gereçlerin teminine ağırlık verilmesi, öğretmen ve öğrencilerin ortak kullanabilecekleri spor salonu, sanat ve etkinlik merkezleri oluşturulması yönünde öneriler geliştirmişlerdir.

Ürey, Çepni, Köğce ve Yıldız (2013) araştırmalarında, geliştirilen bir Okul Bahçesi Programını (OBP) tanıtmak ve OBP'nin ilköğretim 5. sınıf matematik programında yer alan şema, tablo ve grafik oluşturarak bunların yorumlanması gibi matematik kazanımları üzerindeki etkisini farklı değişkenleri dikkate alarak değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada; denk kontrol gruplu ön test-son test deseninin kullanıldığı yarı deneysel yöntem tercih edilmiştir. Araştırma, Trabzon İl Merkezindeki "A" ilköğretim okulunda öğrenim gören 187 beşinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda; öğrencilerin şema, tablo ve grafik oluşturma ile birlikte bu araçların yorumlanmasında, erkek öğrenciler ve görsel ve matematiksel zekâ alanları güçlü öğrenciler için OBP'nin etkili bir program olduğu ortaya çıkmıştır.

Ürey (2013) tarafından doktora tezi olarak yapılan "Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Fen Temelli ve Disiplinler arası Okul Bahçesi Programının Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi" konulu araştırmasında, serbest etkinlik çalışmaları dersinin (SEÇD) amacına ve içeriğine uygun bir program geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, SEÇD için öğretmen görüşlerinin dikkate alındığı ihtiyaç analizi yapılarak ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda program geliştirme çalışmalarına

başlanmıştır. Öğretmen görüşlerinin tespit edilmesiyle birlikte fen temelli ve disiplinler arası Okul Bahçesi Programı (OBP) hazırlanmıştır. Ayrıca araştırmada; SEÇD için geliştirilen OBP ile öğrencilerin fen akademik başarıları ve fen ve teknoloji dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisi farklı değişkenler de dikkate alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada, 2010-2011 yılında Trabzon iline bağlı iki ilköğretim okulundaki 142 sınıf öğretmenine ve 94'ü deney ve 93'ü kontrol grubunda olmak üzere 187 öğrenciye anket uygulanmıştır. Ayrıca, öğrencilere yönelik fen akademik başarı testi ve fen tutum ölçeği de uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; sınıf öğretmenlerinin SEÇD kapsamında hizmet içi eğitime ve sınıf dışı ortamlarla zenginleştirilmiş yarı esnek programlara ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda geliştirilen OBP'nin öğrencilerin fen akademik başarıları ve tutumları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gültekin, Atalay ve Ay (2014) araştırmalarında, serbest etkinlik uygulamaları hakkında öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemeyi hedeflemişlerdir. Araştırmada, tarama modelinde nitel yöntem kullanılmıştır. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarında görev yapan 20 beşinci sınıf öğretmeni ve bu okullarda okuyan 151 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu meydana getirmektedir. Araştırmanın verileri, öğretmen görüşleri için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise, betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, serbest etkinlik uygulamalarının gerekli olduğu görülmüş, uygulamaların öğrencilerin sosyalleşmelerine katkı sağladığı belirtilmiş ancak bunların yanı sıra okulların fiziksel yönden yetersiz olduğu ve öğretmenlerin etkinlikler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Sargın (2014)'ın çalışmasının amacı, serbest etkinlikler dersinin öğretimine yönelik olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Bunun yanında öğretmenlerin görüşleri cinsiyet, mesleki kıdem ve okulların yerleşim yerleri gibi bağımsız değişkenler açısından yorumlanmıştır. Verileri elde etmek için, tarama tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Şırnak il merkezinde görev yapan rastgele yolla seçilmiş olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonunda, sınıf öğretmenleri serbest etkinlikler dersini öğretmeye yönelik kısmen yeterli olmalarına rağmen, serbest etkinlikler dersinin öğrencilerin işbirliği,

teknoloji okuryazarlığı, bireysel farklılıkları ve disiplinler arası eğitim gibi alanları geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre serbest etkinlikler dersini daha fazla kullanıyorken, beş yıllık kıdeme sahip öğretmenler diğer kıdemlere göre serbest etkinlikler dersinin öğrenciler için gerekli olduğuna inanmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydemir, Bozkurt ve Şekerci (2015)'nin araştırmalarının amacı, sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlik dersine ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışmaktır. Araştırma, tarama modelinde olup, betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemi, 2012-2013 öğretim yılında Elazığ ilindeki devlet okullarında görev yapan toplam 455 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın sonunda öğretmenler tarafından; serbest etkinlik dersinin öğrencilerin sosyal yaşam becerilerini geliştirdiği, hem eğlendirici hem de öğretici yönünün olduğu belirtilirken, okulların fiziksel imkânlarının yetersiz olmasının dersin etkililiğini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Şen ve Sarıkaya (2015) araştırmaları ile ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinlikleri (SZE) dersinin kullanımına ilişkin görüşlerini, seçilen etkinliklerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmeyi hedeflemişlerdir. Betimsel bir çalışma olan bu araştırmanın evreni, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Ağrı ili merkezinde 27 ilkokulda görev yapan 694 sınıf öğretmeni; örneklemi ise seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilen 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmenidir. Araştırmada, öğretmenlerin SZE dersine yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmacı tarafından geliştirilen, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersini Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, en çok ve en az tercih edilen etkinlikler belirlenmiştir. Ayrıca drama etkinlikleri, okuma etkinlikleri, yazma etkinlikleri ve satranç dersi programı kullanımı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Şen ve Sarıkaya (2015) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinlikleri (SZE) dersinde yer verdikleri etkinlikler ve etkinliklerin dersin amacına olan inanç düzeyinin, öğretmenlerin mezun olduğu alan ile sınıfta bulunan öğrenci sayılarına göre değişip değişmediğini tespit etmeyi hedeflemişlerdir. Genel tarama türünde, betimsel bir çalışma olan araştırma 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Ağrı ili merkezinde, ise seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilen 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırmada, öğretmenlerin SZE dersine ilişkin

görüşlerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen, “Serbest Zaman Etkinlikleri Dersini Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin mezun oldukları öğretim programı ile drama, pantomim ve bahçe etkinlikleri seçimi; sınıflarda bulunan öğrenci sayısı ile grup tartışmaları, okuma ve dinleme etkinlikleri seçimi arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2015)’ın yapmış olduğu araştırmanın amacı öğretmen görüşlerinin farklı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Araştırma karma desende tasarlanmıştır. Araştırma, Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan beş özel ilkokulun beşi ile otuz dört resmi ilkokulundan on dördü seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve bu okullarda görev yapan toplam 243 öğretmeni ile yürütölmüştür. Dal (2004) tarafından hazırlanan 56 sorudan oluşan bir anket formu veri toplama aracı olarak öğretmenlerin serbest etkinlik dersine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından düzenlenip hazırlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; serbest etkinlik dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerin görev yapılan okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği, cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenlerin görüşlerinde kadın öğretmenlere göre anlamlı farklılık olduğu, birinci sınıfları okutan öğretmenlerin etkinliklerin gerçekleşme düzeyi alt boyutunda daha düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuçlar doğrultusunda; plan, program, kaynak kitap hazırlanmalı, özel olarak oluşturulmuş yeterli araç-gereçle donatılmış fiziki mekânlar geliştirilmeli şeklinde önerilerde sunulmuştur.

Konu kapsamında yurt içinde çalışmalar incelendiğinde, ulaşılan çalışmaların çoğunda serbest etkinlik dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin alındığı görölmüştür. Bu çalışmalar nicel ve çoğunlukla nitel çalışmalar benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalar, Serbest Etkinlikler dersinin amaçlarına ulaşma boyutunda, uygulamada yaşanan sıkıntılar boyutunda tespitleri içermekte ve bu sonuçlara dayalı olarak alınabilecek önlemleri ortaya koymaktadır.

Yurt içinde Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili araştırmalarda nicel ve nitel verilere birlikte çok fazla yer verilmemiştir. Bu araştırmada ise öğretmen görüşleri nicel veriler, nitel verilerle desteklenerek açıklanmıştır. Araştırmada her iki araştırma yönteminin birlikte kullanılmasıyla öğretmen görüşlerinin sayısal değerleriyle sözel ifadeleri arasında karşılaştırma yapabilmek ve derinlemesine çıkarımda bulunabilmek

amaçlanmıştır. İki yöntemin birlikte kullanılması ile araştırmacıya katılımcıları tanıma, olguları yakından izleme, ifadeleri derinlemesine yorumlama katkısı sağlanmıştır.

2.3.2. Serbest Etkinlikler Dersi ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde yer alan Serbest Etkinlikler dersinin yurt dışında ders dışı etkinlikler (extra-curricular activities) olarak tanımlandığı görülmektedir. Ders dışı etkinlikler sınıf içi eğitim ortamlarının bir tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Yurt dışında yapılmış olan çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Maynard ve Waters (2007)'in yapmış oldukları “Sınıf Dışı Ortamda Öğrenme: Kaçırılmış Fırsat” adlı araştırmanın amacı; ders dışı etkinliklerin sağladığı yararlar ve kullanımı ile ilgili öğretmen ve yöneticilerin düşüncelerini almak ve öğretmenlerin ders dışı etkinlikler kapsamında yaptığı çalışmaları belirleyebilmektir. Sınıf öğretmenleri ve okul yöneticileri ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin, ders dışı etkinlik çalışmalarını daha çok ders içi uygulamalara yönelik etkinliklerle yürüttükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca ders dışı etkinliklerin; ailelerin okula katılımını destekleme ve öğrencilerin özellikle iletişim kurma, sorumluluk alma ve liderlik vasıflarını geliştirme gibi sosyal becerilerin gelişimine katkı sağladığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Gifford ve Dean (1990) tarafından yapılan “Ortaokula Devam Eden 9. Sınıf Öğrencileri ile Liseye Devam Eden Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklere Katılımlarındaki Farklılıklar” adlı araştırma, lise ve ilköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımlarını belirleyerek, bu katılımın akademik başarı ve okula karşı tutum üzerindeki etkilerini inceleyebilmek üzere yapılmıştır. Araştırma; deneysel desende yapılmış bir çalışma olup, araştırmada ölçek ve başarı testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ilköğretim öğrencilerinin lise öğrencilerine göre daha fazla ders dışı etkinliklere katıldıkları, daha fazla ders dışı etkinliklere katılan ilköğretim öğrencilerinin ise lise öğrencilerine göre derslerinde daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ders dışı etkinlik çalışmalarına katılan öğrencilerin okula karşı olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna da ulaşılmıştır.

Holloway (2000) tarafından yapılan “Ders Dışı Program Etkinlikleri: Akademik Başarının Yolu” adlı araştırmasında ders dışı etkinliklerin akademik başarıya olan

etkilerini belirleyebilmek amaçlanmıştır. Araştırma kuramsal bir çalışmadır. Araştırmanın sonucunda ders dışı etkinlik çalışmalarının özellikle başarısız, problem davranışlar gösteren ve okuldan ayrılma durumuna gelen öğrenciler için yararlı olduğu görülmüştür. Ayrıca; ders dışı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarıları, sorumluluk alma, iletişim kurma, grup çalışması gibi becerilerinin kazanılmasına olanak tanıyarak olumlu okul kültürünün oluşmasına katkı sağladığı bulgusuna da ulaşılmıştır.

Suzuki (1998), “Iolani Okulu’nda Ders Dışı Etkinlik Programını Geliştirme” adlı araştırmasında öğrencilerin ders dışı etkinlik çalışmalarına katılma nedenlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma, betimsel nitelikte tarama modelinde olup lise öğrencilerine anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda; öğrencilerin ders dışı etkinliklere ilgi duydukları, okula uyum sağlayabilmek, bireysel ve sosyal becerilerini geliştirmek, okul başarılarını olumlu yönde etkilediği ve koleje girmelerine katkı sağladığı için katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Morris (2005)’in “İlkokullarda Sosyal Çalışmalar İçin Zenginleştirilmiş Klüp Kitabı” adlı araştırmasında sosyal bilgiler dersi kapsamında ders dışı etkinlik çalışmalarına yönelik program geliştirmek ve geliştirilen programı tanıtmak amaçlanmıştır. İlköğretim dört ve beşinci sınıf öğrencileriyle görüşme yapılarak geliştirilen programın aşamalı olarak bilgi, uygulama ve üretim başlıklarına odaklanması gerektiği saptanmıştır. Ayrıca araştırmada; öğrencilerin sınıf içi çalışmalardan edindikleri bilgileri, uygun öğrenme ortamları aracılığıyla sosyal ya da bireysel bazı becerilere dönüştürdükleri ve bu süreçte özellikle problem çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme gibi becerilerini kullandıkları ve güncel yaşam problemlerine çözüm üretebildikleri bulgularına da ulaşılmıştır.

Bamberger ve Tal (2008) tarafından yapılan “Hayat Boyu Öğrenme Deneyimi: Bilim Merkezlerine Yapılan Sınıf Ziyaretlerinin Uzun Dönemde Etkisi” adlı araştırmada sınıf içi uygulamaları desteklemek amacıyla bilim sanat merkezlerine yapılan gezi gözlem çalışmalarının öğrencilerin öğrenme durumları üzerindeki etkilerini öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirmek amaçlanmıştır. İlköğretim 8. sınıf öğrencileriyle bilim merkezlerine geziler düzenlenerek görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada, bilim merkezlerinin öğrencilerin sınıf içi öğrenme durumlarını kalıcı bir şekilde desteklediği, gezi gözlem çalışmalarının öğrenme durumlarını desteklemenin yanında sosyal bir etkileşim alanı sunduğu da belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin uygulanması, toplanması ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Serbest Etkinlikler dersini öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemek amacıyla yapılan tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle açıklamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesnenin, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi açıklanması söz konusudur (Karasar, 2005, s.77). Yani doğada var olan değişkenleri olduğu gibi betimlemek, neden-sonuç aramak yerine bir durumu olduğu şekliyle ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Amaç; değişiklik yapmadan ve sonuçları etkilemeye çalışmadan gözleyip belirlemektir. Yapılan araştırmanın amacı, SED ile ilgili öğretmen görüşlerini olduğu gibi açıklayarak, herhangi bir değişiklik yapmadan var olan şekliyle betimlemek olduğu için araştırmada tarama modeli seçimine gidilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmek ve araştırma sorularını cevaplayabilmek amacıyla tarama modelinin bir türü olan genel tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama türü çalışmalarda amaç; hedef kitlenin niteliklerini, araştırma sorularını, örneklem seçimini ve çalışmanın yapılabilmesi için gerekli araçların neler olacağını belirlemektedir (Büyüköztürk vd, 2010, s.234). Bu bağlamda SED'in uygulanmasıyla birlikte, ortaya çıkacak sonuçları, yani var olan durumu, en iyi onu bilenlerden ve yaşayanlardan toplanacak verilerle açıklamak mümkün olacaktır. Öğretmenler; eğitim programlarının hedeflerini, içeriğini, öğrenme-öğretme sürecinde ne yapılacağını ve programın gerçekçi bir değerlendirilmesini bilmektedirler. Bu nedenle sınıf öğretmenleri, programın uygulayıcıları olarak büyük öneme sahiptir. Bilimsel araştırma sürecinde nitel ve nicel olmak üzere iki önemli veri toplama biçimi bulunmaktadır. Nitel ve nicel veri toplama biçimleri, veri toplama kaynakları

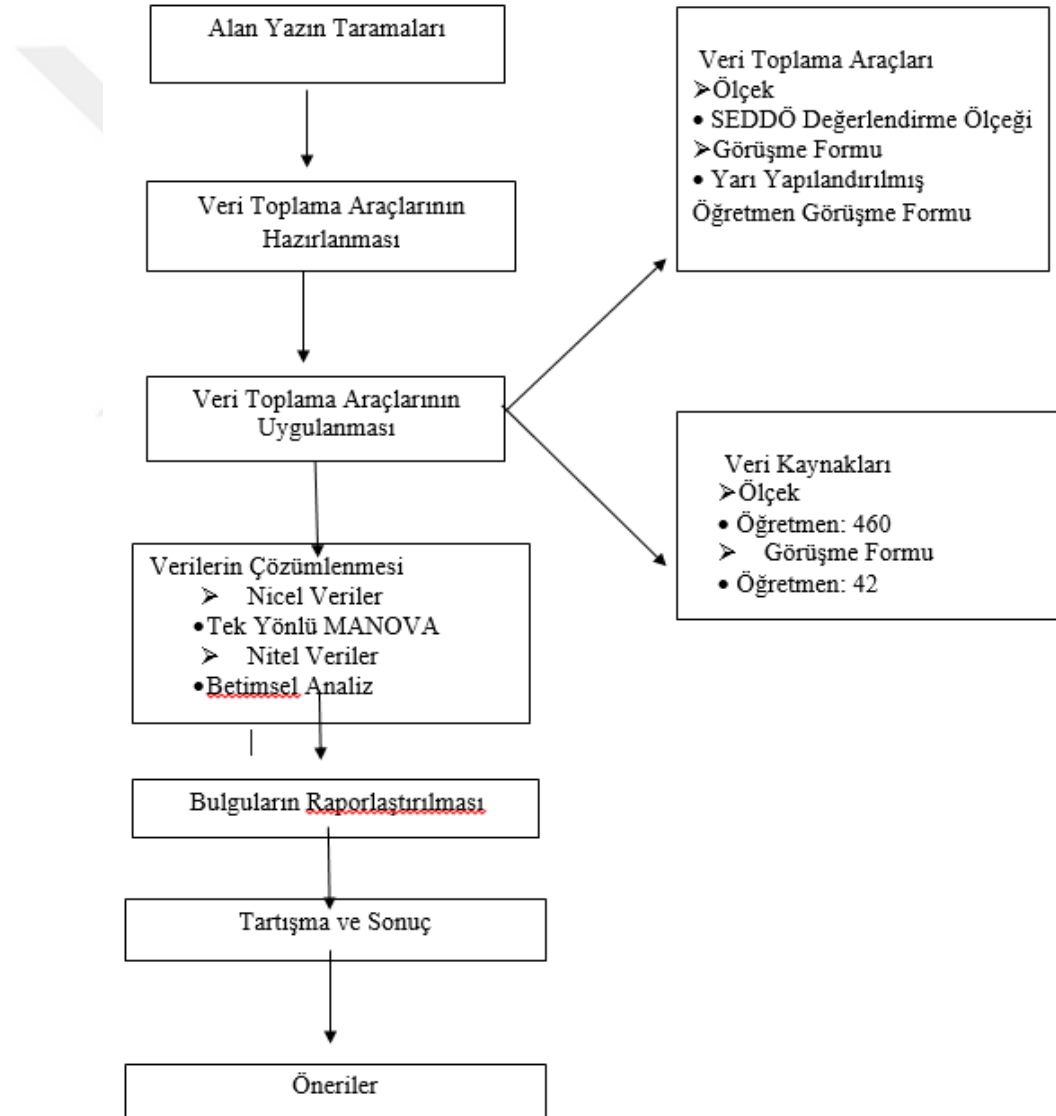
bakımından farklılık gösterse de her iki yöntemin kullanım amacı, var olan durumu en doğru biçimde ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 65). Yürütülen araştırmaların inandırıcılığını arttırmak için farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemlerinin bir arada kullanılmaktadır. Bu durum aynı zamanda araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini sağlamada da sürece önemli katkılar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 49). Bu araştırmada *karma model* yaklaşımı belirlenmiştir. Karma yöntem, nitel ve nicel verilerin birlikte ya da ardışık olarak toplanması, analiz edilmesi ve toplanan bilgilerin birleştirilmesi temeline dayanmaktadır (Creswell, Plano-Clark, Gutmann ve Hanson, 2003, s. 212; Akt: Kan, 2012). Bu bağlamda; veri kaynakları, veri toplama ve analiz yöntemleri bakımından doğru sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır.

Yıldırım ve Şimşek tarafından (2011, s. 39); “gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarında gerçekçi bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin uygulandığı araştırma”, nitel araştırma olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, nitel araştırmada, incelenen problemin miktarı, sayısı, sıklığı ve yoğunluğundan çok problemin ölçülemeyen ya da ölçülmesi kolay olmayan yönleri yani problemin süreci ve anlamı dikkate alınır. Araştırmacı, araştırmanın olağan ortamında çalışmakta ve araştırdığı olayı, olayın içindeki insanların yorumlarını dikkate alarak açıklamaktadır (Denzin ve Lincoln, 2012). Bu araştırmada da, öğretmenlerin görüşleri yazılı olarak alınıp yorumları ortaya çıkarılmaya çalışıldığı için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel bölümünde; nitel araştırma desenlerinden biri olan *olgubilim deseni* kullanılmıştır. Katılımcıların bir olguya yönelik deneyimlerini, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları belirleyebilmek amacıyla olgubilim deseni tercih edilmiştir (Johnson ve Christensen, 2004). Olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar olgubilim deseni içinde yer almaktadır. Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersine ilişkin tecrübelerinden yola çıkılarak görüşleri incelendiği için olgubilim deseni tercih edilmiştir. Katılımcıların deneyimlerini ve yorumlarındaki anlamları açıklayabilmek amacıyla veri analizi yapılmaktadır. Sonuçlarda ise doğrudan alıntılara yer verilerek, kavramlar betimsel bir anlatım yoluyla açıklanır. Bunun yanı sıra ortaya çıkan bulguların, temalar ve örüntüler çerçevesinde açıklanıp yorumlanması

esastır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 75). Bu araştırmada ele alınan olgu, ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersine yönelik öğretmenlerin uygulamaları, algıları ve yönelimleridir. Patton (2002) da farklı bireylerin görüşlerinin detaylı bir şekilde incelenmesiyle araştırılan olgunun ayrıntılı bir şekilde açıklanabileceğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda, yapılan bu araştırmada da, araştırılan olgunun ayrıntılı olarak sunulabilmesi için farklı okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili görüşlerinin detaylı bir şekilde ele alınıp yorumlanması sağlanmıştır.

Şekil 1’de araştırma amacının gerçekleştirilmesi doğrultusunda izlenen araştırma süreci ana hatlarıyla gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Amacının Gerçekleştirilmesi Doğrultusunda İzlenen Araştırma Süreci

Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırmanın amacına yönelik olarak alan yazın taraması yapılmış, uzman görüşleri de dikkate alınarak ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Daha sonra ölçme araçlarına son şekilleri verilerek, belirlenen örneklem grupları doğrultusunda veriler toplanmaya çalışılmıştır. Elde edilen nicel veriler tek yönlü MANOVA, nitel veriler ise betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular ve bu bulguların ne anlama geldiği ise alan yazın ve ilgili araştırmalar doğrultusunda yorumlanmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırma ve ulaşılan sonuçların da tamamlanmasıyla bu sonuçlara yönelik öneriler geliştirilerek araştırma süreci tamamlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Elazığ ve Tunceli illeri merkez ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, nicel ve nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak toplandığı için örneklem seçimi de iki aşamada yapılmıştır.

3.2.1. Nicel Veriler İçin Oluşturulan Evren ve Örneklem

Bu genel tarama araştırmasında, evreni temsil edebilecek bir örneklem seçilerek araştırmanın bu örneklem üzerinden yapılması ve ortaya çıkacak sonuçların evrene genellenmesi amaçlanmıştır (Büyüköztürk vd, 2010, s. 236). Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Elazığ ve Tunceli illerinde bulunan ilkokul kademelerinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. 2012-2013 yılından itibaren kademeli olarak 4+4+4 kesintili eğitime yeni geçildiğinden ve araştırma 2013 yılında gerçekleştirildiğinden araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çalıştıkları eğitim kurumlarının isimleri; ilkokul, ilköğretim okulu ve ortaokul olarak yer almaktadır. Bir sonraki sene eğitim kurumlarının ilkokul ya da ortaokul olanları netleşeceğinden bu karışıklık da sona erecektir. Böylece sınıf öğretmenlerinin çalıştıkları kurumlar yalnızca ilkokullar olacaktır. Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan verilere göre 2012-2013 eğitim-öğretim yılında toplam 103 ilkokul ve bu okullarda görev yapan 1208 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Elazığ ilinde

merkeze bağılı köylerde bulunan ilkokullar da araştırma evrenini oluşturan 103 okul içerisinde olup, bu köy okulları örnekleme dâhil edilmemiştir. Araştırmanın örneklemini, Elazığ il merkezindeki ilkokullarından kolay ulaşılabilirlik durumu göz önüne alınarak seçilen 54 ilkokulda görev yapan 835 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. 835 sınıf öğretmeninden okuttuğu sınıfı olmayan ya da izinli olan sınıf öğretmenleri çıkarılınca okullara toplam 737 ölçek dağıtılmıştır. Elazığ il merkezinde öğretmenlere dağıtılan ölçeklerden 600 ölçek alınmış ve uygulanan ölçeklerden 41 tanesi yanlış ve eksik işaretlemelerden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Elazığ il merkezinden 559 öğretmeninden elde edilen veriler işleme alınmıştır. Tunceli il merkezinde ise Tunceli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 12 ilkokul ve bu okullarda görev yapan 96 sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Tunceli il merkezindeki ilkokullarından kolay ulaşılabilirlik durumu göz önüne alınarak seçilen 10 ilkokulda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. 96 sınıf öğretmeninden okuttuğu sınıfı olmayan ya da izinli olan sınıf öğretmenleri çıkarılınca okullara toplam 94 ölçek dağıtılmıştır. Tunceli il merkezinde öğretmenlere dağıtılan ölçeklerden 88 ölçek alınmış ve uygulanan ölçeklerden 7 tanesi yanlış ve eksik işaretlemelerden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Tunceli il merkezinden 81 öğretmene uygulanan ölçme aracı işleme alınmıştır. Elazığ ilinde ilkokullarda görev yapan 559 öğretmen ve Tunceli ilinde 81 öğretmen olmak üzere ilkokullarda görev yapan toplam 640 öğretmeninden alınan ölçeğin normallik testlerine bakıldıktan sonra 460 öğretmenin verileri işleme alınmıştır. Büyüköztürk vd. (2010)'a göre 0,05 düzeyinde 1000 evren değerine karşılık gelen örneklem miktarı 278 olarak önerilmektedir. Buna göre; araştırmada yer alan örneklemin yeterli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamındaki bu öğretmenlerin kişisel bilgilerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	F	%
Kadın	200	44
Erkek	260	56
Kıdem		
1-5 yıl	22	5
6-10 yıl	44	10
11-15 yıl	78	17
16-20 yıl	148	32
21-25 yıl	64	14
26 ve üzeri	104	22
Sınıf mevcudu		
5-14	53	12
15-24	191	41
25-34	160	35
35 ve üzeri	56	12
Sınıf Düzeyi		
1.sınıf	138	30
2.sınıf	107	23
3.sınıf	131	29
4.sınıf	84	18
Eğitim Durumu		
Eğitim Enstitüsü	105	23
2+2 Lisans Tamamlama	35	7
Eğitim Fakültesi	192	42
Fen Edebiyat Fakültesi ve Diğerleri	128	28
Lisansüstü Eğitim		
Evet	54	12
Hayır	406	88
Toplam	460	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırma kapsamında; erkek öğretmenlerin (%56) kadın öğretmenlerden (%44) fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde; çoğunluğunun 16-20 yıl arası (%32) olduğu, sınıf mevcudunun 15-24

kişi (%41) olduğu, okutulan sınıfın 1. sınıf (%30) olduğu, mezun olunan okul düzeyinin eğitim fakültesi (%42) olduğu, öğretmenlerin lisansüstü eğitim durumlarıyla ilgili değişkeni hayır olarak cevaplayanların (%88) olduğu görülmektedir.

3.2.2. Nitel Veriler İçin Seçilen Çalışma Grubu

Katılımcıların dikkatli bir şekilde seçilmesi ve araştırmanın belirlenen katılımcılarla doğrudan yapılması olgubilim araştırmalarında gerekli görülmektedir (Creswell, 2007; Patton, 2002). Bu nedenle, araştırma ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersini doğru olarak betimleyeceği düşünülen sınıf öğretmenleri ile yürütülmüştür. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ilkokullarda görev yapan 42 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden “ölçüt örnekleme yöntemi” tercih edilerek derin deneyime sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına imkan tanınmıştır (Patton, 2002). Önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması ölçüt örnekleme yöntemindeki ana yaklaşımdır. Bu noktadan hareketle ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından geliştirilebilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi tercih edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmacı öğretmenlerin;

1. En az bir yıllık öğretmen olmalarını,
2. Araştırmaya gönüllü olarak katılmalarını ölçüt olarak belirlemiştir.

Öğretmenlerin deneyimleri doğrultusunda Serbest Etkinlikler dersini daha iyi bir şekilde açıklayacakları düşünülerek en az bir yıllık öğretmen olmaları ölçütü dikkate alınmıştır. Ulaşılan öğretmenlerin gönüllü olanlarının araştırmaya dahil edilmesi de ikinci ölçüt olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni, gönüllü olarak araştırmaya katılan öğretmenler aracılığıyla daha doğru bilgiye ulaşılabileceğidir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda görüşme yapılan 42 öğretmene ait kişisel bilgilerin (cinsiyet, meslekteki kıdem, sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan okul ve lisansüstü eğitim alıp/almama durumları) dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışma Grubunun Özellikleri

Grup	F	%
Cinsiyet		
Bayan	18	43
Erkek	24	57
Kıdem		
1 - 5 yıl	3	7
6 - 10 yıl	2	5
11 -15 yıl	8	19
16 – 20 yıl	13	31
21 – 25 yıl	5	12
26 ve üzeri	11	26
Okutulan Sınıfın Mevcudu		
5-14	5	12
15-24	13	31
25-34	18	43
35 ve üzeri	6	14
Okutulan Sınıf Düzeyi		
1. Sınıf	10	24
2. Sınıf	16	38
3. Sınıf	9	21
4. Sınıf	7	17
Eğitim Durumu		
Eğitim Enstitüsü	4	10
2+2 Lisans Tamamlama Programı	8	19
Eğitim Fakültesi	19	45
Fen-Edebiyat Fakültesi ve Diğerleri	11	26
Lisans Üstü	3	7
Toplam	42	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan; erkek öğretmenlerin (%57) kadın öğretmenlerden (%43) fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kıdem yılı dağılımı incelendiğinde çoğunluğunun 16-20 yıl arası (%31) olduğu, okutulan sınıf mevcudunun 25-34 kişi (%43) olduğu, okutulan sınıf düzeyinin 2. sınıf (%38) olduğu, mezun

olunan okulun eğitim fakültesi (%45) olduğu, lisansüstü eğitim alma durumunun %7 olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel veriler, araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeği” ve nitel veriler ise sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlik dersine yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Serbest Etkinlik Dersi Değerlendirme Ölçeği

Tarama araştırmalarında veri toplamak için genellikle ölçek ve görüşme teknikleri kullanılmakta olduğu ve araştırmanın modeli genel tarama olduğundan araştırmada veri toplamak amacıyla ölçek kullanmak tercih edilmiştir. Birey ya da grubun araştırmanın problemleriyle ilgili görüşlerinin alındığı veri toplama tekniği olarak ölçek kullanılmaktadır. Geçerli bir ölçek hazırlamak için ölçek maddelerini hazırlarken, araştırmanın sorunlarıyla ilgili yapılmış çalışmaları dikkatli bir biçimde incelemeli, ölçek maddelerinde yer alan ifadelerle ilgili gözlemler yaparak hedef kitleyle görüşmeli ve bu görüşlerden elde edilen verilerden yola çıkarak ölçek maddeleri oluşturulmalıdır (Büyüköztürk vd, 2010, s. 127).

Bu nedenle araştırmada kullanılan ölçek geliştirilirken, araştırmanın amacı doğrultusunda alan yazın taraması yapılmış, alan yazında ne tür veri toplama araçları geliştirildiği incelenmiştir. Aynı zamanda Serbest Etkinlikler dersine ilişkin öğretmen görüşlerini belirleyebilmek amacıyla beş sınıf öğretmenin görüşü alınmıştır. Araştırmacının deneyim ve uygulamaları da ölçek maddelerinin oluşturulmasında önemli bir dayanak oluşturmuştur. Araştırmanın alt amaçları da göz önünde bulundurularak ölçek maddeleri tamamlanmıştır. Böylece “Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeği”nin ilk taslağı hazırlanmıştır. Veri toplama aracı olarak; öğretmen görüşlerine dayalı olarak serbest etkinlikler dersini değerlendirmek amacıyla taslak olarak oluşturulan ölçekte, ilk olarak alan yazın taraması ve benzer ölçeklerin

incelenmesi sonucunda 70 madde belirlenmiştir. Geliştirilen bu taslak için ilkokulda görev yapan öğretmenlerden ve konuyla ilgili uzmanlardan görüş alınmıştır. Ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliği için ölçek 10 sınıf öğretmeni, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve İlköğretim Bölümlerinde görev yapan iki öğretim elemanı olmak üzere on iki kişiye gönderilmiş ve bu kişilerden alınan görüşler doğrultusunda ölçekte yer alan maddelere eklemeler yapılmış ya da bazı maddeler gereksiz bulunduğundan çıkarılmıştır. Öğretmen ve uzman görüşleri doğrultusunda 70 maddeden 64 madde üzerinde karar verilmiştir.

Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeğinin (SEDDÖ) amacı, sınıf öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersini planlama, uygulama düzeylerini ölçmektir. Ölçek, iki bölümden ve 64 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel bilgilerini (cinsiyet, mesleki kıdem, ortalama sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan okul türü ve bölüm, lisansüstü eğitim durumu) toplamaya yönelik sorular yer bulunmaktadır. İkinci bölümde ise, Serbest Etkinlikler dersini planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler boyutlarıyla ilgili sorular yer almaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan SEDDÖ 64 madde ve 5’li Likert Tipi Ölçek “Her zaman, sık sık, bazen, nadiren, hiçbir zaman” seçeneklerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine ilişkin önerilerini belirlemek amacıyla da “Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kısmen, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5’li likert tipinde hazırlanmış sorular bulunmaktadır.

Ölçek, öğretmenlerin demografik bilgilerini belirleyebilmek için bağımlı değişken olarak tanımlanan, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinde planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler boyutlarına etki edebileceği düşünülen bağımsız değişkenler (cinsiyet, mesleki çalışma süresi, sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan bölüm, lisansüstü eğitim alıp almama durumu) dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bu değişkenler arasındaki ilişkiler araştırma sürecinde açıklanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde öğretmenlerin demografik özelliklerini içeren 6 soru bulunmaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise maddeler 5 boyuttan oluşan basamaklarda incelenmiştir. Bu boyutlar şunlardır:

- 1. Dersi Planlama Aşamasında Dikkate Alınan Hususlar:** Ölçeğin bu boyutunda sınıf öğretmenlerinin dersi planlarken dikkate aldıkları özellikler yordanmaya çalışılmıştır.

2. **Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanabilirliği ve Etkililiğine Yönelik Düşünceleri:** Ölçeğin bu boyutunda dersin içeriğinin ne ölçüde yeterli olduğu ve öğrencilerde ne tür becerilerin istendik olarak değişebildiği belirlenmek istenmiştir.
3. **Serbest Etkinlikler Dersinde Ne Tür Etkinlikler Yapıldığına Dair Görüşler:** Bu boyut ile dersin programında belirtilen etkinliklerden hangilerine yer verildiği ve derste yapılan etkinliklerin hangi düzeyde yapıldığı araştırılmıştır.
4. **Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunlar:** Ölçek hazırlanırken yapılan alan yazın taramasında dersle ilgili sorunlar olduğu görülmüştür. Bu nedenle ölçeğin bu boyutunda yapılan araştırmalar da dikkate alınarak derste sorun yaşanıp yaşanmadığı belirlenmeye, öğretmenlerin sorunlara ve bu sorunların nedenlerine katılma düzeyleri yordanmaya çalışılmıştır.
5. **Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Geliştirilen Öneriler:** Bu boyutta yer alan maddeler hazırlanırken yapılan alan yazın taramalarında öğretmenlerin belirttiği öneriler dikkate alınmıştır. Bu şekilde öğretmenlerin öneriler boyutuna katılma düzeyleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Gerekli düzenlemeler sonucunda oluşan 64 maddelik ölçek sınıf öğretmenlerine uygulanmış ve çıkarılan ölçeklerden sonra 460 ölçme aracı işleme alınmıştır. Elde edilen veri sonuçlarına faktör analizi yapılmıştır.

3.3.1.2. Açımlayıcı Faktör Analizi ile Yapı Geçerliği

Serbest Etkinlikler Dersi Değerlendirme Ölçeğinden ulaşılan verilerin yapı geçerliliğini sınamak amacıyla öncelikle Açımlayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Eksik değerler, aykırı değerler, normallik varsayımları, örneklem büyüklüğü, değişkenler arası korelasyon ve örneklem büyüklüğü, değişkenler arası korelasyon ve örneklem yeterliliğinin (KMO ve Barlett's küresellik testi) sınanarak verilerin faktör analizine uygunluğunun belirlenebilmesi sağlanmalıdır (Çokluk ve diğerleri, 2012; Field, 2013; Tabachnick ve Fidell, 2013/2015; Seçer, 2015). Veri setindeki eksik değerler frekans tablosu aracılığıyla incelenerek ve gözlenen her bir değişken açısından veri setindeki eksik değerlerin araştırmadan çıkarılmıştır. Bu doğrultuda ölçme aracının

Açımlayıcı Faktör Analizi ile test edilmesi için, kalan katılımcılara ait veri seti, normallik varsayımı açısından incelenerek tek değişkenli normallik testi için maddelerin basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmasıyla tek değişkenli normallik sağlanmıştır.

Bu aşamadan sonra, Açımlayıcı Faktör Analizi için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığı sınıanmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizinde sağlıklı bir veri elde etmek için katılımcı sayısı konusunda bir kesinlik olmadığından, ilgili alan yazında yer verilen ölçütlerden en az ikisini karşılayacak bir büyüklük kabul edilmektedir (Çokluk ve diğerleri, 2012; Seçer, 2015). Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem grubu büyüklüğü önemli bir süreç olarak görülmektedir. Ekiz (2009, s. 103), örneklemin belirlenme nedeni olarak, “tüm çalışma evrenine ulaşmanın maliyet, zaman gibi açılardan güçlüğünü ve araştırmaların örneklem üzerinden yapılması nedeniyle de örneklem büyüklüğünün doğru bir şekilde seçilmesini” açıklamıştır. Faktör analizi çalışmalarında ölçüt olarak alınması gereken katılımcı sayısının en az 100 olduğunu belirtilmiştir (Ferguson ve Cox, 1993). Ancak örneklem büyüklüğü 300’ün altında ise, madde sayısının 5 ile 10 katı olması önerilmektedir (Tinsley ve Kass, 1979). Açımlayıcı faktör analizinde Seçer (2015) yaklaşık 300 bireye ulaşılması yönünde görüş belirtmiştir. Kabul edilen ölçütler dikkate alındığında bu araştırmada, uç değerlere sahip değerlerin çıkarılması ile 460 katılımcıdan oluşan katılımcı sayısının Açımlayıcı Faktör Analizi için yeterli olduğu söylenebilir.

Ayrıca, Açımlayıcı Faktör Analizi için verilerin uygunluğunun tespitine yönelik değişkenlere ait korelasyon matrisi incelenerek ve ($r > .30$) aralarında kabul edilebilir bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bilgiye dayanarak, korelasyon matrisinin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir (Suhr, 2006).

Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değerinin gözden geçirilmesi ve Barlett Küresellik testini (Bartlett's Test of Sphericity) ile verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Seçer (2015)’e göre verilerin faktör analizi için uygunluğu KMO katsayısının 0.80’den yüksek ve Bartlett testinin de anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, KMO testi sonucu (KMO=0.848) 460 katılımcıdan oluşan veri setinin örnekleme açısından yeterli olduğunu ve Barlett Küresellik testi sonucu da ($X^2=14474,214$; $p=0.000$) veri setinin çok değişkenli normal dağılım özelliğine sahip olduğuna işaret etmektedir. Barlett’in küresellik testi değişkenler arasında ilişki olup olmadığını test etmektedir. Ki-kare

testinin anlamlılığı (Chi-Square=14474,214 ve $P<0,05$) puanların normalliğinin kanıtı olarak ileri sürülebilir (Büyüköztürk, 2010, s.136). Bu bilgiden hareketle Bartlett testi sonucunun 0.05 düzeyinde ($p=0.000$) anlamlı olduğu söylenebilir.

Açımlayıcı Faktör Analizi için uygun hale getirilen veri seti, ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin Açımlayıcı Faktör Analizinde 64 madde için direkt oblimin döndürme tekniğinden faydalanılmıştır. Eksenlerin döndürülmesi esasına dayanan döndürme işleminin genel amacı faktör yüklenmelerini daha basit ve net bir şekilde ortaya çıkarmaktır. Eğik döndürme stratejileri faktörler arasında bir bağımlılığın varsayıldığı durumlarda tercih edilmelidir (Özdamar, 2013). Bu araştırmada eğik döndürme tekniklerinden direkt oblimin kullanılmıştır Yapının toplam varyansın %42,672'sini açıklayan öz değeri 1'den büyük olan 5 boyut altında toplandığı görülmektedir. Ölçekte yer alan boyutların belirlenmesinde kırılma noktası grafiği ve kutu grafiği önemli bir veri kaynağı olarak açıklanmaktadır (Green, Salkind ve Akey, 2000). Araştırmacı tarafından kırılma noktası grafiği ve kutu grafiği de incelenmiş ve grafiklere bakılarak ölçeğin beş boyuttan oluşmasında sakınca olmadığı görülmüştür. Ayrıca; değişkenlerin arasındaki ilişkinin çok düşük ya da çok yüksek olmaması, orta düzeyde olması (%25-%90) olması gerekir (Özdamar, 2013). Aşağıda aralarındaki ilişkinin düşük olduğu faktörlerin açıklamaları yer almaktadır:

Birinci boyut olan "*Sorunlar Boyutu*" döndürme öncesi toplam varyansın %15,699'unu açıklarken döndürme sonrası %10,386'sını açıklamıştır. Ancak bu faktörün içerisinde yer alan "*Öneriler Boyutunun*" 2. maddesi ve "*Etkinlikler Boyutunun*" 19. maddeleri tekrar gözden geçirilmiş ve ölçeğe uygun şekilde madde düzeltilmiştir. İkinci boyut olan "*Etkinlikler Boyutunu*" döndürme öncesi toplam varyansın %11,326'sını açıklarken döndürme sonrası %10,179'unu açıklamıştır. Sorunlar boyutunun birinci maddesi tekrar gözden geçirilmiş ve ölçeğe uygun şekilde madde düzeltilmiştir. Üçüncü boyut olan "*Planlama Boyutu*" döndürme öncesi toplam varyansın %7,05'ini açıklarken döndürme sonrası %9,861'ini açıklamıştır. Ancak bu boyutun içerisinde yer alan "*Uygulama Boyutunun*" birinci, "*Etkinlikler Boyutunun*" birinci ve "*Etkinlikler Boyutunun*" ikinci maddeleri tekrar gözden geçirilmiş ve ölçeğe uygun şekilde bu maddeler düzeltilmiştir. Dördüncü boyut olan "*Öneriler Boyutu*" döndürmeden önce toplam varyansın %4,837'sini açıklarken döndürme sonrası %6,856'sını açıklamıştır. Bu boyutların maddelerinde herhangi bir düzenleme yapmaya

gerek görülmemiştir. Beşinci boyut olan “*Uygulama Boyutu*” ise döndürme öncesi toplam varyansın %3,784’ünü açıklarken döndürme sonrası %5,389’unu açıklamıştır. Ancak bu boyutun içerisinde yer alan “*Öneriler Boyutunun*” birinci maddesi negatif yük değerine sahip olduğundan ölçekten çıkartılabileceği görülmüştür. Güvenirlikte sıkıntı olmadığı için bir ölçme değerlendirme, iki eğitim bilimlerinde görevli öğretim elemanı olmak üzere toplam üç kişiden görüş alınarak ortak karara varılmış ve belirtilen maddeler ölçekten çıkartılmamıştır.

Aşağıda ölçekte yer alan her boyut için Cronbach Alpha değerlerinin yer aldığı tablolar ve tabloların açıklamaları yer almaktadır:

Tablo 5. Ölçeğin Cronbach Alpha Değerleri

Boyutlar	Cronbach Alpha Değeri
Planlama	.837
Uygulama	.799
Etkinlikler	.877
Sorunlar	.880
Öneriler	.743
Genel	.854

Ölçeğin uygulanması ile elde edilen verilerin güvenirliliği, Cronbach Alpha güvenirlilik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçekte; Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı ise .85 olarak tespit edilmiştir. Boyut bazında Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları; dersi planlama aşamasında dikkate alınan hususlar boyutunun .83 dersin uygulanabilirliği ve etkililiği boyutunun .79 derste yapılan etkinlikler boyutunun .87 derste karşılaşılan sorunlar boyutunun .88 ve derse dayalı olarak geliştirilen öneriler boyutunun .74 olarak hesaplanmıştır. “Cronbach Alpha katsayısının değerlendirmesinde uyulan değerlendirme kriteri;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ölçek düşük güvenirliliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir” (Can, 2016, s. 391).

Bu kriterlere göre değerlendirme yapıldığında, hazırlanan ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak ifade edilebilir. “*Cronbach Alpha* değerinin ölçek çalışmalarında en az $\alpha=.70$ ve üzerinde olması gerekmektedir” (Zabkar, 2000, s. 218; Seçer, 2015, s. 219). Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçme aracının veri toplama süreci için kullanılabilirlikte yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Planlama Boyutu Madde İstatistik Değerleri

Madde Sayısı (Items)	Çıkarılan Maddeden Sonraki Cronbach Alpha Değeri (Cronbach's Alpha if Item Deleted)
1	.830
2	.826
3	.823
4	.819
5	.820
6	.815
7	.822
8	.818
9	.816
10	.824
11	.863
12	.822

Tabloda; 12 maddeden oluşan planlama boyutunun güvenilirliğinin .837 olduğu ve bu da oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tek tek madde analizleri incelendiğinde 11. maddenin güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik .863'e çıkacaktır. Yüksek bir güvenilirliğe sahip olunmasından dolayı 11. maddenin (*Dersi planlarken öğretmen kılavuz kitabı olmadığı için internete oldukça sık başvuruyorum*) ölçekten çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 7. Uygulama Boyutu Madde İstatistik Değerleri

Madde (Items)	Sayısı	Çıkarılan Maddeden Sonraki Cronbach Alpha Değeri (Cronbach's Alpha if Item Deleted)
1		.807
2		.815
3		.722
4		.712
5		.736

Tabloda; 5 maddeden oluşan uygulama boyutunun güvenilirliğinin .799 olduğu ve bu da onun oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tek tek madde analizleri incelendiğinde birinci maddenin güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik, .807'ye çıkacaktır. İkinci maddenin de güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik, .815'e çıkacaktır. Yüksek bir güvenilirliğe sahip olunmasından dolayı birinci maddenin (*Serbest etkinlikler dersini planlarken hafta boyunca farklı etkinliklere yer veriyorum.*) ve ikinci maddenin (*Serbest etkinlikler dersi için yapılan açıklama ve bilgilendirmeler yeterlidir*) ölçekten çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 8. Etkinlikler Boyutu Madde İstatistik Değerleri

Madde (Items)	Sayısı	Çıkarılan Maddeden Sonraki Cronbach Alpha Değeri (Cronbach's Alpha if Item Deleted)
1		.874
2		.875
3		.870
4		.868
5		.872
6		.868
7		.868
8		.869
9		.872
10		.871
11		.870
12		.867
13		.866
14		.872
15		.868
16		.867
17		.871
18		.872
19		.889

Tabloda; 19 maddeden oluşan etkinlikler boyutunun güvenilirliğinin .877 olduğu ve bu da onun oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tek tek madde analizleri incelendiğinde 11. maddenin güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik, .889'a çıkacaktır. Yüksek bir güvenilirliğe sahip olunmasından dolayı 19. maddenin (*Diğer derslerin yetişmemesi bu saatlerin etkililiğini azaltmaktadır. Diğer derslerin takviyesini bu dersin içinde yaparım*) ölçekten çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 9. Sorunlar Boyutu Madde İstatistik Değerleri

Madde (Items)	Sayısı	Çıkarılan Maddeden Sonraki Cronbach Alpha Değeri (Cronbach's Alpha if Item Deleted)
1		.891
2		.875
3		.878
4		.871
5		.870
6		.872
7		.870
8		.872
9		.867
10		.866
11		.870
12		.874
13		.868
14		.868
15		.869

Tabloda; 15 maddeden oluşan sorunlar boyutunun güvenilirliğinin .880 olduğu ve bu da onun oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tek tek madde analizleri incelendiğinde birinci maddenin güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik, .891'e çıkacaktır. Yüksek bir güvenilirliğe sahip olunmasından dolayı birinci maddenin (*Serbest etkinlikler dersinde sorun yaşamıyorum*) ölçekten çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 10. Öneriler Boyutu Madde İstatistik Değerleri

Madde (Items)	Sayısı	Çıkarılan Maddeden Sonraki Cronbach Alpha Değeri (Cronbach's Alpha if Item Deleted)
1		.776
2		.739
3		.711
4		.711
5		.711
6		.718
7		.732
8		.718
9		.719
10		.723
11		.729
12		.737
13		.727

Tabloda; 13 maddeden oluşan öneriler boyutunun güvenilirliğinin .743 olduğu ve bu da onun oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tek tek madde analizleri incelendiğinde birinci maddenin güvenilirliği düşürdüğü görülmektedir. Eğer o madde ölçekten çıkarılırsa güvenilirlik, .776'ya çıkacaktır. Ölçek yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğundan dolayı birinci maddenin (*Ders saati azaltılmalıdır*) ölçekten çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak, hazırlanan ölçeğin geçerli ve güvenilir ölçümlere sahip bir ölçme aracı olduğu ve öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılabilceği söylenebilir. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarıyla son halini alan ölçekte, toplam 64 maddeden oluşan iki bölüm bulunmaktadır. İlk bölüm, öğretmenlerin kişisel bilgilerini içeren 6 maddeden oluşmaktadır. Planlama aşamasında dikkate alınan hususlar 12, dersin etkililiğine yönelik görüşler 5, yapılan etkinlikler 19, karşılaşılan sorunlar 15 ve derse dayalı olarak geliştirilen öneriler 13 maddeden oluşmaktadır.

3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu

Araştırmada kullanılan diğer ölçme aracı olarak öğretmen görüşme formu kullanılmıştır. Bireylerin tecrübelerine, düşüncelerine, tutumlarına ilişkin bilgi edinmek amacıyla kullanılan veri toplama aracı görüşme formlarıdır. Görüşme, planlanmış bir

amaç için gerçekleştirilen, soru sorma ve cevap almaya dayalı olarak karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreç şeklinde tanımlanabilir (Stewart ve Cash, 1985; akt, Şimşek ve Yıldırım, 2011, s. 119). Bu doğrultuda, görüşme yapılarak bireylerin belli bir konu hakkındaki bakış açıları daha kolay saptanabilir. Görüşme, bir iletişim ve bilgi toplama yolu olduğundan anlaşılmayan konularda açıklama yapılmasına, soru sorulmasına olanak sağlamanın yanı sıra araştırma yapılan konuda ayrıntılı bilgiye ulaşılabilmesini de desteklemektedir (Serper ve Gürsakal, 1989, s. 150; Akt; Sarı, 2007, s. 117). Bu nedenle, bu çalışmada da Serbest Etkinlikler dersine yönelik öğretmen görüşlerini daha ayrıntılı öğrenebilmek amacıyla ölçek uygulanan örneklem içinden seçilen 42 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunun hazırlanması aşamasında öncelikle alan yazın taramaları ve ölçekte yer alan boyutlar dikkate alınmıştır. Bununla birlikte görüşme formunda yer alan soruların, araştırmanın genel ve alt amaçları ile ölçek sorularına paralel olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan görüşme formu Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Türkçe, Eğitim Bilimleri ve İlköğretim bölümünde görev yapan üç öğretim elemanına incelenmiştir. İncelemenin sonunda, soruların içeriği ve anlaşılabilirliği ile ilgili çeşitli geri bildirimlerde bulunulmuştur. Alınan geri bildirimler doğrultusunda son düzenlemeler yapılmış, görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Görüşme formunda öğretmenlere yarı yapılandırılmış ve açık uçlu olan dört soru sorulmuştur. Bu sorular, Serbest Etkinlikler dersine ilişkin; dersin öğrencilere katkısı, derste karşılaşılan sorunlar, dersin daha etkili olabilmesi için geliştirilen öneriler ve dersin kaldırılması/kaldırılmaması ile ilgili öğretmen görüşlerini belirleyebilmek için hazırlanan sorulardır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu bölümde, nitel ve nicel verilerin toplanması iki başlık altında ele alınmıştır.

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Serbest Etkinlikler dersini öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelemek amacıyla alan yazın taraması, uzman görüşleri, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları neticesinde ölçme aracı son halini almıştır. Ölçeğin uygulanması için Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Tunceli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alınmıştır. Okul yönetimi ile görüşülerek, 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında 15.05.2013 ve 20.06.2013 tarihleri arasında Elazığ il merkezi ve Tunceli il merkezine bağlı ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenlere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ölçek araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır.

Öğretmenlere araştırmanın içeriği konusunda gereken açıklama yapılmış ve bu doğrultuda araştırmaya katkı sağlamaları istenerek doldurulmak üzere Elazığ il merkezinde 737 ölçek ve Tunceli il merkezinde 94 ölçek olmak üzere toplam 831 ölçek dağıtılmıştır. Ölçeklerin tamamlanması için öğretmenlere yeterli zaman verilmiş, ölçeklerin geri alınacağı gün öğretmenlerce belirlenmiş ve ölçekler belirlenen tarihlerde araştırmacı tarafından alınmıştır. Toplam 684 ölçek geri alınmıştır. Uygulanan ölçeklerden 44 tanesi yanlış ve eksik işaretlemelerden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Bu durumda, ölçeklerin geri dönme oranının% 77 olduğu saptanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Yapılan uygulamanın sonucunda elde edilen veriler, dikkatli bir şekilde incelenip gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İstatistik paket programı (SPSS for Windows Evaluation Version), kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersini hangi düzeyde benimsediklerini ortaya koymak için betimsel istatistik ile çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır.

İlkokul öğretmenlerinin SED'i uygulama düzeylerinin; cinsiyete, mesleki kıdeme, okutulan sınıf mevcuduna, okutulan sınıf düzeyine, mezun olunan okul ve bölüme, lisansüstü eğitim yapıp yapmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı

incelenirken; varsayımlar karşılandığı için Tek Yönlü Manova (One-Way MANOVA) kullanılmıştır.

Ölçekte yer alan ilgili alt maddelerden alınan puanlara ait aritmetik ortalamaların yorumlanmasında Tablo 11’de verilen puan aralıkları dikkate alınmıştır.

Tablo 11. Aritmetik Ortalamaların Yorumlanmasında Kullanılan Değerler

Puan Aralığı	Dereceleme	Yorum
1.00 – 1.80	Hiçbir Zaman	Çok Düşük
1.81 – 2.60	Nadiren	Düşük
2.61 – 3.40	Bazen	Orta
3.41 – 4.20	Sık Sık	Yüksek
4.21 – 5.00	Her Zaman	Çok Yüksek

İlkokul öğretmenlerinin SEDDÖ’den aldıkları puanların cinsiyet, mesleki kıdem, okutulan sınıf mevcudu, sınıf düzeyi, mezun olunan okul ve lisansüstü eğitim değişkenleri boyutunda farklılık gösterip göstermediğini Tek Yönlü MANOVA ile analiz edebilmek için öncelikle MANOVA’ya ilişkin varsayımların karşılanıp karşılanmadığı sınıanmıştır. Çünkü MANOVA’da bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin dikkate alınması (Field, 2013) ve ölçme işlemine karışabilecek I. Tip hatanın kontrol altında tutulması (Bray & Maxwell, 1982; Stevens, 2009; Stangor, 2010; Akt, Çetin ve diğerleri, 2012) avantajları ile birlikte pek çok şartın da sınıanmasını gerekli kılmaktadır. MANOVA’nın uygulanabilmesi için karşılanması gereken varsayımlar arasında; tek ve çok değişkenli normallik, uç değerler, doğrusallık, çoklu doğrusal bağıntı ve tekliklik, varyans-kovaryans matrisinin homojenliği bulunmaktadır (Pallant, 2005). Bu bağlamda, MANOVA gerçekleştirilmeden önce, verilerin MANOVA’ya ilişkin varsayımları karşılayıp karşılamadığı sınıanmıştır.

Öncelikle verilerin parametrik testlerin şartlarını sağlayıp sağlamadığı kontrol edilerek elde edilen verilerin tek değişkenli normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığı test edilmiştir. Tek değişkenli normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov testi ile sınıanmıştır. Söz konusu incelemeye ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Normallik Dağılımı

	N	Kolmogorov Smirnov	P
Planlama	460	.066	.000
Uygulama	460	.091	.000
Etkinlikler	460	.044	.035
Sorunlar	460	.045	.029
Öneriler	460	.045	.028
Genel	460	.047	.018

Kolmogorov-Smirnov testinin analiz sonucunda istatistiksel olarak sağlandığı görülmüştür (KSZ=.018, $p>.05$). Kolmogorov-Smirnov testinin istatistiksel açıdan anlamlı olmaması şartı verilerin normal dağılıma uygun olabilmelerini sağlamaktadır. Fakat, araştırmadaki veri sayısının fazla olduğu çalışmalarda normalden çok küçük sapmalar bile istatistiksel olarak anlamlı çıkabilmektedir. Bu noktadan hareketle hata payından kurtulmak ve verilerin normalliğine ilişkin karara varmak amacıyla verilere ait çarpıklık ve basıklık katsayılarına dikkat edilmiştir. Çarpıklık katsayısının ± 1 aralığında kalması, puanların normalden önemli bir sapma göstermemesi olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2010). Araştırmada ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlara ait çarpıklık katsayıları .114 olarak bulunmuştur. Buna göre, verilerin normalden önemli bir sapma göstermediği ve tek değişkenli normallik şartının sağlandığı saptanmıştır. Mahalanobis uzaklık değerleri yardımıyla çok değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı araştırılmıştır. Araştırmada; Planlama, Uygulama, Etkinlikler, Sorunlar ve Öneriler olmak üzere beş bağımlı değişken bulunmaktadır. 5 sürekli değişkenin bulunduğu bir araştırmada Mahalanobis uzaklığı için kritik değer 20.52'dir. Bu değer üstündeki Mahalanobis değerleri uç değer olarak kabul edilmektedir (Can, 2016, s. 201; Pallant, 2005). Araştırmada hesaplanan Mahalanobis değerlerinden 180 tanesinin 20.52 kritik değerini aştığı belirlenmiştir. Bu uç değerler, analizi olumsuz olarak etkileyecekleri için veri setinden çıkarılmıştır. Bu şekilde veri setinde 460 sınıf öğretmene ait veri kalmış ve bu veriler, çok değişkenli normallik ile veri setinde uç değerlerin bulunmaması şartını sağlamıştır.

Test edilmesi gereken varsayımlardan biri de, bağımlı değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olup olmadığıdır. Bu varsayımın sağlanabilmesi amacıyla bağımlı değişkenlerin olası tüm ikili kombinasyonları arasında doğrusal bir ilişki yer almalıdır

(Büyüköztürk, 2010; Pallant, 2005). Bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren saçılma diyagramından elde edilen bulgular, bağımlı değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir.

MANOVA için karşılanması için bağımlı değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntının da bulunmaması şartı aranmaktadır. MANOVA'nın uygulanabilmesi için bağımlı değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olması şartı da sağlanmalıdır (Field, 2013; Leech, Barret & Morgan, 2005, Akt; Çetin ve diğerleri, 2012). Ayrıca; bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin çok yüksek olması (.80 ya da .90'ın üzerindeki korelasyon katsayıları) MANOVA'nın uygulanmasını olumsuz etkilemektedir (Akbulut, 2011). Bu çalışmada, Planlama, Uygulama, Etkinlikler, Sorunlar ve Öneriler arasında orta ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, verilerin bağımlı değişkenler arasında doğrusal bağıntının bulunmaması varsayımını doğrulamaktadır. MANOVA'nın uygulanabilmesi için karşılanması gereken bir diğer varsayım varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği şartıdır. Bu şartın sağlanıp sağlanmadığı "Box's M" testi ile tespit edilmektedir. Box's M testinin anlamlı olmaması varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği varsayımının karşılandığını, anlamlı olması ise bu şartın sağlanmadığını göstermektedir. Box's M testinin anlamlılığı çalışmadaki katılımcı sayısından önemli ölçüde etkilendiği ve katılımcı sayısı fazla olduğu için Box's M testi için anlamlılık ölçütü .01 (Mertler & Vannatta, 2010) olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada Box's M testi için anlamlılık ölçütü .01 olarak kabul edilmiştir. Araştırmada; Planlama, Uygulama, Etkinlikler, Sorunlar ve Öneriler değişkenlerinden oluşan bağımlı değişken veri seti için hesaplanan Box's M testine ilişkin anlamlık değeri, cinsiyet [Box's M=13,679, p=0,563, p>0,05], mesleki kıdem [Box's M=82,525, p=0,352, p>0,05], sınıf mevcudu [Box's M=47,693, p=0,416, p>0,05], okutulan sınıf düzeyi [Box's M=52,638, p=0,23, p>0,05], mezun olunan okul [Box's M=62,535, p=0,60, p>0,05] ve lisansüstü eğitim alma [Box's M=62,535, p=0,60, p>0,05] bağımsız değişkenleri açısından .05 değerinin üzerindedir. Buna göre, bağımsız değişkenlerin tümü için varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği şartı sağlanmıştır.

Araştırmada; Planlama, Uygulama, Etkinlikler, Sorunlar ve Öneriler bağımlı değişken seti ile cinsiyet, mesleki kıdem, sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan okul ve bölüm ve lisansüstü eğitim yapma yapmama durumu bağımsız değişkenleri açısından MANOVA'ya ilişkin karşılanması gereken tüm şartlar

sağlanmaktadır. Bu nedenle ilkokul öğretmenlerinin Serbest Etkinlikler dersine yönelik görüşlerinin; cinsiyet, mesleki kıdem, sınıf mevcudu, okutulan sınıf düzeyi, mezun olunan okul ve bölüm ve lisansüstü eğitim yapıp yapmama durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı Tek Faktörlü MANOVA ile açıklanmıştır.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine ilişkin görüşlerini belirleyebilmek için betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizden elde edilen bulgular düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya aktarılması amacıyla hazırlanır. Betimsel analizde elde edilen veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224). Bu çalışmada da görüşme sorularına dayalı olarak temalar daha önceden belirlenmiştir. Verilerin analizi için ilk olarak öğretmenlerden elde edilen 42 görüşme formu yazım kuralları açısından değerlendirilmiş ve herhangi bir sorunun olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler, ayrı ayrı okunarak sorular boyutunda kodlanmıştır. Daha sonra her bir başlık altında yer alan kodların frekansları hesaplanmış ve tablolar halinde düzenlenmiştir.

Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 224), betimsel analizde “görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmesi” gerektiğini açıklamıştır. Bu çalışmada da araştırmaya katılan kişilerin görüşlerinin ortaya çıkarılması ve açıklanan ifadelerin anlaşılmasını kolaylaştırmak için doğrudan alıntılar bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri Ö:1, Ö:2,...Ö:23 şeklinde belirtilmiştir ve görüşler bulgular kısmında yer almıştır. Araştırmada, 11 katılımcı anket formundaki sorulara birden fazla görüş yazmıştır.

3.5.3. Nitel Veriler İçin Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının, nicel araştırmaların doğasına daha uygun olduğu ve nitel araştırmaların genel niteliklerini yeterince taşımadığı belirtilmektedir (Mills (2003). Bu nedenle bu araştırmada, nitel araştırmanın doğasına daha uygun olduğu düşünülen geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için inandırıcılık, aktarılabirlik,

tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramları kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2010, s. 264). Bu kavramlar ve açıklamaları ise aşağıda yer almaktadır:

1. İnandırıcılık (credibility): Nitel araştırmalarda inandırıcılığı sağlamaya yönelik olarak araştırmanın gerçekleştirildiği durumun, katılımcıların ve temaların detaylı bir şekilde açıklanması yer almaktadır. Böylece, okuyucuya açıklamaların inandırıcılığını sağlama imkânı verilirken aynı zamanda bulguların benzer durumlara genellenebilirliği konusunda yardımcı da olunmaktadır (Creswell ve Miller, 2000). Johnson ve Christensen ise (2004), nitel araştırmanın raporlaştırılmasında katılımcıların niteliklerine dair bilgi verilmesinin, inandırıcılığı destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada da, katılımcıların niteliklerine dair bilgi verilerek, araştırmanın inandırıcılık boyutunun desteklenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın konusu hakkında alanında uzman kişiler tarafından, yapılan araştırmanın incelenmesinin istenmesi inandırıcılığın sağlanması için alınacak önlemlerdendir. Merriam (1998) da, inandırıcılık boyutunu sağlamak amacıyla araştırmanın bir uzmana incelenmesini belirtmiştir. İnandırıcılık boyutunu sağlayabilmek amacıyla araştırma, Fırat Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalında görev yapan bir öğretim üyesine sunulmuş ve öneriler kapsamında araştırmada gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, verilerin analizinin katılımcılara sunulması ve ulaşılan sonuçların katılımcılar tarafından teyit edilmesi de inandırıcılığın desteklenmesine yönelik bir diğer uygulamadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 268). Bu araştırmanın sonuçları da araştırmada yer alan iki sınıf öğretmeni aracılığıyla doğrulanmıştır.

2. Aktarılabilirlik (transferability): Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre nitel araştırmalarda, araştırma verilerinin elde edildiği ortama benzer bir ortamın tekrar elde edilme olanağı olmadığından, yapılan araştırmanın genellenebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle nitel araştırmalarda araştırmanın aktarılabilir olması vurgulanmaktadır. Bu amaçla verilerin ayrıntılı olarak açıklanması, doğrudan alıntılara yer verilmesi ve okuyucuya anlaşılır bir şekilde aktarılması gerekmektedir (Guba ve Lincoln, 1985, akt; Aybek ve Aslan, 2016). Verileri ayrıntılı biçimde betimlemeden aktarılan sonuçların inandırıcılığı da düşük olacaktır. Bu nedenle; veriler ayrıntılı bir şekilde açıklanarak, katılımcılardan doğrudan alıntılar yapılarak ve okuyucunun anlayabileceği şekilde sunularak araştırmanın aktarılabilirlik boyutu da gerçekleştirilmiştir.

3. Tutarlılık (dependability): Nicel araştırmalarda tekrar edilebilirliği sağlayan güvenirlik kavramını yerine tutarlılık kavramını önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2010, s. 271). Araştırmanın tutarlılığını gerçekleŐtirmek amacıyla araştırmacının yorum ve genelleme yapması gerektiğinden elde edilen bulguların tamamını okuyucuya doğrudan aktarılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacı elde edilen tüm verileri, dikkatlice gözden geçirip sınıflayarak kodlamıŐtır. Yıldırım ve Şimşek (2010), tutarlılık incelemesi yapan bir araştırmacının katılımcılara benzer bir yaklaşımla sorular sorularak verilerin sonuçlarıyla ilişki kurulabilmesinin sağlanacağını belirtmiştir. Bu araştırmada da görüşme formlarında yer alan sorular aracılığıyla verilerin sonuçlarıyla ilişki kurulması sağlanmıştır.

4. Teyit Edilebilirlik (confirmability): Araştırmadan elde edilen ham veriler ve kodlamalar farklı bir uzmanın inceleyebilmesi amacıyla araştırmacı tarafından saklanmaktadır. Farklı bir uzman bu Şekilde araştırmacının ulaŐtıđı sonuçların, yorumların teyit edilip edilmediğine ilişkin bir değerlendirme yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2010, s. 272).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUMLANMASI

Serbest Etkinlikler dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen nicel ve nitel verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle nicel verilere ait bulgular, ardından nitel verilere ait bulgular tablolar halinde verilerek sistematik biçimde sunulmuştur.

4.1. Nicel Verilerin Analizi Sonucunda Ulaşılan Bulgular ve Yorumlanması

Bu bölümde, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin katılım düzeylerinin ne olduğuna, görüşlerinin cinsiyetlerine, kıdemlerine, okutulan sınıfın mevcuduna, okutulan sınıf düzeyine, mezun olunan okula ve lisansüstü eğitim alıp almama durumlarına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1.1. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına İlişkin Görüşlere Katılım Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlere katılım düzeyleri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına Yönelik Görüşlere Katılım Düzeyleri

Boyutlar	N	\bar{X}	Ss	Max	Min
Planlama	460	1,75	.439	3,00	1,00
Uygulama	460	2,18	.681	4,20	1,00
Etkinlikler	460	2,37	.494	3,89	1,00
Sorunlar	460	3,22	.782	5,00	1,13
Öneriler	460	1,95	.455	3,08	1,00
Genel	460	2,35	.329	3,30	1,41

Tablo 13 incelendiğinde, Serbest Etkinlikler dersinin öğretmenlerin geneline ($\bar{X}=2,35$), uygulama ($\bar{X}=2,18$), etkinlikler ($\bar{X}=2,37$) ve öneriler ($\bar{X}=1,95$) alt boyutlarına “*nadiren*” düzeyinde planlama alt boyutuna ($\bar{X}=1,75$). “*hiçbir zaman*” düzeyinde, sorunlar alt boyutuna ($\bar{X}=3,22$) “*bazen*” düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin sorunlar boyutuna katılma oranları diğer boyutlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bunun nedeni olarak, öğretmenlerin dersin içeriğiyle ilgili karşılaştıkları olumsuzluklar olarak düşünülmektedir.

4.1.2. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığına yönelik yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Cinsiyet Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	η^2																																															
Planlama	K	200	1,75	.458	1-458	.000	.98	.00																																															
	E	260	1,75	.425					Uygulama	K	200	2,23	.715	1-458	2,187	.14	.00	E	260	2,14	.652	Etkinlikler	K	200	2,31	.508	1-458	3,913	.04*	.00	E	260	2,40	.481	Sorunlar	K	200	3,21	.781	1-458	.119	.73	.00	E	260	3,23	.784	Öneriler	K	200	1,92	.436	1-458	2,016	.15
Uygulama	K	200	2,23	.715	1-458	2,187	.14	.00																																															
	E	260	2,14	.652					Etkinlikler	K	200	2,31	.508	1-458	3,913	.04*	.00	E	260	2,40	.481	Sorunlar	K	200	3,21	.781	1-458	.119	.73	.00	E	260	3,23	.784	Öneriler	K	200	1,92	.436	1-458	2,016	.15	.00	E	260	1,98	.469								
Etkinlikler	K	200	2,31	.508	1-458	3,913	.04*	.00																																															
	E	260	2,40	.481					Sorunlar	K	200	3,21	.781	1-458	.119	.73	.00	E	260	3,23	.784	Öneriler	K	200	1,92	.436	1-458	2,016	.15	.00	E	260	1,98	.469																					
Sorunlar	K	200	3,21	.781	1-458	.119	.73	.00																																															
	E	260	3,23	.784					Öneriler	K	200	1,92	.436	1-458	2,016	.15	.00	E	260	1,98	.469																																		
Öneriler	K	200	1,92	.436	1-458	2,016	.15	.00																																															
	E	260	1,98	.469																																																			

* p<.05

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin değerlendirilmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde cinsiyetin etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıtları kontrol edildiğinde Box’ın M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıtlısının sağlandığı tespit edilmiştir

($F_{15-733624,192}=13,679$, $p=0,563$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,137$, $p>0,05$), uygulama ($p=0,381$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,486$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,524$, $p>0,05$) ve öneriler ($p=0,368$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk's Lambda Testi sonuçları, cinsiyet açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda=.972$, $F_{(1, 460)}=2,629$, $P=.02$).

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur. Tabloda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama ($F_{1-458}=,00$, $p=.984$, $p>.00$), uygulama ($F_{1-458}=2,187$, $p=.140$, $p>.00$), sorunlar ($F_{1-458}=,119$, $p=.730$, $p>.00$) ve öneriler ($F_{1-458}=2,016$, $p=.156$, $p>.00$) alt boyutları cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, etkinlikler alt boyutunda ($F_{1-458}=3,913$, $p=.049$, $p<.05$) cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Tabloya bakıldığında erkeklerin lehine bir sonuç çıktığı görülmektedir.

Eta karenin alacağı 0.01 değeri küçük, 0,06 değeri orta ve 0,14 değeri geniş etki büyüklüğü olarak yorumlanır. Değişimin ne kadarının farklı gruplara ait olma ile açıklanabildiğinin göstergesidir (Green & Salkind, 2013). Bu bilgiye dayanarak tablodan cinsiyet ile serbest etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

4.1.3. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı farklılığın ortaya konulması için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. SED'e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Mesleki Kıdem Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Kıdem Yılları	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	η^2
Planlama	1-5	22	1,70	.33	5-454	2,58	.02*	.028
	6-10	44	1,86	.43				
	11-15	78	1,86	.44				
	16-20	148	1,74	.44				
	21-25	64	1,72	.43				
	26 ve üzeri	104	1,66	.43				
Uygulama	1-5	22	2,29	.85	5-454	1,79	.11	.019
	6-10	44	2,20	.63				
	11-15	78	2,18	.60				
	16-20	148	2,20	.68				
	21-25	64	2,32	.65				
	26 ve üzeri	104	2,02	.71				
Etkinlikler	1-5	22	2,10	.55	5-454	4,69	.00*	.049
	6-10	44	2,46	.55				
	11-15	78	2,37	.50				
	16-20	148	2,48	.48				
	21-25	64	2,31	.47				
	26 ve üzeri	104	2,25	.42				
Sorunlar	1-5	22	2,87	.96	5-454	2,92	.01*	.031
	6-10	44	3,27	.88				
	11-15	78	3,35	.72				
	16-20	148	3,30	.79				
	21-25	64	2,98	.71				
	26 ve üzeri	104	3,21	.72				
Öneriler	1-5	22	1,90	.35	5-454	1,10	.35	.012
	6-10	44	2,04	.49				
	11-15	78	1,95	.45				
	16-20	148	1,98	.48				
	21-25	64	1,86	.41				
	26 ve üzeri	104	1,93	.43				

* p<,05

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde kıdem etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıltıları kontrol edildiğinde Box's M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıltısının sağlandığı tespit edilmiştir ($F_{75-51464,335}=82,525$, $p=0,352$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,343$, $p>0,05$), uygulama ($p=0,512$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,126$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,330$, $p>0,05$)

ve öneriler ($p=0,463$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk's Lambda Testi sonuçları, mesleki kıdem açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda=0,871$. $F_{5-460}=2,528$. $p=0,00$, $p\leq 0,05$). Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 15'te verilmiştir. Tabloda, öğretmenlerin serbest etkinlikler dersine yönelik uygulama ($F_{5-454}=2,582$, $p=0,11$, $p>0,00$) ve öneriler ($F_{5-454}=1,102$, $p=0,35$, $p>0,00$) alt boyutları mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; planlama ($F_{5-454}=2,582$, $p=0,02$, $p\leq 0,05$), etkinlikler ($F_{5-454}=4,694$, $p=0,02$, $p\leq 0,05$), sorunlar ($F_{5-454}=2,920$, $p=0,01$, $p\leq 0,05$) alt boyutlarının mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan mesleki kıdem ile Serbest Etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

"Planlama Boyutunda" 6-10 yıl ve 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=1,86$) en yüksektir. 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ($\bar{X}=1,74$), 21-25 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{X}=1,72$), 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ($\bar{X}=1,70$) ve 26 ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=1,66$) ise en düşüktür. 6-10 yıl ve 11-15 yıl görev yapan öğretmenlerin dersin planlanmasına ilişkin hususları daha çok dikkate aldıkları söylenebilir. Göreve yeni başlayan ve mesleki çalışma süresi daha uzun olan öğretmenlerin ise planlama boyutunu dikkate almadıkları düşünülmektedir.

Anlamlı farklılık çıkan "Etkinlikler Boyutunda" 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=2,48$) en yüksektir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalamaları ise ($\bar{X}=2,10$) en düşüktür.

"Sorunlar Boyutunda" ise 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=3,35$) en yüksektir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalamaları ise ($\bar{X}=2,87$) en düşüktür.

4.1.4. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile sınıf mevcudu değişkeni arasında anlamlı farklılığın ortaya konulması için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf Mevcudu	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	η^2
Planlama	5-14	53	1,83	.39	3-456	1,171	.32	.00
	15-24	191	1,72	.46				
	25-34	160	1,77	.41				
	35 ve üzeri	56	1,73	.46				
Uygulama	5-14	53	2,28	.73	3-456	1,636	.18	.01
	15-24	191	2,16	.67				
	25-34	160	2,12	.68				
	35 ve üzeri	56	2,32	.62				
Etkinlikler	5-14	53	2,38	.47	3-456	,728	.53	.00
	15-24	191	2,33	.51				
	25-34	160	2,39	.47				
	35 ve üzeri	56	2,41	.49				
Sorunlar	5-14	53	3,48	.83	3-456	7,722	.00*	.04
	15-24	191	3,34	.76				
	25-34	160	3,09	.76				
	35 ve üzeri	56	2,94	.71				
Öneriler	5-14	53	2,10	.40	3-456	2,558	.05	.01
	15-24	191	1,93	.48				
	25-34	160	1,95	.44				
	35 ve üzeri	56	1,87	.40				

* p<,05

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde sınıf mevcudunun etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıltıları kontrol edildiğinde Box’s M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıltısının sağlandığı tespit edilmiştir ($F_{45-112323,977}=47,693$, $p=0,416$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,039$, $p>0,05$), uygulama ($p=0,61$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,66$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,54$, $p>0,05$) ve öneriler ($p=0,13$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk's Lambda Testi sonuçları, sınıf mevcudu açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda=0.912$. $F_{3-460}=2,807$. $p=0.00$, $p\leq 0,05$). Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Tabloda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama ($F_{3-456}=1,171$, $p=0,32$, $p>0.00$), uygulama ($F_{3-456}=1,636$, $p=0,18$, $p>0.00$), etkinlikler ($F_{3-456}=0,728$, $p=0,53$, $p>0.00$), ve öneriler ($F_{3-456}=2,558$, $p=0,05$, $p>0.00$) alt boyutları sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; sorunlar ($F_{3-456}=7,722$, $p=0,00$, $p\leq 0,05$) alt boyutunun sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan sınıf mevcudu ile Serbest Etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

“*Sorunlar Boyutunda*” öğrenci sayısı 5-14 arası olan sınıf mevcudu için ortalaması ($\bar{X}=3,48$) en yüksektir. 35 ve üzeri olan sınıf mevcudu için ise öğretmenlerin ortalaması ($\bar{X}=2,94$) en düşüktür.

4.1.5. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı farklılığın belirlenmesi için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. SED’ e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	sd	F	P	η^2
Planlama	1. sınıf	138	1,77	.48	4-555	,828	.50	.00
	2. sınıf	107	1,70	.39				
	3. sınıf	131	1,75	.41				
	4. sınıf	84	1,76	.45				
Uygulama	1. sınıf	138	2,24	.65	4-555	1,162	.32	.01
	2. sınıf	107	2,24	.69				
	3. sınıf	131	2,11	.69				
	4. sınıf	84	2,13	.67				
Etkinlikler	1. sınıf	138	2,37	.51	4-555	1,449	.21	.01
	2. sınıf	107	2,32	.52				
	3. sınıf	131	2,33	.47				
	4. sınıf	84	2,46	.45				
Sorunlar	1. sınıf	138	3,19	.74	4-555	,191	.94	.00
	2. sınıf	107	3,22	.79				
	3. sınıf	131	3,20	.81				
	4. sınıf	84	3,28	.79				
Öneriler	1. sınıf	138	1,97	.44	4-555	,691	.59	.00
	2. sınıf	107	1,90	.41				
	3. sınıf	131	1,97	.47				
	4. sınıf	84	1,94	.49				

* $p < ,05$

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde okutulan sınıf düzeyinin etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıltıları kontrol edildiğinde Box’s M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıltısının sağlandığı tespit edilmiştir ($F_{45-381266,878}=52,638$, $p=0,23$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,00$, $p<0,05$), uygulama ($p=0,69$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,25$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,92$, $p>0,05$) ve öneriler ($p=0,18$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk’s Lambda Testi sonuçları, okutulan sınıf düzeyi açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk’s $\Lambda=.953$. $F_{4-460}=1,098$. $p=.34$, $p>0,05$). Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 17’de verilmiştir. Tabloda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler

dersine yönelik planlama ($F_{4-455}=,828$, $p=0,50$, $p>.00$), uygulama ($F_{4-455}=1,162$, $p=0,32$, $p>.00$), etkinlikler ($F_{4-455}=1,449$, $p=0,21$, $p>.00$), sorunlar ($F_{4-455}=0,191$, $p=0,94$, $p>.00$) ve öneriler ($F_{4-455}=0,691$, $p=0,59$, $p>.00$) alt boyutlarının okutulan sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan okutulan sınıf düzeyi ile Serbest Etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

4.1.6. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile mezun olunan okul değişkeni arasında anlamlı farklılığın ortaya konulması için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. SED’e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Mezun Olunan Okul Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Mezun Olunan Okul	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	η^2
Planlama	Eğitim Enstitüsü	105	1,73	.44	4-455	1,494	.20	.013
	2+2 Lisans Tamamlama	35	1,59	.36				
	Eğitim	192	1,77	.42				
	Fen Edebiyat ve Diğerleri	128	1,78	.47				
Uygulama	Eğitim Enstitüsü	105	2,08	.70	4-455	2,242	.06	.019
	2+2 Lisans Tamamlama	35	1,98	.63				
	Eğitim	192	2,25	.64				
	Fen Edebiyat ve Diğerleri	128	2,19	.70				
Etkinlikler	Eğitim Enstitüsü	105	2,30	.42	4-455	1,413	.22	.012
	2+2 Lisans Tamamlama	35	2,27	.51				
	Eğitim	192	2,37	.51				
	Fen Edebiyat ve Diğerleri	128	2,44	.51				
Sorunlar	Eğitim Enstitüsü	105	3,24	.69	4-455	2,232	.06	.019
	2+2 Lisans Tamamlama	35	3,20	.79				
	Eğitim	192	3,11	.82				
	Fen Edebiyat ve Diğerleri	128	3,36	.76				
Öneriler	Eğitim Enstitüsü	105	1,96	.40	4-455	1,798	.12	.016
	2+2 Lisans Tamamlama	35	1,85	.47				
	Eğitim	192	1,91	.45				
	Fen Edebiyat ve Diğerleri	128	2,02	.49				

* $p<.05$

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde mezun olunan okulun etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıltıları kontrol edildiğinde Box's M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıltısının sağlandığı tespit edilmiştir ($F_{45-63253,755}=62,535$, $p=0,60$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,25$, $p>0,05$), uygulama ($p=0,44$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,10$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,45$, $p>0,05$) ve öneriler ($p=0,06$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk's Lambda Testi sonuçları, mezun olunan okul açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda=.943$, $F_{4-460}=1,338$, $p=.14$, $p>0,05$). Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Tabloda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama ($F_{4-455}=1,494$, $p=0,20$, $p>.00$), uygulama ($F_{4-455}=2,242$, $p=0,06$, $p>.00$), etkinlikler ($F_{4-455}=1,413$, $p=0,22$, $p>.00$), sorunlar ($F_{4-455}=2,232$, $p=0,06$, $p>.00$) ve öneriler ($F_{4-455}=1,798$, $p=0,12$, $p>.00$) alt boyutlarının mezun olunan okul açısından anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan mezun olunan okul ile Serbest Etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

4.1.7. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Lisansüstü Eğitim alma Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri ile lisansüstü eğitim alma değişkeni arasında anlamlı farklılığın belirlenmesi için yapılan tek faktörlü MANOVA sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. SED'e İlişkin Öğretmen Görüşleri ile Lisansüstü Eğitim Alma Değişkeni Arasında Yapılan Tek Faktörlü MANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Lisansüstü Eğitim	N	\bar{X}	ss	sd	F	P	η^2
Planlama	Aldım	54	1,74	.44	1-458	.012	.91	.00
	Almadım	406	1,75	.43				
Uygulama	Aldım	54	2,21	.61	1-458	.161	.68	.00
	Almadım	406	2,17	.69				
Etkinlikler	Aldım	54	2,30	.55	1-458	.902	.34	.00
	Almadım	406	2,37	.48				
Sorunlar	Aldım	54	3,36	.74	1-458	1,926	.16	.00
	Almadım	406	3,20	.78				
Öneriler	Aldım	54	2,05	.41	1-458	2,864	.09	.00
	Almadım	406	1,94	.45				

* p<,05

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların üzerinde lisansüstü eğitim alma/almama değişkeninin etkisini belirlemek için tek faktörlü MANOVA yapılmıştır. MANOVA analizinin sayıltıları kontrol edildiğinde Box's M istatistiğine göre yayılma matrisinin homojenlik sayıltısının sağlandığı tespit edilmiştir ($F_{45-63253,755}=62,535$, $p=0,60$, $p>0,05$). Levene Testi de planlama ($p=0,93$, $p>0,05$), uygulama ($p=0,33$, $p>0,05$), etkinlikler ($p=0,57$, $p>0,05$), sorunlar ($p=0,37$, $p>0,05$) ve öneriler ($p=0,47$, $p>0,05$) puanları için hata varyanslarının eşit kabul edilebileceğini göstermiştir.

Wilk's Lambda Testi sonuçları, lisansüstü eğitim alma/almama açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların doğrusal kombinasyonlarının anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Wilk's $\Lambda=.943$, $F_{4-460}=1,338$, $p=.14$, $p>0,05$). Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin incelenmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutları için yapılan tek faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 19'da verilmiştir. Tabloda, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama ($F_{1-458}=0,012$, $p=0,91$, $p>.00$), uygulama ($F_{1-458}=0,161$, $p=0,68$, $p>.00$), etkinlikler ($F_{1-458}=0,902$, $p=0,34$, $p>.00$), sorunlar ($F_{1-458}=1,926$, $p=0,16$, $p>.00$) ve öneriler ($F_{1-458}=2,864$, $p=0,09$, $p>.00$) alt boyutlarının lisansüstü eğitim alma/almama açısından anlamlı bir farklılık göstermediği

anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodan lisansüstü eğitim alma/almama ile Serbest Etkinlikler dersinin alt boyutlarına ait etkileşimin düşük düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

4.2. Nitel Verilerin Analizi Sonucunda Ulaşılan Bulgular

Araştırmada elde edilen sonuçlar öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersine yönelik “*öğrencilerin öğrenmesine ve öğretime katkısına ilişkin görüşleri, dersin uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri, daha etkili ve verimli olabilmesine ilişkin görüş ve önerileri ile dersin kaldırılmasına ilişkin görüşleri*” olmak üzere dört başlık altında ele alınıp incelenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin veriler betimsel analiz yapılarak elde edilen bulgular temalara göre tablolaştırılarak ayrı ayrı sunulmuştur.

4.2.1. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğrencilerin Öğrenmesine ve Öğretime Olan Katkısına İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin öğrenmesine ve öğretime olan katkılarına ilişkin görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğrencilerin Öğrenmesine ve Öğretime Olan Katkısına İlişkin Görüşleri

Kodlar	F	%
1. Öğrencilerin kendilerini rahat ifade etmeleri	15	27
2. Yaratıcılığın desteklenmesi	12	22
3. Düşünme becerilerinin gelişimi	12	22
4. Öğrencilerin sosyalleşmelerine yardım etmesi	6	10
5. Grup çalışmalarına olanak tanınması	4	7
6. Katkısı yok	4	7
7. Diğer dersleri tamamlayıcı nitelikte olması	3	5
Toplam	56	100

Katılımcılardan bazıları görüşme formuna bir dersteki uygulamaların öğrencilerin öğrenmesine ve öğretime katkısına yönelik bir görüş yazarken bazıları birkaç görüş yazmışlardır. Tablo 20 incelendiğinde, öğretmenlerin çoğu (%27) ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersi ile öğrencilerin kendilerini rahat ifade ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda; Ö: 33'ün görüşü şu şekildedir: *“Bu ders saatinde öğrenciler farklı etkinliklerle kendilerini rahat ifade edebilmektedirler, günün stres ve yorgunluğunu üzerlerinden atabilmektedirler. Çocuklar, serbest etkinlikler dersinde ne yapacaklarını diğer derslerde ne yapacaklarından daha çok merak ediyorlar.”*

Tabloda ikinci sırada öğretmenler tarafından (%22) Serbest Etkinlikler dersindeki uygulamalar ile öğrencilerin yaratıcılığının desteklendiği belirtilmiştir. Bazı öğretmenlerin yaratıcılığın desteklendiği konusundaki görüşleri şu şekildedir:

“Serbest Etkinlikler dersindeki uygulamalar ile öğrencilerin yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının arttığını, deşarj olup rahatlamalarına yardımcı olduğunu düşünüyorum.” Ö:17

“Serbest etkinlikler dersinde yaptığım etkinliklerle öğrencilerin gizli yetenekleri açığa çıktığı için bu dersi çok önemli görüyorum. Çocuklar kaygılanmadan, başarısızlık duygusu hissetmeden farklı bakış açılarıyla etkinliklere katılmaktadırlar.” Ö:38

Öğretmenler tarafından (%22) düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlandığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

“Diğer derslerin ortaya çıkmasına olanak tanımadığı farklı yetenek ve becerilerin de olduğunu ortaya koyan etkinlikleri uygulama alanımız bu ders oldu. Sınıfımızın ve okulumuzun imkânları doğrultusunda programın içinde yer alan etkinlikleri seçip öğrencilerin düşünme becerilerini harekete geçirebiliyoruz.” Ö:22

“Serbest etkinlikler dersi içinde yer alan etkinlikler (eğitsel oyunlar, drama/dramatizasyon, film izleme, bilmece, bulmaca halk oyunları) öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmelerine ve birbirlerinin düşüncelerine saygılı olmayı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır.” Ö:33

Öğretmenler tarafından öğrencilerin sosyalleşmesine yardım etmesi bakımından (%10) Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili görüş belirtilmiştir. Ö: 27'nin görüşü şu şekildedir: *“Öğrencileri sosyal ve kültürel yönden geliştirdiğine inanıyorum. Bu*

dersteki etkinlikler sayesinde iyi ve doğru iletişim kurmayı, birbirlerinin düşüncelerine saygılı olmayı öğrendiklerini düşünüyorum.” Öğretmenlerin %7’si Serbest Etkinlikler dersinin içinde yer alan etkinlikler ile grup çalışmalarına olanak tanındığını ifade etmiştir. Ö: 23’ün bu konudaki görüşü şu şekildedir: “Öğrenciler, farklı etkinliklere katılabildiği için birbirlerini daha iyi tanımaktadırlar ve böylece öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri de gelişmektedir. Bu sayede grup çalışmaları, eşli etkinlikler yaparken sorun yaşanmamaktadır.”

Ayrıca öğretmenler tarafından Serbest Etkinlikler dersinin diğer dersleri tamamlayıcı nitelikte olması konusunda da (%5) görüş belirtilmiştir. Ö: 10’un görüşü şu şekildedir: *“Serbest etkinlikler ders programında dinleme, anlama, okuma, yazma, bulmaca çözme gibi etkinlikler yer almaktadır. Diğer derslerin kazanımları için de yardımcı olan bu uygulamalar özellikle Türkçe dersinde ve diğer derslerde yer alan kazanımları destekleyici niteliktedir.”*

Bunlara karşın öğretmenler tarafından Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilere katkısının olmadığı (%7) yönünde de görüş ifade edilmiştir. Bazı öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Serbest etkinlikler dersinin öğrencilere katkısı olduğunu düşünmüyorum. Serbest etkinlik dersi ilköğretim programında yer alsa da serbest etkinlikler dersi programdan kaldırılrsa da öğrencilerin eğitiminde hiçbir değişiklik (olumlu ya da olumsuz) olmayacağını düşünüyorum.” Ö: 36

“Birçok öğretmen tarafından öğrenciler derste serbest bırakılmaktadır. Öğretmenlerin çoğu bu dersi dinlenme zamanı gibi kullanmaktadır.” Ö:34

4.2.2. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Kodlar	f	%
1. Araç-gereç eksikliği	15	28
2. Mekân (etkinlik alanları) sorunu	10	19
3. Sorunla karşılaşmıyorum	7	13
4. Kılavuz kitabının olmaması	6	11
5. Öğretim programının olmaması	4	8
6. Sınıf yönetimi sorunları	4	8
7. Öğretmenlerin Yeterliliği	4	8
8. Diğer derslerin içeriğinin yoğun olması	3	5
Toplam	53	100

Katılımcılardan bazıları görüşme formuna bir sorun yazarken bazıları birkaç sorun yazmıştır. Tablo 21 incelendiğinde, öğretmenlerden çoğu (%28) araç gereç eksikliğine yönelik sorun belirtmişlerdir. Ö: 2'nin ifade ettiği sorun şu şekildedir: *“Serbest etkinlikler dersi programının içeriğine yönelik etkinlik belirledikten sonra ders için gerekli araç-gereç kısmı bazen etkinliği değiştirmeme neden olmaktadır. Çünkü öğretmenlere verilmiş etkinlik örnekleri olmadığından çoğu zaman etkinlikleri kolay ulaşılabildiğim kaynakları dikkate alarak seçmekteyim. Bunlar da kitap okuma, film izleme gibi etkinliklerle sınırlı kalmaktadır.”*

Tabloda ikinci sırada öğretmenlerden tarafından (%19) mekân (etkinlik alanları) sorun olarak ifade edilmiştir. Ö: 14'ün görüşü: *“Serbest etkinlikler dersindeki etkinliklerin bazılarını sınıf ortamında uygulayabilmek konusunda sorun yaşamaktayım. Farklı malzemelerin bulunduğu etkinlik alanları olmadığı için drama, halk oyunları gibi etkinlikleri seçmeyi tercih etmiyorum.”* Öğretmenlerden %13'i ise Serbest Etkinlikler dersinde sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ö: 20'nin bu konudaki görüşü şu şekildedir: *“Ben serbest etkinlik dersi programında yer alan etkinlikleri belirlerken sorunla karşılaşmıyorum. Çünkü etkinlikleri belirlerken okulun fiziki imkânlarına ve çevreye uygun, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak etkinlik seçiyorum. Araç-gereç seçimi konusunda da sınıf imkânlarının dışına çıkmayarak etkinliklerimi uyguluyorum.”* Öğretmenler tarafından (%11) Serbest Etkinlikler dersinin kılavuz kitabının olmaması da sorun olarak belirtilmiştir. Ö: 24'ün görüşü: *“Bazen sınıfta ne*

yapacağımı bilemiyorum. Serbest etkinlikler dersinin kılavuz kitabı, etkinlik kitabı gibi yararlanabileceğim bir kaynak kitabı olsaydı programda yer alan etkinlikleri daha rahat uygulayabilirdim.” Öğretmenler dersin öğretim programının olmamasını da (%8) sorun olarak yazmışlardır. Ö: 12'nin belirttiği sorun şu şekildedir: “Dersin bir programının olmaması ve içeriğinin bu kadar esnek bırakılması bence doğru değil. Bazen derste ne tür uygulamalar yapacağıma karar vermekte çok zorlanıyorum. Bu gibi durumlarda dersin içeriği de adı gibi serbest kalıyor.” Öğretmenler sınıf yönetiminde (%8) sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ö: 15'in görüşü şu şekildedir: “Bazı etkinliklere öğrenciler istekli katılmamaktadır. Bu da gürültüye neden olmaktadır. Bu şekilde öğrencilerin dikkatini etkinliklerde toplayamadığım için disiplin sorunları yaşamaktayım.” Öğretmenlerden %8'i öğretmenlerin yeterliliğini sorun olarak belirtmişlerdir. Yeterlilik kavramı dersin içeriğinde yer alan etkinliklerin öğretmenler tarafından başarıyla yürütülememesini ifade etmektedir. Ö: 12'nin bu konudaki görüşü şu şekildedir: “Herkes her konuda yetenekli ve yeterli değildir. Serbest etkinlik dersinde genel olarak sorunla karşılaşsam da etkinlikleri zenginleştirebilmek için yeterli olmadığını düşünüyorum. Özellikle drama/dramatizasyon ya da halk oyunları gibi etkinlikler konusunda sınıfım için yeterli değilim ve bu da dersin içeriğini sınırlandırmaktadır. Öğretmen olarak bu durum beni üzmektedir.”

Öğretmenler tarafından (%5) Serbest Etkinlikler dersi dışındaki derslerin içeriğinin yoğun olması da sorun olarak ifade edilmiştir. Bazı öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Türkçe, matematik gibi derslerin ders saati azaltılmış olsa da konuları yetiştiremediğimden ya da etkinlikler yetişmediğinden dolayı serbest etkinlik dersini takviye ders olarak kullanmak zorunda kalabiliyorum.” Ö: 18

“Ders saati azaltılan derslerin veliler tarafından da daha önemli olarak görülmesi çoğu zaman serbest etkinlik dersinde bu derslerle ilgili etkinlikleri uygulamamıza neden olmaktadır. Zaten programlarını yetiştiremediğimiz derslerle ilgili uygulamalara bu ders saatlerinde devam etmek bizim için de daha kolay olmaktadır.”

Ö: 41

4.2.3. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Daha Etkili ve Verimli Olabilmesine İlişkin Görüşleri ve Önerilerine Ait Bulgular ve Yorumlanması

Öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin daha etkili ve verimli olabilmesine ilişkin görüşleri ve önerileri Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Daha Etkili ve Verimli Olabilmesine İlişkin Görüşleri ve Önerileri

	Kodlar	F	%
1.	Uygun etkinlik alanları oluşturulmalı	13	28
2.	Öğretim programı olmalı	9	20
3.	Görsel materyaller sağlanmalı	7	15
4.	Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	6	13
5.	Derse farklı kurumlardan kişiler katılmalı	5	11
6.	Dersin içeriğine yönelik kurslar açılmalı	4	9
7.	Ders saatleri azaltılmalı	2	4
	Toplam	46	100

Katılımcılardan bazıları görüşme formuna bir öneri yazarken bazıları birkaç öneri yazmışlardır. Tablo 22 incelendiğinde, öğretmenlerden çoğu (%28) uygun etkinlik alanları oluşturulmalı yönünde öneri geliştirmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Okullarda, beceri ve yeteneklerin desteklenip geliştirileceği mekânlar oluşturulmalıdır. Resim, müzik odaları, drama çalışmaları ve gösteriler için çok amaçlı salonlar öğrencilerin farklı ortamlarda daha rahat çalışabilmelerini ve kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlayacaktır.” Ö:37

“Derste yapılacak etkinliklerin sınıf ortamından farklı ortamlarda yapılmasının öğrenciler için olumlu olacağı kanaatindeyim.” Ö:31

Tabloda ikinci sırada, öğretmenler tarafından serbest etkinlik dersinin öğretim programı olmalı (%20) önerisi geliştirilmiştir. Ö: 2’nin görüşü şu şekildedir: *“Öncelikli*

olarak ders için bir program hazırlanmalıdır, kazanımlar belirlenmelidir. Çünkü dersin bir öğretim programı olmadığı için öğretmenler kendileri için en kolay ve ulaşılması en kolay kazanımları internet aracılığıyla rastgele seçmektedirler. Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz ardı edilmektedir.” Öğretmenlerin %15’i görsel materyaller sağlanmalı yönünde görüş ifade etmiştir. Ö: 23’ün önerisi şu şekildedir: “Öğretmenler olarak, etkinliklerle ilgili araç-gereç hazırlamakta ve bulmakta sorun yaşıyoruz. Ders o kadar serbest ve esnek bırakılmış ki internetten bulduğumuz etkinlikleri sınıf düzeyine göre biçimlendirme kısmı başlı başına yorucu olmaktadır. Okullara, etkinliklerle ilgili araç-gereçler ve görsel materyaller gönderilmesinin yararlı olacağına inanıyorum.” Öğretmenler tarafından, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli (%13) yönünde öneri geliştirilmiştir. Ö: 7”Öğretmenler iki sayfalık genelgeyle serbest etkinlikler dersinin içeriğini düzenlemeye çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin dersle ilgili bilgisi yeterli değil. Kesinlikle öğretmenler için hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve tüm öğretmenlerin bu eğitimlere katılması sağlanmalıdır.” Öğretmenler tarafından Serbest Etkinlikler dersine farklı kurumlardan kişiler katılmalı şeklinde görüş ifade edilmiştir. Ö: 22’nin konuyla ilgili önerisi şu şekildedir: “Etkinliklerin başarıyla uygulanabilmesi için farklı kurumlarda görev yapan kişilerden destek alınmalıdır. Örneğin bahçe çalışmaları için Ziraat Müdürlüğü’nde görev yapan bir ziraat mühendisi okula çağrılarak öğrencilere bilgi sunması sağlanabilir.” Öğretmenler tarafından etkinliklerin içeriğine yönelik olarak kurslar açılmalıdır (%9) şeklinde görüş belirtilmiştir. Ö: 16’nın görüşü şu şekildedir: “Genelgede öğretmenlerin drama, müzik, halk oyunları gibi etkinliklere yer verebileceği yazmaktadır. Her öğretmen beceri ve yetenek gerektiren özelliklere sahip olmadığından bu gibi etkinliklerle ilgili ders saatleri içerisinde kurslar açılmalı ve öğrencilerin bu kurslardan yaralanması sağlanmalıdır. Öğretmenlerin %4’ü ise ders saatleri azaltılmalı önerisi geliştirmiştir. Ö: 33’ün bu konudaki önerisi ise şöyledir: “Ders saatleri çok fazla, bence ders saatleri azaltılabilir.

4.2.4. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Kaldırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin kaldırılmasına ilişkin görüşleri Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Öğretmenlerin İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Kaldırılmasına Yönelik Görüşleri

	Kodlar	f	%
Faydalı, kaldırılmamalı	1. Faydalı ama okullar maddi olarak desteklenmeli	16	33
	2. Öğrencileri tekdüzelikten, okuldan sıkılmaktan kurtarır, kaldırılmamalı	14	29
	3. Eğlenceli ve dinlendirici, kaldırılmamalı	7	15
	4. Haftalık ders saatleri azaltılmalı	4	8
Faydalı değil, kaldırılmalı	5. Diğer derslerin etkinliklerinin yetişmemesinden dolayı	5	11
	6. Faydalı değil, kaldırılmalı	2	4
Toplam		48	100

Görüşme formuna, katılımcılardan bazıları tarafından bir sorun yazılırken bazıları tarafından birkaç sorun yazılmıştır. Görüşme sorularında yer alan Serbest Etkinlikler dersi kaldırılmasına yönelik cevaplar iki başlıkta toplanmıştır. Bu soruya görüş yazan öğretmenlerin bir kısmı dersin kaldırılmamasına yönelik görüş belirtirken bir kısmı ise dersin kaldırılmasına yönelik görüş belirtmişlerdir. Tablo 23 incelendiğinde, Serbest Etkinlikler dersinin faydalı olduğuna dair görüş yazan öğretmenlerin öğretmenlerden çoğu dersin faydalı olduğunu ama okullar maddi olarak desteklenmeli (%33) yönünde görüş ifade etmişlerdir. Ö: 22'nin bu konudaki görüşü şu şekildedir: *“İlkokul öğretmenleri çocuklara bilgiyi değil, bilgiye ulaşmanın yolunu öğretmelidir. Serbest etkinlikler dersi okullara yeterli araç gereç sağlanması durumunda daha etkili olacaktır. Ayrıca okullarda çeşitli etkinlik alanları oluşturulabilirse öğrenciler genelgede yer alan etkinlikleri daha rahat uygulayabileceklerdir.”* Öğretmenler tarafından Serbest Etkinlikler dersinin faydalı olduğuna dair yazılan görüşlerden biri de öğrencileri tekdüzelikten, okuldan sıkılmaktan kurtarır, kaldırılmamalı (%29) şeklinde yazılan görüştür. Bazı öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Hayır kaldırılmamalıdır. Bu ders öğrencileri monotonluktan kurtarır, öğrencilerin yeteneklerini açığa çıkarabilecek, öğrencilerin rahatlayıp not kaygısı da olmadan rahatlayacakları bir derse ihtiyacı duyduklarını düşünüyorum. Ayrıca

öğrenciler, bu derste yer alan etkinliklere diğer derslerde yer alan etkinliklerden daha heyecanlı katılmaktadırlar.” Ö:36

“Hayır, kaldırılmasın. Gezi-gözlem çalışmalarıyla, öğrencilerin izlediklerinden çıkarımlardan bulunmaları sağlamasıyla genel kültürünü arttırmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin sosyal ve kültürel yönden gelişmelerini ve öğrencilerin birbirleriyle iyi iletişim kurmalarını da sağlamaktadır.” Ö: 41

“Hayır, kaldırılmamalı. Çünkü bu ders öğrencilerin kişisel özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Öğrencilerde güven duygusunu geliştirdiğini, çekinmeden kendilerini ifade edebildiklerini görüyorum ve bu beni mutlu ediyor.” Ö: 35

Öğretmenler tarafından, eğlenceli ve dinlendirici, kaldırılmamalı (%15) şeklinde görüş belirtilmiştir. Ö: 16'nın görüşü şu şekildedir: *“Kesinlikle kaldırılmamalıdır. Çocuklar bu derse diğer derslerden daha istekli katılmaktadırlar, çünkü ders onlara daha eğlenceli gelmektedir. Çocukların oyuna, oyunla öğrenmeye ihtiyaç duyduklarını biliyoruz. Küçük yaş gruplarının zihinsel gelişimi için hazırlanmış zengin öğrenme ortamları önemlidir. Çocukların sıkılmadan, zevkle katılacağı öğrenme alanları oluşturulursa ders daha da etkili hale gelecektir.”* Öğretmenlerden %8'i tarafından dersin kaldırılmamasına yönelik olarak, ders saatleri azaltılmalı yönünde görüş ifade edilmiştir. Ö: 9'un görüşü şu şekildedir: *“Hayır, kaldırılmamalıdır. Ancak öğretmen ve öğrenci için daha iyi bir eğitim ortamı hazırlanmalıdır. Diğer derslerin programları yetişmediği için haftalık ders saatlerinin azaltılmasını daha iyi olabilir.”*

Öğretmenler tarafından, Serbest Etkinlikler dersinin kaldırılmasına yönelik diğer derslerin içeriklerinin tamamlanamaması (%11) görüş olarak belirtilmiştir. Ö: 18'in görüşü: *“.....kaldırılmalıdır. Ders saatleri azaltılan derslerin içeriğini yetiştirmekte zorlanıyorum. Bu şekilde ne yapacağımızı bilmediğimiz bir dersi uygulamaya çalışmak yerine diğer derslerin haftalık ders saatlerinin yeniden artırılması daha doğru olacaktır.”*

Öğretmenlerden %4'ü serbest etkinlik dersi faydalı değil, kaldırılmalı şeklinde görüş yazmıştır. Ö: 36'nın bu konudaki görüşü şu şekildedir: *“Kesinlikle kaldırılmalıdır. Serbest etkinlikler dersi programdan çıkarılarak haftalık ders saatlerinin azaltılması derslerin daha verimli işlenmesini sağlayacaktır. İlkokul öğrencisi için uzun süre okulda kalmak sıkıcı olmaktadır.”*

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ-TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bulgulara dayalı olarak sonuçlara yer verilerek araştırma sonuçları yurt içinde ve yurt dışında yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Ayrıca araştırmadan elde edilen nitel verilere ait bulgular nicel verilerle desteklenerek paralel şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen önerilere de bu başlık altında yer verilmiştir.

5.1. Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanmasına Yönelik Görüşlere Öğretmenlerin Katılma Düzeylerine İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Araştırmada; ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin değerlendirilmesine yönelik boyutlar genel olarak incelendiğinde öğretmenlerin “nadiren” düzeyinde görüş belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler uygulama, etkinlikler ve öneriler boyutuna “nadiren” düzeyinde katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, planlama alt boyutuna “hiçbir zaman” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Sorunlar alt boyutuna ise “bazen” düzeyinde görüş belirttikleri görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin değerlendirilmesine yönelik görüşlere katılım düzeylerinin düşük düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunun nedeni öğretmenlerin ilgili genelgede yer alan etkinliklere karar verememeleri, dersi planlama ve uygulamada bu nedenle sorun yaşamaları ve önerilerde olumsuz görüşte bulunmaları olabilir. Serbest Etkinlikler dersi değerlendirme ölçeğinde yer alan boyutlar incelendiğinde:

“*Planlama*” boyutunda yer alan maddelere öğretmenlerin katılım düzeyleri ortalamaları incelendiğinde; bu boyutta yer alan maddelere öğretmenler tarafından “hiçbir zaman” düzeyinde görüş belirtildiği görülmüştür. Bu bulgudan yola çıkarak; araştırmaya katılan öğretmenlerin, bir faaliyet öncesinde dersten önce “hiçbir zaman” hazırlık yapmadıkları ve planlamada çevre koşullarını dikkate almadıkları söylenebilir. Seçilen etkinliklerin düşünme becerilerini destekler nitelikte olmasına da öğretmenlerin dikkat etmedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, grup çalışmaları, öğrencilerin

ilgi, yeteneklerini dikkate alma ve onların yaratıcılığını destekleme konusunda da “hiçbir zaman düzeyinde” görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin planlama boyutuna ilişkin “hiçbir zaman düzeyinde” görüş belirtmeleri dersin uygulanması konusunda hazırlık yapmadıklarını göstermektedir. Bundan dolayı da etkinliklerin başarılı olamayacağı düşünülmektedir. Ayrıca derse hazırlık yapılmaması, dersin uygulanmasını da engelleyen bir durum olarak nitelendirilebilir. Kazu, Aslan ve Aşkın (2013)’in araştırmasında da öğretmenler internette hazır planlar indirerek Serbest Etkinlikler dersini planladıklarını belirtmişlerdir. Bu da Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili büyük bir sorun olarak görülmektedir. Çünkü Serbest Etkinlikler dersi planlanma aşamasında okulun ve çevrenin koşullarının dikkate alınması gerekmektedir. Serbest etkinlik dersine ait bir öğretim programının olmayışı da bu dersin planlanmasında sorunlara neden olmaktadır. Bu bağlamda, Bektaş ve Dinçer (2011) de yapmış oldukları çalışmada Serbest Etkinlikler dersinin planlanmasında sorunlar yaşandığı tespit etmiştir. Görüşme yapılan öğretmenler de dersin programının olmamasından dolayı sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmalara paralel olarak çalışmada yer alan nitel ve nicel veriler de birbirini destekler nitelikte olup kazanımlar konusunda ilgili genelgenin yeterli olmadığı, öğretmen kılavuz kitabının olmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

“Uygulama” boyutunu öğrenme-öğretme ortamlarında kullanma düzeyleri ortalamalarından elde edilen bulgular neticesinde; öğretmenlerin uygulama boyutunu “nadiren” düzeyinde kullandıkları belirlenmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak; çalışmaya katılan öğretmenlerin, genelgeyi düşük düzeyde dikkate aldıkları, açıklama ve bilgilendirmeleri yeterli bulmadıkları söylenebilir. Dersin öğrencilerin; sosyal, yaratıcı ve düşünme becerilerini nadiren geliştirdiği görüşünü belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrenme-öğretme ortamında uygulama boyutu konusunda “nadiren düzeyinde” görüş belirtmeleri dersin etkililiğini azaltacak bir durum olarak düşünülmektedir. Öğretmenlerin ilgili genelgeyi düşük düzeyde dikkate almalarının dersin uygulanması konusunda aksaklıklara neden olacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin, Serbest Etkinlikler dersinde uygulanan etkinlikler boyutunda diğer derslerin konularını ve etkinliklerini tamamlamaya yönelik çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Öğretmenler; sınıf yönetim sorunu, azaltılan ders saatleri gibi problemlerden dolayı diğer derslerin konularını ve etkinliklerini tamamlayamamaktadırlar. Bu gibi problemlerden dolayı

öğretmenlerin yetiştiremedikleri derslerin konularını Serbest Etkinlikler dersinde tamamlamaya çalıştıkları düşünülmektedir. Bu bağlamda, birçok araştırmada da öğretmenlerin diğer derslerin yetişmeyen konularını ve etkinliklerini uygulamak amacıyla Serbest Etkinlikler dersinde bu çalışmalara yer verdikleri görülmüştür (Dündar ve Karaca 2011; Gömleksiz ve Özdaş, 2013; Gültekin, Atalay ve Ay, 2014; Kazu ve Aslan, 2013; Kazu, Aslan ve Aşkın, 2012; Sargın, 2014).

Görüşme yapılan öğretmenler; öğretmenlerin ilkokullarda uygulanan Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin öğrenmesine ve öğretime olan katkılarına ilişkin görüşleri başlığı altında dersin öğrencilerin öğrenmesine katkısına ilişkin olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu başlıkta Serbest Etkinlikler dersinin; yaratıcılığı desteklemesi, öğrencilerin sosyalleşmesine yardımcı olması, grup çalışmalarına olanak tanınması, öğrencilerin düşünme becerilerini desteklemesi bakımından öğrenmeye katkılarını vurgulamışlardır. Ancak öğretmenlerin dersi tam olarak anlayamamasından dolayı dersi dinlenme zamanı gibi kullandıkları da belirtilmiştir. Araştırma ile öğretmenlerin, Serbest Etkinlikler dersinin öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağladığını, bu derste etkinlikler sayesinde öğrencilerin okula bağlılıklarının arttığını, bireysel ve grupla yapılan çalışma becerilerinin olumlu yönde değiştiğini ve bu ders için belirlenen konuların öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşündükleri ortaya konmuştur. İnal (2009) da spor, tiyatro, yarışma, gezi gibi etkinliklerin öğrencilere gerçek yaşama dair olumlu yaşantılar kazandırdığını, buna bağlı olarak da ideal benliklerinin oluşmasına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin sosyal etkinlikler yoluyla, sosyalleşmelerinin arttığı, daha sağlıklı iletişim kurabildikleri ve böylece toplumda özgüveni yüksek bireylerin yetiştiği söylenebilir (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005). Öğretmenler; okulların maddi olarak desteklenmesinin gerekliliği, öğrencileri monotonluktan kurtarması ve dinlendirici bir ders olması yönünde görüş ifade ederlerken, haftalık ders saatlerinin azaltılması yönünde de görüş yazmışlardır. Öğretmenlerin çok azı dersin kaldırılmasına yönelik görüş belirtirken, öğretmenler bunun nedeni olarak da diğer derslerin içeriğinin tamamlanamamasını açıklamışlardır. Bu bulgulara dayanılarak Serbest Etkinlikler dersine yönelik öğretmenlerin olumlu görüşlere sahip olduğu ve dersle ilgili düzenlemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

“Etkinlikler” boyutuna dair bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin öğrenme-öğretme ortamlarında bu boyuta “nadiren” düzeyinde katıldıkları sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak; araştırmaya katılan öğretmenlerin, okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik etkinliklere ve hafta boyunca farklı etkinliklere yer verme konusunda düşük düzeyde görüş belirttikleri ortaya çıkmıştır. Masal dinleme/anlatma, öğrencilerin hızlı düşünebilmeleri için tekerleme hazırlama ile ilgili öğretmen görüşleri de düşük düzeydedir. Drama/dramatizasyon, eğitsel oyunlar, film izleme ve izlenen filmde çıkarımda bulunma, bilmece/bulmaca, şiir okuma ve okuduğunu yorumlamaya yönelik etkinlikler, resim yapma, sergi çalışmaları, sebze/meyve yetiştirme, halk oyunları gibi genelgede yer alan etkinliklerin öğretmenler tarafından düşük düzeyde uygulandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin öğrenme-öğretme ortamında etkinlikler boyutu konusunda “nadiren düzeyinde” görüş belirtmeleri ilgili genelgede yer alan etkinliklerin düşük düzeyde uygulandığına işaret etmektedir. Görüşme yapılan öğretmenler de kılavuz kitabının olmaması, araç-gereç eksikliği, diğer derslerin içeriğinin yoğun olması, sınıf yönetimi sorunları ve mekân (etkinlik alanları) bulunmamasından dolayı etkinliklerin sınırlı yapıldığını ifade etmişlerdir. Dündar ve Karaca (2011) tarafından yapılan araştırmada da, Serbest Etkinlikler dersinde yer alan etkinliklerin başarıyla uygulanamamasında okulların fiziki mekân yetersizliği ve sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı karşılaşılan problemlerin var olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenler okullarda bu dersle ilgili bir etkinlik salonu (drama ya da çok amaçlı bir salon) ve film, heykel ve origami gibi etkinlikler için gerekli materyallerin teminini istemektedirler. Benzer sonuçlar Bozak, Apaydın ve Demirtaş (2012)’ın yürüttükleri araştırmada da ortaya konmuş ve Serbest Etkinlikler dersinin etkili biçimde uygulanmasını engelleyen önemli faktörlerden birinin fiziksel ortamın yetersizliği ile alt yapı eksikliği olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, mevcut araştırmanın bulguları ile de paralellik göstermekte ve birbirini desteklemektedir. Görüşme yapılan öğretmenler de araç-gereç eksikliğini ve etkinlik alanlarının bulunmamasını dersin uygulanmasında engel olarak görmektedirler. Serbest Etkinlikler dersinde karşılaşılan olumsuzluklarla birlikte dersin kaldırılmasına yönelik sorulan soruya cevap olarak öğretmenlerin çoğu dersin faydalı olduğu ve kaldırılmamasına yönelik görüş belirtmiştir. Bunun nedeni olarak da dersin öğretmenler tarafından öğrencilerin sosyal gelişimleri, iletişim

becerileri, liderlik becerileri, empati kurma, öz güven kazanma, yeteneklerinin açığa çıkması için önemli görülmesi olabilir.

Öğretmenlerin “*Sorunlar*” boyutuna ilişkin öğrenme-öğretme ortamlarında “bazen” düzeyinde görüş belirttikleri görülmüştür. Dersin içeriğinin esnek bırakılması ve ders saatinin fazla olmasından dolayı sorun yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, okulların fiziki yapısının yetersizliği, ders programının olmaması, sınıfların kalabalık olması ve araç-gereç eksikliğine ilişkin görüşler bu boyuta ilişkin bazen düzeyinde görüş belirtilmesine neden olmuştur. Öğretmenlerin sorun boyutuna ilişkin “bazen düzeyinde” görüş belirtmeleri, dersin uygulanmasında sorun yaşandığını ortaya koymaktadır. Benzer biçimde Gültekin, Atalay ve Ay (2014)’ın çalışmalarının sonucunda da öğretmenler, Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasında yeterli materyalin olmaması, planlamanın yapılmaması ve öğretim programının olmaması gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bir başka bulgu da okulların fiziki koşullarının yetersizliğidir. Yapılan birçok araştırma da göstermektedir ki programların uygulanmaya başlanması aşamasında; sınıf mevcudunun fazla olması, materyal ve zaman sıkıntısı, bir programın olmaması önemli bir sorun yaratmaktadır. Birçok araştırmada da materyal ve programın açık ve net olmamasından dolayı sorun yaşandığı bulgusuna ulaşılmıştır (Acat ve Uzunkol, 2010; Bay 2002; Bozak ve diğerleri 2012; Dündar ve Karaca, 2011; Filiz ve Özçalıkuşu, 2001; İnal 2009; Karacaoğlu ve Acar, 2010; Kırıkkaya, 2009; Oğuz ve Bayındır, 2009). Görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu da dersle ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Programa yeni eklenen Serbest Etkinlikler dersinin, yazılan sorunlarla birlikte öğretmenler tarafından olumlu karşılandığı ve benimsendiği de elde edilen sonuçlar arasındadır.

“*Öneriler*” boyutuna dair bulgular incelendiğinde; öğretmenlerin öğrenme öğretme ortamlarında öneriler boyutuna ilişkin “nadiren” düzeyinde görüş belirttikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak; öğretmenlerin, ders saati azaltılmalıdır, diğer derslerin programları yeniden düzenlenmelidir, özel etkinlik alanları düzenlenmelidir, öğretim programı olmalıdır, ders kitabı olmalıdır, araç-gereç temini sağlanmalıdır, etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olmalıdır görüşlerine de “bazen düzeyinde” katıldıkları saptanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler de nicel bulgulara paralel olarak uygun etkinlik alanları oluşturulmalı, dersin öğretim programı olmalı, görsel materyaller hazırlanmalı ve öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli görüşünü

desteklemektedirler. Bu bağlamda Gün (2013)'ün araştırmasında da öğretmenlerin % 90'ının serbest etkinlik uygulamalarının etkili olarak yürütülmesi için okullarda farklı etkinlik alanlarının bulunması gerektiği görüşünde olduğunu ortaya koymuştur.

5.2. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Cinsiyet açısından öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin değerlendirilmesine yönelik görüşleri ölçeğine ait boyutların anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama, uygulama, sorunlar ve öneriler alt boyutları cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, etkinlikler alt boyutunun cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı fark çıkan etkinlikler boyutu incelendiği zaman erkek öğretmenlerin lehine bir sonuç çıktığı gözlenmiştir.

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılmasına ilişkin dağılımları değerlendirildiğinde; “*etkinlikler*” boyutunda anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. Erkek öğretmenlerin etkinlikler boyutunu kadın öğretmenlere oranla daha fazla dikkate aldıkları ve uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Yılmaz (2015) çalışmasında, öğretmenlerin serbest etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre öğretim hizmetlerini belirleyen niteliksel öğeler alt boyutunda erkek öğretmenlerin görüşlerinin kadın öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Özdemir ve Alat (2012)'ın öğretmenlerin Serbest Etkinlikler saatine ilişkin tutumlarını belirlemek için yaptıkları araştırmanın “Önem” alt boyutunda erkek öğretmenler lehinde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Benzer şekilde Gün (2013) ise, Serbest Etkinlikler dersinde yer alan etkinlikleri incelediği araştırmasında sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin %46'sının güçlük yaşadığı sonucuna ulaşmış ve kadın öğretmenlerin sınıf yönetiminde erkek öğretmenlere göre daha fazla güçlük çektiklerini tespit etmiştir. Ayrıca Şen ve Sarıkaya (2015), kadın öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinde daha çok sınıf içi etkinliklere yer verdiklerini açıklamıştır. Sargın (2014)'ın yaptığı çalışmada da, erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre serbest etkinlikler dersini daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmaların bulguları Serbest Etkinlikler

dersinde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha aktif olduklarını ortaya koymuştur.

5.3. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdem Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin mesleki kıdem değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçları değerlendirildiğinde; Serbest Etkinlikler dersine yönelik uygulama ve öneriler alt boyutları mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; planlama, etkinlikler, sorunlar alt boyutlarının mesleki kıdem açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Anlamlı çıkan boyutlar incelendiğinde ise; “*Planlama Boyutunda*” 6-10 yıl ve 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması en yüksektir. 26 ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması ise en düşüktür. 6-10 yıl ve 11-15 yıl görev yapan öğretmenlerin dersin planlanmasına ilişkin hususları daha çok dikkate aldıkları söylenebilir. Planlama boyutunda mesleki kıdem süreleri 26 ve üzeri olan öğretmenlerin mesleki kıdem süresi daha az olan öğretmenlere göre öğrenme-öğretme ortamlarında Serbest Etkinlikler dersinin planlama boyutunu “hiçbir zaman düzeyinde” yani kullanmadıkları görülmüştür.

Anlamlı farklılık çıkan “*Etkinlikler Boyutunda*” 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması en yüksektir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalamaları ise en düşüktür. Etkinlikler boyutunda; mesleki kıdem süreleri 1-5 yıl olan öğretmenlerin mesleki kıdem süresi daha fazla olan öğretmenlere göre öğrenme-öğretme ortamlarında Serbest Etkinlikler dersinin etkinlikler boyutundaki görüşlere daha az katıldıkları görülmüştür. Bu durumun, mesleki kıdem süresi daha az olan öğretmenlerin deneyimleriyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Mesleki kıdem süreleri 1-5 yıl olan öğretmenlerin mesleki kıdem süresi daha fazla olan öğretmenlere göre öğrenme-öğretme ortamlarında Serbest Etkinlikler dersinin etkinlikler boyutunda yer alan etkinlikleri “nadiren düzeyinde” ve daha az kullandıkları görülmüştür. Bu durumun, öğretmenlerin mesleğe yeni başlamalarından kaynaklanan tecrübe eksikliğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Pinnegar (1993)’ın yapmış olduğu çalışmada; deneyimi daha az olan öğretmenlerin bakış açılarından dolayı, gereksiz

detaylarla meşgul oldukları, etkinlikleri uygularken çalışmalarını bütün olarak değerlendiremedikleri ve sahip oldukları kuramsal bilgileri nasıl ve nerede kullanacakları konusunda yetersiz oldukları belirlenmiştir.

“*Sorunlar Boyutunda*” ise 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalaması en yüksektir. 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin ortalamaları ise en düşüktür. 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip olan öğretmenler dersle ilgili daha çok sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sorun boyutuna; 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ise daha düşük düzeyde katılmışlardır. Özdemir ve Alat (2012)’ın yapmış oldukları araştırmada toplam tutum puanında mesleğe yeni başlayan 1-10 yıllık öğretmenler lehinde anlamlı fark görülmüştür. Sargın (2014) ise, yaptığı çalışmada beş yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin diğer kıdemlere göre Serbest Etkinlikler dersinin öğrenciler için gerekli olduğuna inanmakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kıdem yılı daha az olan öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersini ve uygulamaları daha çok dikkate aldıkları düşünülmektedir.

5.4. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Okutulan Sınıf Mevcudu Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik planlama, uygulama, etkinlikler ve öneriler alt boyutları sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık göstermezken; sorunlar alt boyutunun sınıf mevcudu açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik okutulan sınıf mevcudu değişkeniyle karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde; yalnızca “*Sorunlar Boyutunda*” anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir. “*Sorunlar Boyutunda*” öğrenci sayısı 5-14 arası olanların ortalaması en yüksektir. 35 ve üzeri olan sınıf mevcudu için ise öğretmenlerin ortalaması en düşüktür. Buna göre; 5-14 kişilik sınıflarda görev yapan öğretmenlerin “sık sık” düzeyinde, 35 ve üzeri öğrenci sayısına sahip öğretmenlere göre daha çok sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Küçük sınıflar, 20’den az öğrenciye sahip olan sınıflardır. 5-14 kişilik sınıf mevcutları da küçük sınıflar grubuna girmektedir. Küçük sınıflarda sınıf içi etkinliklerin uygulanmasında sınıf havasını oluşturmamaktadır (Işık, 2004, s. 16). Bu sonuca göre, sınıflarında 5-14 arası öğrenci bulunan öğretmenlerin, sınıfta daha çok yoruldukları,

sınıf havasını oluşturmak konusunda güçlük yaşadıkları düşünülmektedir. Yapılan birçok araştırma sonucu ise araştırmanın bu sonucuyla örtüşmemektedir. Birçok araştırmada öğretmenlerin kalabalık sınıf ortamlarında sorun yaşadıkları görülmektedir. Şen ve Sarıkaya (2015) yapmış oldukları çalışmada; Serbest Etkinlikler dersinde sınıf mevcudu ile grup çalışmalarına yer verilmesi arasındaki ilişkide, sınıflarda bulunan öğrenci sayıları arttıkça, grup tartışmalarına daha az yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum, tartışma etkinliklerinin etkili sınıf yönetimi gerektirmesinden kaynaklanmış olabilir. Sınıf mevcudunun artması sınıf yönetimini olumsuz etkilemektedir. Benzer şekilde, yapılan birçok araştırmada da sınıf mevcudunun kalabalık olması sorun olarak ifade edilmiştir. Paliç ve Keleş (2011) sınıf mevcudunun kalabalık olmasının sınıf hâkimiyetini zorlaştıracağını, Yaman (2006), kalabalık sınıfların sınıf yönetimini engelleyebileceğini belirtmiştir. Güven ve Alp (2008) de benzer biçimde sınıf mevcudu fazla olan sınıflarda çalışmaların uygulanması, öğrencilerle birebir ilgilenilmesi ve uygulamaların değerlendirilmesi konusunda sıkıntılar yaşandığını ortaya koymuştur. Ancak bu araştırmada, görüşme yapılan öğretmenler sınıf mevcuduyla ilgili ve sınıf yönetimiyle ilgili çok fazla olumsuz görüş belirtmemişlerdir. Yani araştırmanın nitel verileri ve nicel verileri birbirini destekler nitelikte olup, yapılan araştırmada sınıf mevcudu sorun olarak ifade edilmemiştir. Sonucun diğer araştırmalarla örtüşmemesinin nedeni, sınıf mevcudunun, diğer sorunlarla kıyaslandığında, dersin uygulanmasını engelleyen önemli bir sonuç olarak düşünülmemesi olabilir.

5.5. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Okutulan Sınıf Düzeyi Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Araştırmada öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerinin planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler alt boyutlarına katılma düzeylerinin okutulan sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayalı olarak okutulan sınıf düzeyinin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşleri anlamlı derecede etkilemediği söylenebilir. Yılmaz (2015)'in yapmış olduğu çalışmada ise etkinliklerin gerçekleşme düzeyinin alt boyutu olan okutulan sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık ortaya çıkmıştır. Birinci sınıfları okutan öğretmenlerin serbest etkinliklere

ilişkin görüşlerini ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfları okutan öğretmenlerin görüşlerine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Buna karşın öğretmenlerin görüşlerinde; uygulamaların planlanmasında ve yürütülmesinde, etkinlikler gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken hususlarda, öğretim hizmetinin niteliğini belirleyen öğelerin kullanımında ve öğrenci kazanımları boyutunda okutulan sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

5.6. Serbest Etkinlik Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Mezun Olunan Okul Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Araştırmada öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerinin planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler alt boyutlarına katılma düzeylerinin mezun olunan okul değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayalı olarak mezun olunan okul değişkeninin serbest etkinlik dersinin uygulanmasına yönelik görüşleri anlamlı derecede etkilemediği söylenebilir. Yılmaz (2015) da araştırmasında, öğretmenlerin mezun olduğu alana göre Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerinin farklılaşmadığını belirtmiştir. Serbest Etkinlikler dersi ile ilgili etkinliklerin gerçekleşme düzeyiyle ilgili boyutlar incelendiği zaman, öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersine yönelik görüşleri ile en son bitirdikleri okul türü değişkeni arasında anlamlı fark görülmemiştir. Etkinliklerin planlanmasında ve uygulanmasında dikkat edilecek ilkeler, öğretim hizmetinin niteliğini belirleyen öğelerin kullanımı, öğrenci kazanımları boyutları tek tek incelendiği zaman da anlamlı fark görülmemiştir.

5.7. Serbest Etkinlikler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Lisansüstü Eğitim Alma Değişkeniyle Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışılması

Araştırmada öğretmenlerin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşlerinin planlama, uygulama, etkinlikler, sorunlar ve öneriler alt boyutlarına katılma düzeylerinin lisansüstü eğitim alma/almama değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca dayalı olarak lisansüstü eğitim

alma/almama değişkeninin Serbest Etkinlikler dersinin uygulanmasına yönelik görüşleri anlamlı derecede etkilemediği söylenebilir.

5.8. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıda yer alan öneriler geliştirilmiştir:

- Sınıflar, eşyaların yerleri rahat bir şekilde değişebilecek şekilde hazırlanmalıdır ve öğrencilerin etkinliklere kolayca katılabilmeleri için yeterli genişlikte olmalıdır.
- Okullara etkinlikler için gereksinim duydukları materyallerin ve gerekli araç-gereçlerin temin edilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Öğretmenlerin, dersin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli araç ve gereçleri sağlama konusunda derse hazırlıklı gelmeleri gerekmektedir.
- Serbest Etkinlikler dersinde yalnızca bu ders için açıklanmış olan etkinliklere ve uygulamalara yer verilmeli, farklı derslerin yetiştirilemeyen konularına yer verilmemelidir.
- Serbest Etkinlikler dersi için belirtilen açıklamalar dikkate alınarak, çalışmalar belirli bir program dahilinde düzenli ve planlı biçimde gerçekleştirilmelidir.
- Etkinliklerin öğrencilerin dikkatini çekmesine ve eğlendirici olmasına özen gösterilmelidir.
- Öğrencileri aktif, istekli kılacak ve onların yeteneklerini ortaya çıkaracak öğrenci merkezli etkinlikler planlanarak öğrencilerin aktif rol aldığı drama ve yaratıcı çalışmalara katılmaları sağlanmalıdır.
- Serbest Etkinlikler dersinin planlanma aşamasında etkinlikler seçilirken öğrencilerin ilgi, yetenek ve istekleri dikkate alınmalıdır.
- Serbest Etkinlikler dersinin bir öğretim programının bulunmamasından dolayı dersin içeriğinde bulunan etkinliklere yeteri kadar yer verilmemektedir. Bu nedenle, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından serbest etkinlikler dersinin diğer derslerde olduğu gibi bir programının olması ve kılavuz kitabının hazırlanması gerekmektedir.

- Etkinlikler seçilirken gezi ve çevreyi gözleme gibi öğrencilerin hem toplumsal olarak gelişmesini sağlayacak hem de yaparak-yaşayarak öğrenmelerini destekleyecek farklı etkinlikler tercih edilmelidir.
- Serbest Etkinlikler dersi ve derste uygulanacak etkinlikler konusunda veliler bilgilendirilmelidir.
- Aileler ve çeşitli kurumlar da Serbest Etkinlikler dersinde yer alan etkinliklere, gezilere dâhil edilebilir.
- Öğretmenlere yönelik drama etkinliklerini kapsayan kurs, hizmet içi eğitim veya seminerler düzenlenebilir, bu çalışmalara özellikle eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin katılımı sağlanabilir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda bu derslere yönelik teorinin yanında uygulama eğitimlerine de yer verilerek drama etkinliklerine karşı olumlu tutum geliştirilebilir.
- Serbest Etkinlikler dersinin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli fiziksel mekanların ve donanımın oluşturulması konusunda okullara yardımcı olunmalıdır.
- Serbest Etkinlikler dersinde yer alan etkinliklerin uygulanmasında kütüphane, spor salonu, laboratuvar, atölye gibi farklı fiziki ortamlar tercih edilerek öğrencilerin farklı mekanlarda zaman geçirmeleri sağlanabilir.

Serbest Etkinlikler dersinin daha etkili ve verimli olabilmesine yönelik bu önerilere ek olarak araştırmacılara yönelik aşağıda yer alan şu önerilerde bulunulabilir:

- Serbest Etkinlikler dersinde öğretmenlerin yer verdikleri etkinliklerin ve uygulamaların belirlenmesine yönelik araştırma yapılabilir.
- Serbest Etkinlikler dersinin etkililiğini arttırabilme ve derste yer alan etkinlikleri çeşitlendirebilme açısından farklı, yenilikçi etkinlikler geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Serbest Etkinlikler derslerinde öğrencilerin toplumsal ilişkilerini ve becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler geliştirebilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Serbest Etkinlikler dersinin planlanma ve uygulama aşamalarında cinsiyet değişkeninin etkisi araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Acat, B. ve Uzunkol, E. (2010). İlköğretim Programlarındaki Alternatif Değerlendirme Yöntemlerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 337-356.
- Ağaoğlu, Y. S. (2002). *Türkiye'deki Üniversitelerin Rekreasyon Programlarının Geliştirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun.
- Akbulut, Y. (2011). *Sosyal Bilimlerde SPSS Uygulamaları*. İstanbul: İdeal Yayınları.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Albayrak, M., Yıldız, A., Berber, K. ve Büyükkasap, E. (2004). İlköğretimde Ders Dışı Etkinlikler ve Bunlarla İlgili Öğrenci Davranışları Hakkında Velilerin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (1), 13-18.
- Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri*, (Edt, M. Safran, s. 507-54). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Anderson, D., Lucas, K. B. and Ginns, I. S. (2003). Theoretical Perspectives on Learning in an Informal Setting. *Journal of Research in Science Teaching*, 40 (2), 177-199.
- Arslan, S. (2011). Serbest Zaman Kullanımı: Sıradan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Sistemli Serbest Zaman Etkinlikleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 1-10.
- Aybek, B. ve Aslan, S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 24 (2), 929-954.
- Aydemir, H., Bozkurt, E., Şekerci, H. (2015). Serbest Etkinlik Derslerine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2 (2), 41-74.
- Aydın, A., Bakırcı, H. ve Ürey, M. (2012). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 41 (193), 214-231.

- Bakır, M. (1993). Rekreasyon. *Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Dergisi*, 1, 3-4.
- Balkan-Kıyıcı, F. ve Atabek-Yiğit, E. (2010). Science Education Beyond the Classroom: A Field Trip To Wind Power Plant. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (1), 225-243.
- Bamberger, Y. and Tal, T. (2008). An experience for the lifelong journey: The long-term effect of a class visit to a science center. *Visitor Studies*, 11(2), 198–212.
- Bay, Y. (2002). *İlköğretim Okullarında, Bireysel ve Toplu Etkinlik Saatlerinde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Beames, S. and Ross, H. (2010). Journeys Outside the classroom. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 10 (2), 95–109.
- Bektaş, M., Dinçer, Ş. (2011). Serbest Etkinlik Dersine İlişkin İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *10. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu* (5-8 Mayıs). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Binbaşıoğlu, C. (2005). *Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozak, A., Apaydın, Ç. ve Demirtaş, H. (2012). Serbest Etkinlik Dersinin Etkililiğinin Denetmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 11(2), 520-529.
- Braund, M. and Reiss, M. (2006). Towards A More Authentic Science Curriculum: The Contribution of Out-of-School Learning. *International Journal of Science Education*, 28 (12), 1373-1388.
- Büküşoğlu, N., ve Bayturan A. F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44 (3), 173-177.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*.. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Can, A. (2016). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbay, A. (2007). İlköğretim Okullarında Sosyal Etkinlikler ve Müzik Kulübünün Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 162-170.
- Çetin, B., İlhan, M. ve Arslan, S. (2012). Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *The Journal of Academic Social-International Journal of Social Science*, 5 (5), 149-170.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W., & Miller, D.N. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*. 39 (3), 124- 130.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L. ve Hanson, W. E. (2003). *Advanced mixed methods research design*. (Edt. Abbas Tashakkori ve Charles Teddlie), *Hand Book of Mixed Methods: in Social & Behavioral Research* (s.209-240), California: SAGE Publications Inc.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Traditions*. California: SAGE.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, (37), 155-174.
- Demir, M. K. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinlik Çalışmalarını Uygulama Durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 323-341.
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2012). *The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues*. CA: Sage Publications.
- Doğru, N. ve Peker, R. (2004). Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XVII (2), 315-328.
- Duruhan, K. ve Demir, S. (2005). Resmi ve Özel İlköğretim Okullarındaki Eğitici Kol Çalışmalarının Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri (Kayseri İli Örneklemi). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 175-185.
- Dündar H. ve Karaca E. T. (2011). İlköğretim Okullarında Serbest Etkinlikler Dersinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 417-437.

- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergün, M. ve Özsüer, S. (2006). Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi. *Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 269-292.
- Felix, N., Dornbrack, J. and Scheckle, E. (2008). Parents, Homework and Socio-Economic Class: Discourses of Deficit and Disadvantage in The "New South Africa. *English Teaching: Practice And Critique*, 7, 99-112. [Http://www.eric.ed.gov](http://www.eric.ed.gov) (Retrieved December 11, 2014).
- Ferguson, E. and Cox, T. (1993). Exploratory Factor Analysis: A users'guide. *International Journal of Selection and Assesment*, 1 (2), 84-94.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4th Edition). London: Sage Publications.
- Filiz, K. ve Özçalıküşu, O. (2001). Hatay İli Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Okuyan Öğrencilerin Boş Zaman Alışkanlıkları. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 82-87.
- Gifford, V. ve Dean, M. (1990). Differences in extracurricular activity participation, achievement and attitudes towards school between ninth grade students attending junior high school and those attending senior high school. *Adolescence*, 25, 799-802.
- Gömlüksiz, M. N. ve Özdaş, F. (2012). Serbest Etkinlikler Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 323-335.
- Gömlüksiz, M. N. ve Özdaş, F. (2013). Serbest Etkinlikler Dersinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (1) 105-118.
- Gözütok, F. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Green, S. B., Salkind, N.J. & Akey, M. (2000). *Using SPSS for Windows: Analyzing and Understanding Data*. New Jersey: Prentice Hall.
- Green, S. B., Salkind, N.J. (2013). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and Understanding Data*. New Jersey: Pearson.
- Griffin, J. (2004). Research on Students and Museum: Looking More Closely at The Students in School Groups. *Science Education*, 88 (1), 59-70.

- Griffin, J. and Symington, D. (1997). Moving from Task-Oriented to Learning-Oriented Strategies on School Excursions to Museums. *Science Education*, 81, 763-779.
- Gurnett, D. (2009). Environmental Education and National Parks, A Case Study of Exmoor: “Outdoor Education Research and Theory: Critical Reflections, New Directions. *The Fourth International Outdoor Education Research Conference*, Victoria, Australia: La Trobe University.
- Gültekin, M., Atalay, N., Ay, Y. (2014). İlköğretimde Serbest Etkinliklere Yönelik Sınıf Öğretmeni Ve Öğrenci Görüşleri, *Mayıs 2014 Cilt:22 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi* 419—437.
- Gün, E. S. (2013). Serbest Etkinlik Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 3, 21-32.
- Güven, B. ve Alp, S. (2008). Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kazanımlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 177, 153-165.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman-Rekreasyon Yönetimi*. Birinci Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık
- Harter, S. (1993). Causes and Consequences of Low Self-Esteem in Children and Adolescents. R. F. Baumeister (Ed.). *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self Regard*. 87-115. New York: Plenum.
- Holloway, J. H. (2000). Extracurricular Activities: The Path to Academic Success. *Educational Leadership*, 57 (4), 211-222.
- Işık, H. (2004). *Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni.*, M. Şişman ve S. Turan (Edt). Sınıf Yönetimi. İkinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- İlhan Beyaztaş, D., Kaptı, S. B., Senemoğlu, N. (2013). Cumhuriyetten Günümüze İlkokul/İlköğretim Programlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Yıl 2013. 46, (2), 319-344.
- İnal, U. (2009). *Adana İl Sınırları İçerisindeki Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Bulunan Öğretmen ve Öğrencilerin Okul Yaşam Kalitesi Algularının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Johnson, B., & Christensen, L. (2004). *Educational research: Quantitative, qualitative and mixed approaches*. Boston: Pearson Education Inc.
- Kamber, T. (2007). *2005-2006 Yeni Öğretim Programında Sosyal Bilgiler Dersi Etkinliklerinin Uygulanabilirliğinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Kan, A., Ü. (2012). *Sosyal Bilgiler Dersinde Bireysel ve Grupla Zihin Haritası Oluşturmanın Öğrenci Başarısına, Kalıcılığa ve Öğrenmedeki Duyuşsal Özelliklere Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Elazığ.
- Karacaoğlu, Ö., C. ve Acar, E. (2009). Yenilenen Programların Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7 (1), 45-58
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazu, Aslan ve Aşkın (2012). Serbest Etkinlik Dersinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği). *4. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kazu H., Aslan S. (2013). Serbest Etkinlik Dersinin Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği), *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 133-145.
- Kırıkkaya, E. (2009). İlköğretim Okullarındaki Fen Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Programına İlişkin Görüşleri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, (1),133- 148.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (3rd edition). New York: The Guilford Press.
- Köse, E. (2003). *İlköğretim Düzeyinde Ders Dışı Etkinliklerin Akademik Başarıya ve Okul Kültürünü Algılamaya Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Küçükahmet, L. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Maynard, T. and Waters, J. (2007). Learning in the Outdoor Environment: A Missed Opportunity? *Early Years*, 27 (3), 255-265.
- McComas, W. F. (2006). Science Teaching Beyond The Classroom. *The Science Teacher*, 73 (1), 26-30.

- MEB, (2005a, Şubat). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği, Cilt:68, Sayı:2569, Madde 5.
- MEB, (2005b, Şubat). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği, Cilt:68, Sayı:2569, (Değişiklik: Resmi Gazete, 25.8.2005/25917).
- MEB, (2010). Serbest Etkinlik Saatleri <http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=haber&id=362>. (01 Ağustos 2011 tarihinde erişilmiştir).
- MEB, (2010a, Temmuz). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği, 73 (2635).
- MEB, (2010). *İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesi*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı kararı, Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/> (28 Aralık 2012 tarihinde erişilmiştir).
- MEB, (2012). 12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular ve Cevaplar: Ankara, http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf (20 Aralık 2012 tarihinde erişilmiştir).
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mertler, C. A. & Vannata, R. A. (2010). *Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation*. Los Angeles: Pyrczak Publishing.
- Mills, G. E. (2003). *Action Research a Guide for the Teacher Researcher*. Boston: Pearson Education.
- Morris, D. V. (2005). The Clio Clup an Extracurricular Model for Elementary Social Studies Enrichment. *Gifted Child Today*, 28(1), 40-48.
- O'Brien, E. and Rollefson, M. (1995). Extracurricular Participation and Student Engagement. *ERS Spectrum*, 13 (3), 12-15.
- Oğuz, A. ve Bayındır, N. (2009). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğretimi Planlamaya İlişkin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 8 (3), 901-922.
- Oral, G. (2002). İlköğretimde Öğrencilerin Sosyal Katılımını Özendirmeye Yönelik Bir Program. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19 (2), 30-44.

- Özdamar, K. (2013). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)* (7. Baskı). Cilt: 1. Ankara: Nisan Kitabevi.
- Özdemir, Y. ve Alat, K. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Serbest Etkinlik Saatine İlişkin Tutumları. *11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Rize Üniversitesi Çayeli Eğitim Fakültesi, Rize.
- Özgan, H., Kazoğlu, E. ve Kazoğlu, İ. (2012). Serbest Etkinlikler Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Rize Üniversitesi Çayeli Eğitim Fakültesi, Rize.
- Özür, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özyürek, M. (2001). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Karatepe yayınları.
- Paliç, G. ve Keleş, E. (2011). Sınıf yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 17 (2), 199-220.
- Pallant, J. (2005). *SPSS Survival Manual: A Step by Step Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows*. Australia: Australian Copyright.
- Panizzon, D. and Gordon, M. (2003). Mission Possible: A Day of Science, Fun And Collaboration. *Australian Primary & Junior Science Journal*, 19(2), 9-14.
- Patton, M. Q. (1997). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. California: SAGE.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research Evulation Methods*. California: SAGE.
- Pinnegar, S. (1993). Beginning Again: Maing Sense and Learning the Terrain. *The Annual Meeting of American Educational Research Assosiation*, G.A: Atlanta.
- Ramey-Gassert, L. (1997). Larning Science Beyond The Classroom. *The Elementary School Journal*, 97 (4), 433-450.
- Resmi Gazete (2005). Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları 14574 Sayılı Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği.
- Sargın, M. (2014). *İlkokul Programında Yer Alan Serbest Etkinlikler Dersinde Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme Düzeyleri (Şırnak İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

- Sarı, M. (2007). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Seidel, S. and Hudson, K. (1999). *Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik* (Çev. Bahri Ata). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Sezen, G. (2007). *Sosyo-Ekonomik Yapısı Düşük Öğrencilere Yönelik Ders Dışı Etkinliklerin Sağlanması* (Intel Öğrenci Programı-İstanbul İli Örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Suhr, D. D. (2006). Exploratory or Confirmatory Factor Analysis? (p. 1-17). Cary: Sas Institute. <http://www2sas.com/proceedings/sugi31/200-31.pdf> (Retrieved July 10, 2014).
- Suzuki, M. (1998). Improving the extracurricular program at Iolani school. www.klingenstein.org/Additional_Resources/p.../suzukiproject.ht adresinden 20.02.2011 tarihinde edinilmiştir.
- Sümen, Ö. Ö. (2011). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersiyle İlgili Bazı Görüş ve Öneriler. Edt. F. Dervişoğlu. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu* 1, s. 257-261, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Şen, S.ve Sarıkaya, İ. (2015). Serbest Zaman Etkinlikleri Dersinde Seçilen Etkinliklerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1).
- Şen, S., Sarıkaya, İ. (2015). Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim, Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 1 (1), 1-16.
- Şimşek, A. (2001). *Sınıfta Demokrasi* (2. Baskı), Edt. A. Şimşek. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013/2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı* (Çev. Ed. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Tezcan, M. (1982). *Boş zamanların değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 116.
- Tinsley, H. E. and Kass, R. A. (1979). The Latent Structure of The Need Satisfying Properties of Leisure Activities. *Journal of Leisure Research*, 11 (4), 278-291.
- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Rereation Management. Published by Routledge*. Newyork. Fifth Edition.
- Türkmen, H. (2010). İnformal (Sınıf Dışı) Fen Bilgisi Eğitime Tarihsel Bakış ve Eğitimimize Entegrasyonu. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (39), 46-59.
- Ürey, M., Çepni, S., Köğce, S.ve Yıldız, C. (2013). Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersi Kapsamında Geliştirilen Disiplinlerarası Okul Bahçesi Programının Öğrencilerin Bazı Matematik Kazanımları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10 (3).
- Ürey, M. (2013). *Serbest Etkinlik Çalışmaları Dersine Yönelik Fen Temelli ve Disiplinlerarası Okul Bahçesi Programının Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı, Trabzon.
- Varış, F. (1993). *Program Geliştirmeye Sistemik Yaklaşım. Eğitimde Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler*. (Editör: Ayhan Hakan) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınlar.
- Wilson, D., Gottfredson, D., Cross, AB., Rorie, M., & Connell, N. (2009). Youth Development İn After- School Leisure Activities. *The Journal of Early Adolescence*, 30 (5), 668- 690.
- Wu, H., Lui, A., Wang, C. (2010). Taiwanese University Students' Perceived Freedom and Participation in Leisure. *Annals of Leisure Research*, 13 (4), 679-700.
- Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 261- 274.
- Yıldırım ve Şimşek, (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yılmaz, L., S. (2015). *İlkokulda Uygulanan Serbest Etkinlik Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Erzurum.
- Zabkar, V. (2000). Some Methodological Issues with Structural Equation Model Application in Relationship Quality Context. In Ferligoj, A. & Mrvar A (Eds). *New Approaches in Applied Statistics*, 211-226.

EKLER

Ek 1. Uygulama İzinleri

T.C.
TUNCELİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 51166484/605/942367
Konu: Zehra Aşkın ÖZSEL

13/05/2013

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
ELAZIĞ

İlgi :04/04/2013 tarih ve 11611387/199.2-418 sayılı yazınız.

Üniversitesiniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Programları ve Öğretim Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd.Doç. Hilal KAZU'nun danışmanı olduğu yüksek lisans öğrencisi Zehra Aşkın ÖZSEL'in "İlkokul 1-3 Sınıflarda Serbest Etkinlik Saatlerinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi" adlı anketin uygulanmasına izin verildiğine dair Valilik Makamının 10/05/2013 tarih ve 51166484/604/992466 sayılı onayı ile mühürlü anketler ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Şirin ÇELİK
Millî Eğitim Müdür V.

EKLER:

Valilik Onayı (1 Adet)
Anket (4 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynadır.
41 05 2013

Ali Baba ERE
VHKJ

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi için <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 550f-b58-307c-953c-1abb kodu ile yapılabilir.

Atatürk Mah.Elazığ Karayolu Üzeri Merkez TUNCELİ
Elektronik Ağ: <http://tunceli.meb.gov.tr>
e-posta: derman_erdogdu@hotmail.com

Ayrıntılı Bilgi için
Derman ERDOĞDU VHKJ
Tel: (0428)2132485-Dahili 1168
Faks: (0428)2132491

T.C.
TUNCELİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 51166484/604/922466
Konu: Anket Uygulaması

10/05/2013

VALİLİK MAKAMINA
TUNCELİ

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) İl Makamının 07/05/2013 tarih ve 51166484/605/864458 sayılı onayı.
c) Fırat Üniversitesinin 04/04/2013 tarih ve 11611387/199.2-418 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd. Doç. Hilal KAZU'nun danışmanı olduğu yüksek lisans öğrencisi Zehra Aşkın ÖZSEL'in " İlkokul 1-3 sınıflarda Serbest Etkinlik Saatlerinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi" adlı anketi uygulamak istediği ilgi (c) yazı ile Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde; Müdürlüğümüz İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından hazırlanan ekteki form ve araştırma konusu çerçevesinde İlimiz Merkezinde bulunan ilkokullarda anket uygulaması yapması hususunda izin verilmesini olurlarınıza arz ederim.

Ziya POLATTAŞ
Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
10/05/2013
Eşref YONSUZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Atatürk Mah.Elazığ Karayolu Üzeri Merkez TUNCELİ
Elektronik Ağ: <http://tunceli.meb.gov.tr>
e-posta: derman_erdogdu@hotmail.com

Ayrıntılı Bilgi için
Derman ERDOĞDU VHKİ
Tel: (0 428)2132485-Dahili 1168
Faks: (0428)2132491

Ek 2. İlkokullarda Uygulanan Serbest Etkinlikler Dersinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi Ölçeği

İLKOKULLARDA UYGULANAN SERBEST ETKİNLİK SAATLERİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ ÖLÇEĞİ

Değerli Öğretmenim;

Bu ölçek, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan Serbest Etkinlikler Dersine ilişkin görüşlerinizi belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu konuda içten görüşlerinize ve değerlendirmenize gereksinim duyulmaktadır.

Lütfen cevaplanmayan soru bırakmayınız. Ölçekten elde edilecek veriler bilimsel amaçlar için kullanılacağından adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Sorulara vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında kullanılmayacaktır.

Ölçeğin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılık ve ayıracağınız zaman için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Yüksek Lisans Öğrencisi Zehra AŞKIN ÖZSEL
Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri A.B.D.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

2. Kaç yıldır öğretmenlik yapmaktasınız?

() 1 - 5 yıl

() 6 - 10 yıl

() 11 -15 yıl

() 16 – 20 yıl

() 21 – 25 yıl

() 26 ve üzeri

3. Sınıf mevcudunuz

() 5 – 14

() 15 - 24

() 25 – 34

() 35 ve üzeri

4. Kaçınıcı sınıfı okutmaktasınız?

() 1. Sınıf

() 2. Sınıf

() 3. Sınıf

() 4. Sınıf

5. Mezun Olduğunuz Fakülte ve Bölüm

.....

(Lütfen yazınız)

6. Lisansüstü eğitim aldınız mı?

() Evet

() Hayır

Sürec Öncesi Hazırlıkta Dikkate Alınan Hususlar (Planlama Aşamasında Dikkate Alınan Hususlar)

	Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
Lütfen size en uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz.					
1. Dersten önce gerekli hazırlığı ilgili genelge doğrultusunda yapıyorum.					
2. Planlamada çevre koşullarını dikkate alıyorum.					
3. Seçtiğim etkinliklerin düşünme becerilerini destekler nitelikte olmasına dikkat ediyorum.					
4. Öğrencilerin aktif olarak katılabilecekleri etkinlikler düzenliyorum.					
5. Ders için seçtiğim kazanımlar çocuğun yaratıcılığını destekler niteliktedir.					
6. Etkinlikleri planlarken, birden çok duyu organına hitap edecek şekilde çeşitlendiriyorum.					
7. Planlamada öğrenciler için grup çalışmalarına yönelik etkinliklere yer veriyorum.					
8. Etkinlikleri belirlerken öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate almaya özen gösteriyorum.					
9. Planlamada, öğrencilerin derse aktif olarak katılabilecekleri etkinlikleri seçmeye özen gösteriyorum.					
10. Öğrencilerin, yaşadıkları sorunlara yönelik çözüm üretebilecekleri problemlerin planlamada yer almasına dikkat ediyorum.					
11. Dersi planlarken öğretmen kılavuz kitabı olmadığı için internete oldukça sık başvuruyorum.					
12. Okulun fiziksel özelliklerini dikkate alarak planlama yapıyorum.					

Serbest Etkinlikler Dersinin Uygulanabilirliği ve Etkililiğine Yönelik Görüşleriniz

1. Serbest etkinlik dersini planlarken, bu dersin içeriğiyle ilgili genelgeyi dikkate alıyorum.					
2. Serbest Etkinlik dersi için yapılan açıklama ve bilgilendirmeler yeterlidir.					
3. Serbest etkinlik dersinin, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiğini düşünüyorum.					
4. Öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu inaniyorum.					
5. Serbest etkinlik dersi ile öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini destekliyorum.					

Serbest Etkinlikler Dersinde Hangi Tür Etkinlikler Yapıldığına Dair Görüşler

1. Serbest etkinlik dersini planlarken hafta boyunca farklı etkinliklere yer veriyorum.					
2. Öğrencilerde okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik etkinlikler hazırlarım.					
3. El-beceri çalışmalarını destekleyici etkinlikleri tercih ederim.					
4. Öğrencileri meslekler konusunda bilgilendirmeye yönelik etkinlikler düzenlerim.					
5. Masal dinleme ve anlatmaya yönelik etkinlikler yaptırım.					
6. Öğrencilere, hızlı düşünebilmeleri için tekerleme hazırlarım.					
7. Drama/dramatizasyon gibi öğrencilerde düşünme becerilerini desteklemeye yönelik etkinlikler hazırlarım.					
8. Öğrencilerin gelişmelerini olumlu yönde etkileyecek eğitsel oyunlara yer veririm.					
9. Güzel konuşma ve yazma alışkanlığı kazandırmaya yönelik etkinlikleri tercih ederim.					
10. Film izleme ve izledikleri filmde çıkarımda bulunmalarını sağlamaya yönelik etkinliklere yer veririm.					

11. Bilmece-bulmaca gibi etkinliklere yer veririm.					
12. Müzik dinleme ve dinledikleri müziği yorumlamalarına yönelik etkinliklere yer veririm.					
13. Şiir okuma ve okuduğunu yorumlamaya yönelik etkinlikleri yaptırım.					
14. Resim yapma ve boyama gibi görsel etkinlikleri tercih ederim.					
15. Dersteki etkinliklerin yer aldığı sergi çalışmaları düzenlerim.					
16. Gezi-gözlem çalışmaları düzenlerim.					
17. Öğrencilerin sebze-meyve yetiştirebilecekleri ortamın düzenlenmesine katkıda bulunurum.					
18. Halk oyunlarına yer veririm.					
19. Diğer derslerin yetişmemesi bu saatlerin etkililiğini azaltmaktadır. Diğer derslerin takviyesini bu dersin içinde yaparım.					

Serbest Etkinlikler Dersinde Karşılaşılan Sorunların Nedenleri

1. Serbest Etkinlikler dersinde sorun yaşamıyorum.					
2. Program çok esnek bırakıldığı için etkinlikleri seçmekte zorlanıyorum.					
3. Ders saatinin fazla olduğunu düşünüyorum.					
4. Okulun fiziki yapısının yetersizliği dersin işlenişini zorlaştırmaktadır.					
5. Dersin öğretim programının olmaması kazanımları belirlememde sorun yaratmaktadır.					
6. Bu derse ait bir öğretmen kılavuz kitabının bulunmaması dersin planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını belirlememde sorun yaşamama neden olmaktadır.					
7. Okulda yeterli araç-gerecin olmaması serbest etkinlik saatlerini olumsuz etkilemektedir.					
8. Sınıfların kalabalık olması dersin öğrenme-öğretme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir.					
9 Öğrencilerin motivasyonunu sağlamakta zorlanıyorum.					
10. Etkinlikleri öğrenci ilgilerine göre hazırlamakta sorun yaşıyorum.					
11. Bireysel farklılıklardan dolayı bazı öğrenciler etkinliklerde zorlanmaktadır.					
12. Serbest etkinlik dersine öğrencilerin okul kıyafetleriyle katılmaları dersin etkililiğini olumsuz yönde etkilemektedir.					
13. Velilerin bu derse destek olmaması, bu dersi önemsiz görmesi sorunlara yol açmaktadır.					
14. Sınıf disiplini sağlamada sorun yaşıyorum.					
15. Serbest Etkinlik dersi ile ilgili hizmet-içi seminerler düzenlenmediği için etkinlikleri uygulamakta zorlanıyorum.					

Serbest Etkinlikler Dersine Dayalı Olarak Geliştirilen Öneriler

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Aşağıda Serbest Etkinlikler Dersine ilişkin önerilere yer verilmiştir.					
1. Ders saati azaltılmalıdır.					
2. Diğer derslerin programları, serbest etkinlik dersinin eklenmesinden sonraki haftalık ders saati uygulamasına paralel olarak yeniden düzenlenmelidir.					
3. Bu ders için özel etkinlik mekânları düzenlenmelidir.					
4. Bu dersin öğretim programı olmalıdır.					
5. Öğretmen kılavuz kitabı hazırlanmalıdır.					
6. Dersin içeriğinin öğrenciler tarafından da açık olarak anlaşılabilmesi için bir ders kitabının olması gerekmektedir.					
7. Dersin içeriğindeki bazı etkinlikler için branş öğretmenleri de derse girebilmelidir.					
8. Etkinlikler için uygun materyal ve araç-gereçlerin temini sağlanmalıdır.					
9. Serbest etkinlik dersinde farklı etkinlikler düzenlenmelidir.					
10. Etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.					
11. Belirlenen etkinliklerin niteliğine göre farklı kurumlarla işbirliği sağlanmalıdır, kurumlardan yardım alınmalıdır.					
12. Serbest etkinlik dersine yönelik olarak hizmet-içi seminerler verilmelidir.					
13. Yönetici ve velilerin serbest etkinlik dersi hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.					

Ek 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli öğretmenim,

Bu araştırmanın amacı Elazığ ve Tunceli illerinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlikler dersine ilişkin görüşlerini belirleyebilmektir. Bu konuda içten görüşlerinize ve değerlendirmenize gereksinim duyulmaktadır.

Görüşmeden elde edilecek veriler bilimsel amaçlar için kullanılacağından adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Sorulara vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında kullanılmayacaktır.

Görüşme sorularına vereceğiniz cevaplar, göstereceğiniz duyarlılık ve ayıracağınız zaman için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Yüksek Lisans Öğrencisi Zehra AŞKIN ÖZSEL

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri A.B.D.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

7. Cinsiyetiniz

Kadın

Erkek

8. Kaç yıldır öğretmenlik yapmaktasınız?

1 - 5 yıl

6 - 10 yıl

11 -15 yıl

16 – 20 yıl

21 – 25 yıl

26 ve üzeri

9. Sınıf mevcudunuz

5 – 14

15 - 24

25 – 34

35 ve üzeri

10. Kaçınıcı sınıfı okutmaktasınız?

1. Sınıf

2. Sınıf

3. Sınıf

4. Sınıf

11. Mezun Olduğunuz Bölüm

Eğitim Enstitüsü

2+2 Lisans Tamamlama

Eğitim Fakültesi

Fen Edebiyat Fakültesi ve Diğer Bölümler

12. Lisansüstü eğitim aldınız mı?

Evet

Hayır

1. Serbest etkinlik uygulamalarının (dersinin) öğrencilere katkısına ilişkin ne düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

2. Serbest etkinlik uygulamalarında (dersinde) sorunlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?

.....
.....
.....
.....

3. Serbest etkinlik uygulamalarının (dersinin) daha etkili olabilmesi için neler yapılmalıdır?

.....
.....
.....
.....

4. Serbest etkinlik dersi kaldırılması/kaldırılmaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....
.....
.....
.....

Katılımınız için teşekkür ederim.

Ek 4. Görüşme Formu Örneği

1. Serbest etkinlik uygulamalarının (dersinin) öğrencilere katkısına ilişkin ne düşünüyorsunuz?

6. Serbest etkinlik dersinin olumlu veya olumsuz bir katkısı olduğunu düşünmüyorum. Okullar da ki fiziki şartlar dışarıları veya uygun hale getirilirse o zaman, bu dersin alınmasına ulaşacağına inanıyorum.

2. Serbest etkinlik uygulamalarında (dersinde) sorunlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bu sorunlar nelerdir?

2. Mekan (etkinlik alanları) fiziki ortamın uygun olmaması, bazı etkinlikler için salon, bazıları için atölye, bazıları için açık alan gibi yetersizliklerin olması. Bunlardan başka bir de öğrenci mev-

6. Sınıf öğrencileri soruları. 3. Serbest etkinlik uygulamalarının (dersinin) daha etkili olabilmesi için neler yapılmalıdır?

1. Uygulamalar için sınıf, atölye, salon v.b. fiziki şartlar oluşturulmalıdır.
2. Ders kitabı ve diğer kaynaklar kitap olmalıdır.
3. Öğretmenlerin presiyonu olmalı. Gözlemlenebilir.

4. Serbest etkinlik dersi kaldırılmalı mı? Neden?

* Hayır, kaldırılmamalıdır. Fakat gerekli dışarıları yapıp ilginç dersin olumlu katkıları artırılabilir.
3. maddeye alınmalı.

Katılımınız için teşekkür ederim

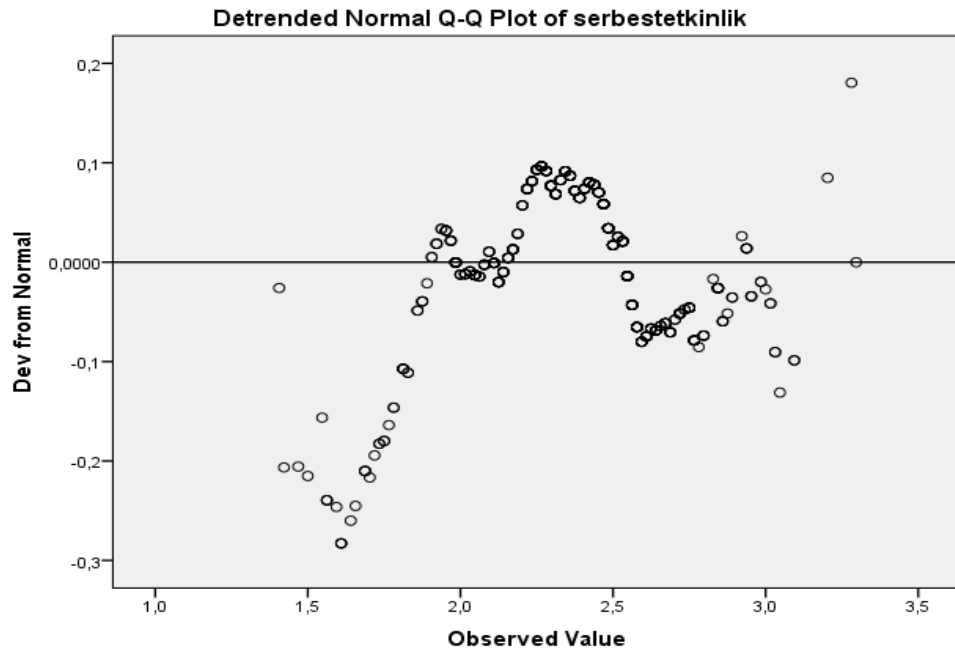
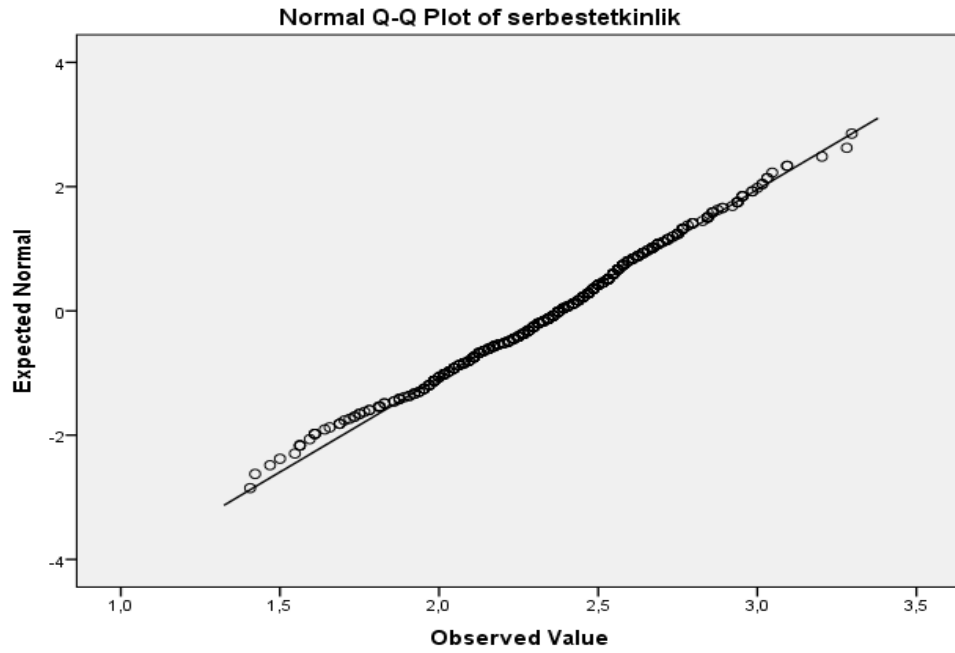
Ek 5. Çalışmanın Yapıldığı Elazığ Merkezinde Yer Alan İlkokul ve Ortaokullarda Uygulanan Ölçek Sayıları

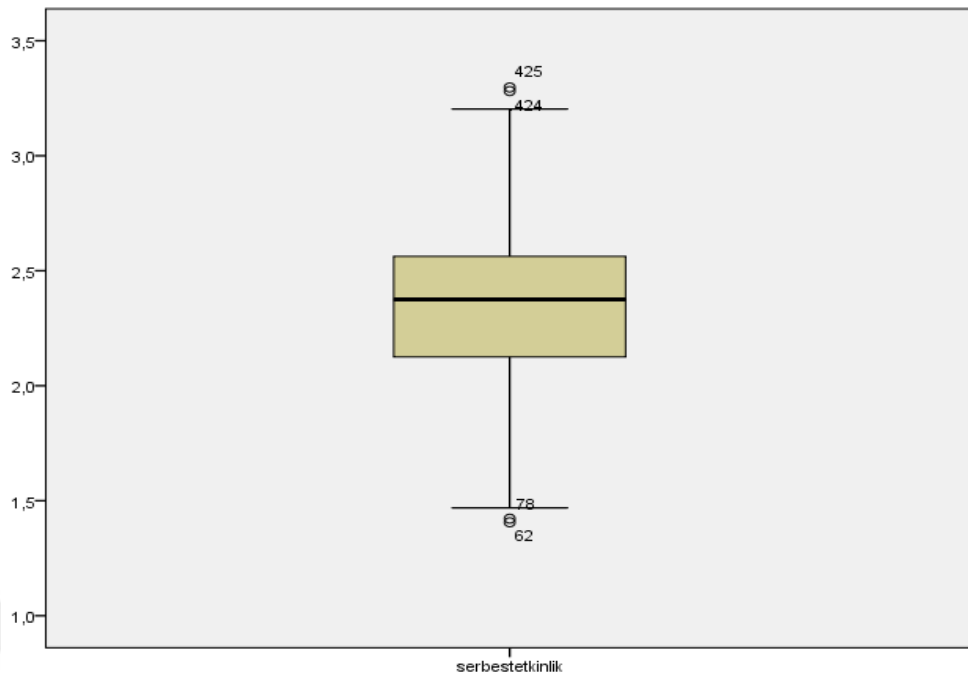
Sıra No	Okul Türü	Okul Adı	Verilen Öğretmen Sayısı	Alınan Anket Sayısı	Geçerli Anket Sayısı
1	İlkokul	50. Yıl İlkokulu	12	9	9
2	İlkokul	Mehmetçik İlkokulu	15	13	11
3	İlkokul	Aziz Gül İlkokul	17	14	10
4	İlkokul	Fevzi Çakmak İlkokulu	11	9	9
5	İlkokul	Esentepe İlkokulu	6	5	5
6	İlkokul	Mehmet Akif Ersoy İlkokulu	12	9	8
7	İlkokul	Fatih Mehmet İlkokulu	10	8	8
8	İlkokul	Namık Kemal İlkokulu	20	17	12
9	İlkokul	Murat İlkokulu	18	15	10
10	İlkokul	Gazi İlkokulu	17	18	12
11	İlkokul	Atatürk İlkokulu	20	17	11
12	İlkokul	Şair Hayri İlkokulu	20	19	15
13	İlkokul	Yakup Şevki Paşa İlkokulu	18	18	14
14	İlkokul	Şht.Öğretmen Nadir Ozan İlkokulu	10	10	9
15	İlkokul	Kazım Karabekir İlkokulu	15	11	10
16	İlkokul	Milli Egemenlik İlkokulu	14	14	12
17	İlkokul	Mehmet ve İfakat Gülaçtı İlkokulu	10	10	10
18	İlkokul	Yazıkonak İlkokulu	15	13	11
19	İlkokul	Kavaktepe İlkokulu	1	1	1
20	İlkokul	Hilalkent İlkokulu	16	10	10
21	İlkokul	Koç İlkokulu	20	15	14
22	İlkokul	Tevfik Yaramanoğlu İlkokulu	18	14	14
23	İlkokul	Gönül İhsan Tangülü İlkokulu	16	14	13
24	İlkokul	TOKİ Fırat İlkokulu	10	10	10
25	İlkokul	Yücel İlkokulu	15	14	12
26	İlkokul	Ziya Gökalp İlkokulu	16	13	13
27	İlkokul	17 Kasım İlkokulu	20	14	14
28	İlkokul	Gümüşkavak İlkokulu	8	7	7
29	İlkokul	Dumlupınar İlkokulu	20	18	16
30	İlkokul	Cemal Gürsel İlkokulu	9	9	9
31	İlkokul	İstiklal İlkokulu	20	19	18
32	İlkokul	Şht.Öğretmen Rüstem Şen İlkokulu	8	8	8
33	İlkokul	Doğukent İlkokulu	19	18	16
34	İlkokul	Vali M.Lütfullah Bilgin İlkokulu	18	17	14
35	İlkokul	Yunus Emre İlkokulu	11	11	11
36	İlkokul	Nahit Ergene İlkokulu	13	12	10
37	İlkokul	Şht.Pyd.Bnb.Zafer Kılıç İlkokulu	12	11	11
38	İlkokul	İbn-i Sina İlkokulu	14	13	11
39	İlkokul	Kamu Çalışanları İlkokulu	15	12	10
40	İlkokul	Naide Karakaya İlkokulu	17	12	11
41	İlkokul	60. Yıl İlkokulu	18	16	14
42	İlkokul	24 Kasım İlkokulu	8	8	7
43	İlkokul	Kıbrıs Şehitleri İlkokulu	15	12	11
44	İlkokul	Salim Hazardağlı İlkokulu	12	9	9
45	İlkokul	Avukat İbrahim Gök İlkokulu	13	8	8
46	Ortaokulu	Türkiye Odalar Borsalar Birliği Ortaokulu	10	9	8
47	Ortaokulu	Bahçelievler Ortaokulu	8	7	7
48	Ortaokulu	Mehmet Mihri Akıncı Ortaokulu	4	4	4
49	Ortaokulu	Yıldızbağları Ortaokulu	3	3	3
50	Ortaokulu	Mezre Ortaokulu	15	13	10
51	Ortaokulu	Elazığ Ortaokulu	13	9	9
52	Ortaokulu	İsmet Paşa Ortaokulu	16	12	12
53	Ortaokulu	Mustafa Kemal Ortaokulu	15	11	10
54	Ortaokulu	75. Yıl İMKB Yatılı Bölge Ortaokulu	11	10	8
TOPLAM			737	632	559

Ek 6. Çalışmanın Yapıldığı Tunceli Merkezinde Yer Alan İlkokul ve Ortaokullarda Uygulanan Ölçek Sayıları

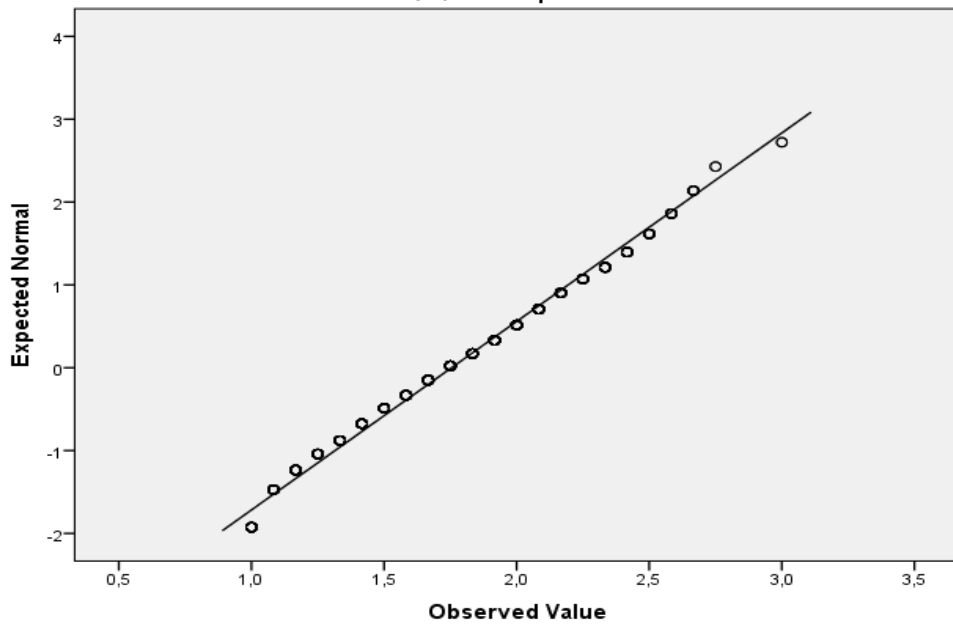
Sıra No	Okul Türü	Okul Adı	Verilen Öğretmen Sayısı	Alınan Anket Sayısı	Geçerli Anket Sayısı
1	İlkokul	Atatürk İlkokulu	5	5	5
2	Ortaokul	Cumhuriyet Ortaokulu	12	11	10
3	İlkokul	Diyap Ağa İlkokulu	12	11	10
4	Ortaokul	Hürriyet Ortaokulu	8	7	6
5	Ortaokul	Munzur Ortaokulu	12	11	11
6	İlkokulu	Şehit Nurgül-Bayram Aladağ İlkokulu	6	6	5
7	İlkokulu	Vali Mehmet Ali Türker İlkokulu	14	13	12
8	İlkokulu	Burmageçit İlkokulu	2	2	2
9	İlköğretim Okulu	Aktuluk Yatılı Bölge Ortaokulu	7	6	5
10	İlköğretim Okulu	Özel Kalan İlköğretim Okulu	8	8	7
11	İlköğretim Okulu	Özel Öz Munzur İlköğretim Okulu	8	8	8
TOPLAM			94	88	81

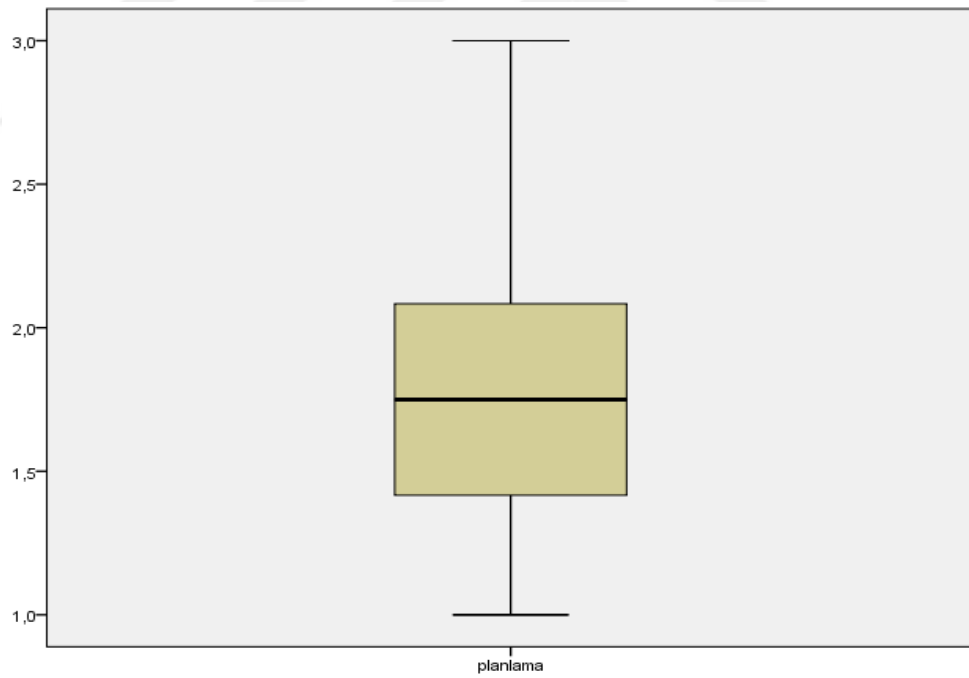
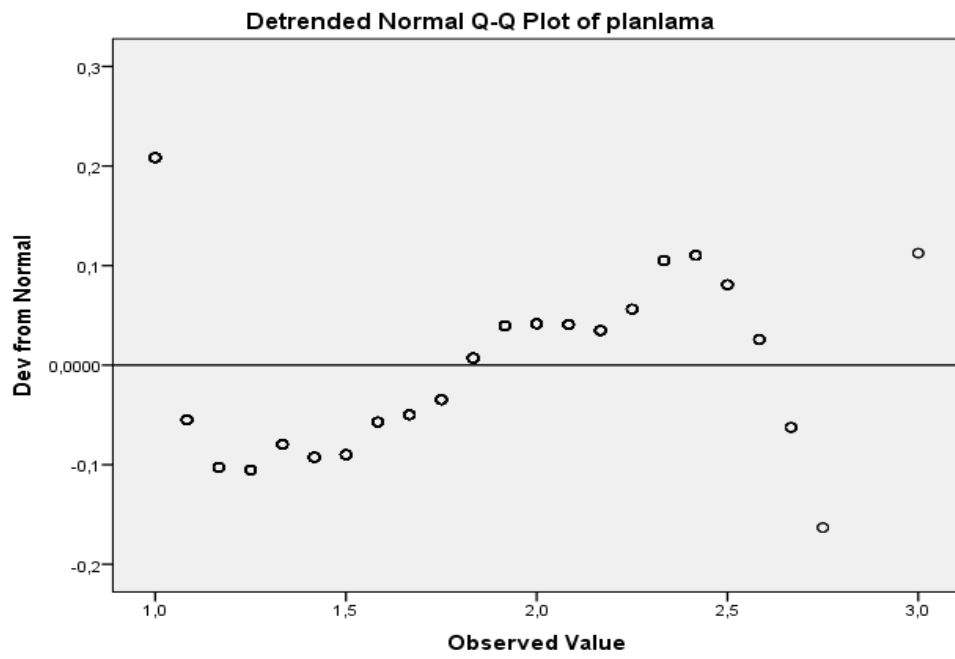
Ek 7. Kutu-Kutu Grafiği, Saçılma Grafiği

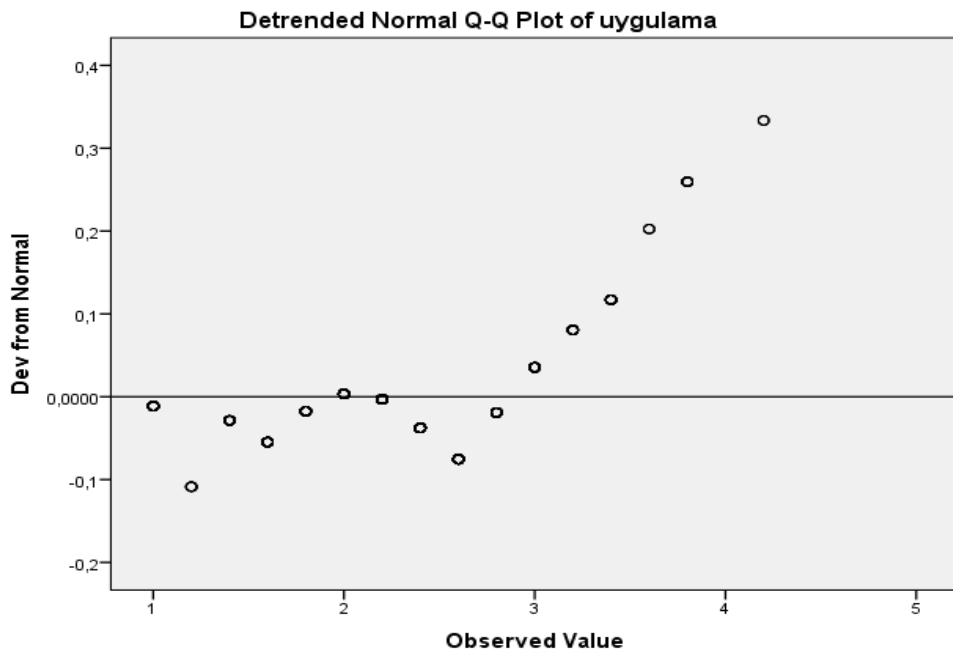
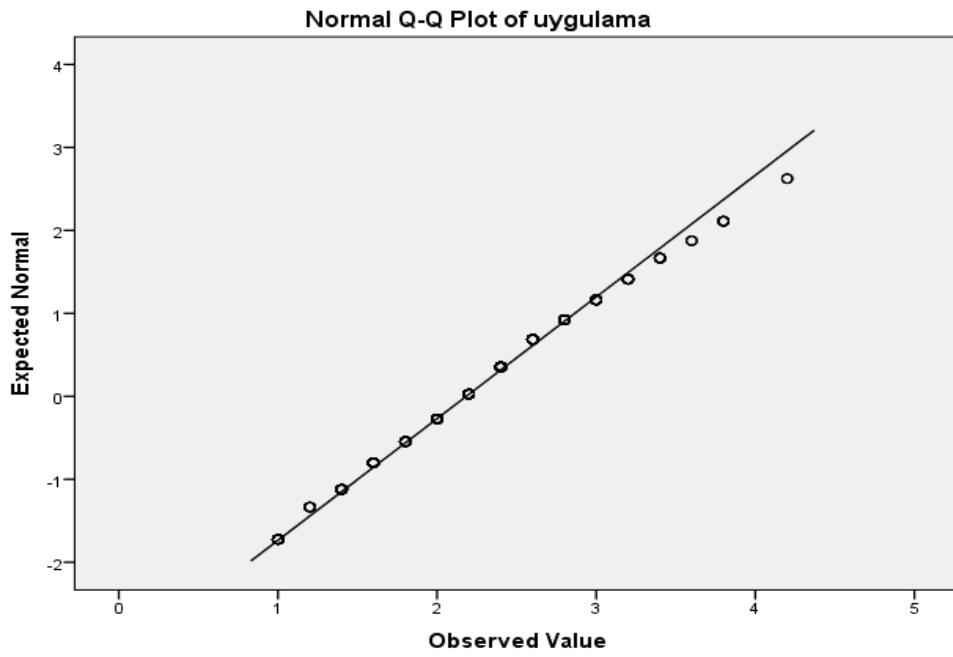

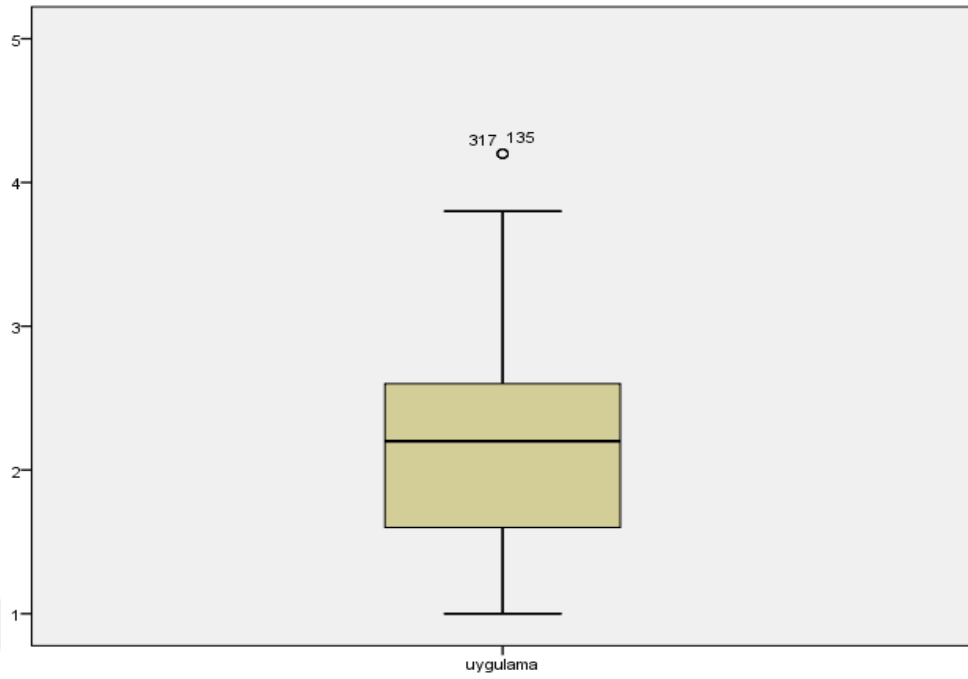

Normal Q-Q Plot of planlama

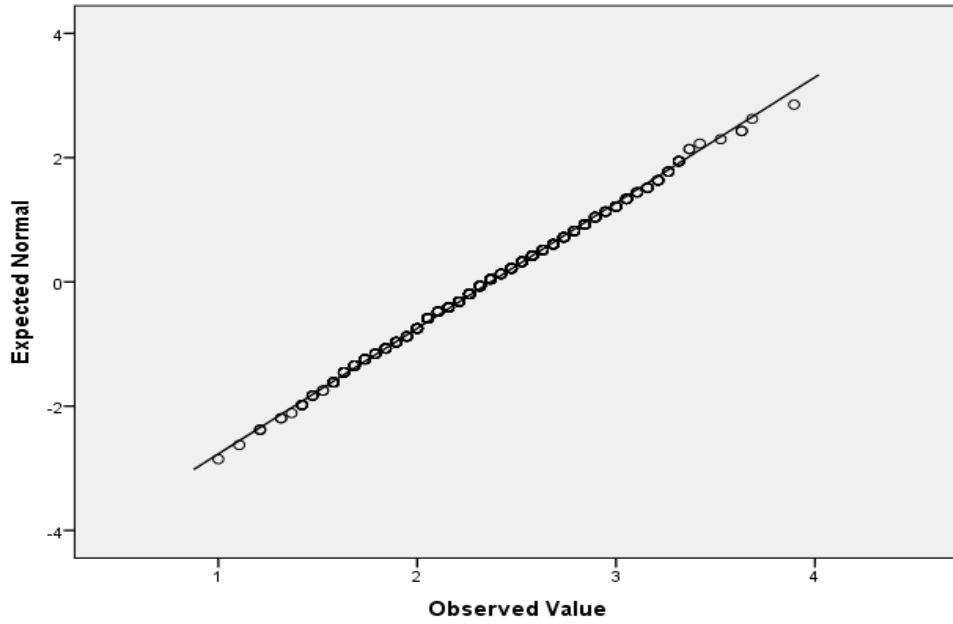

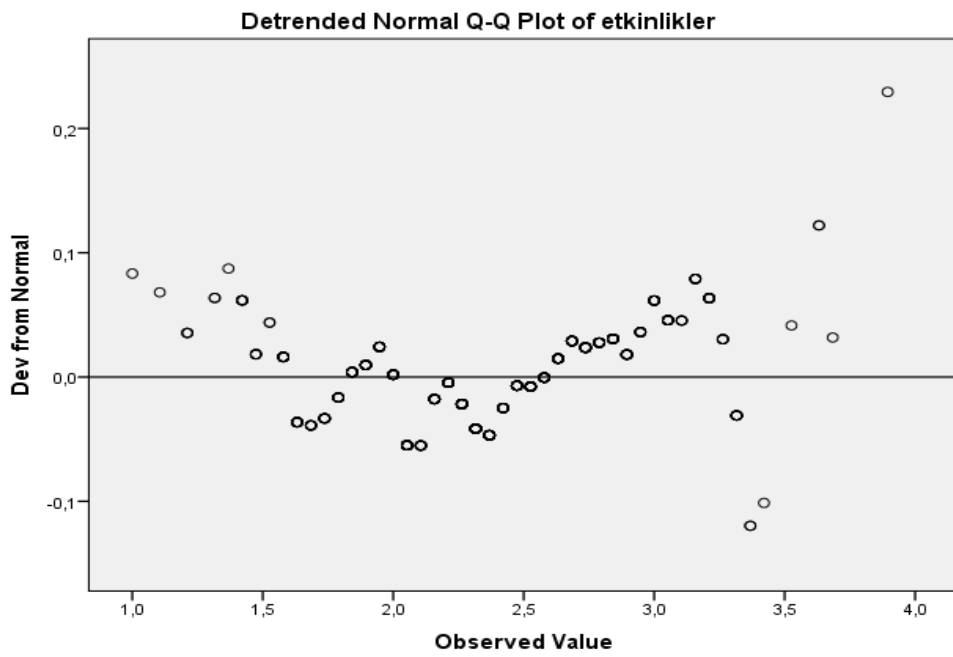
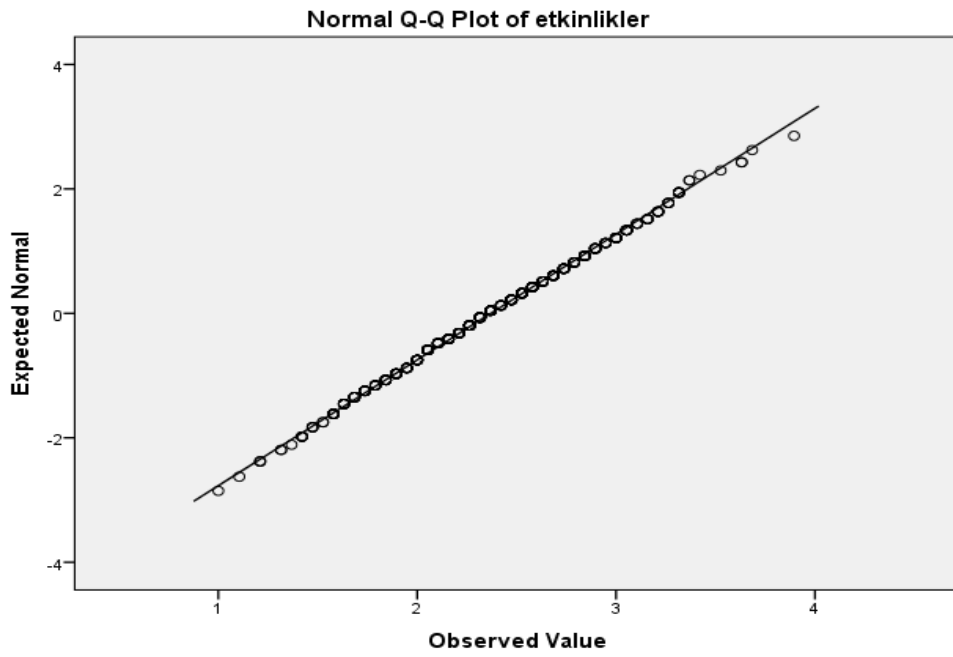

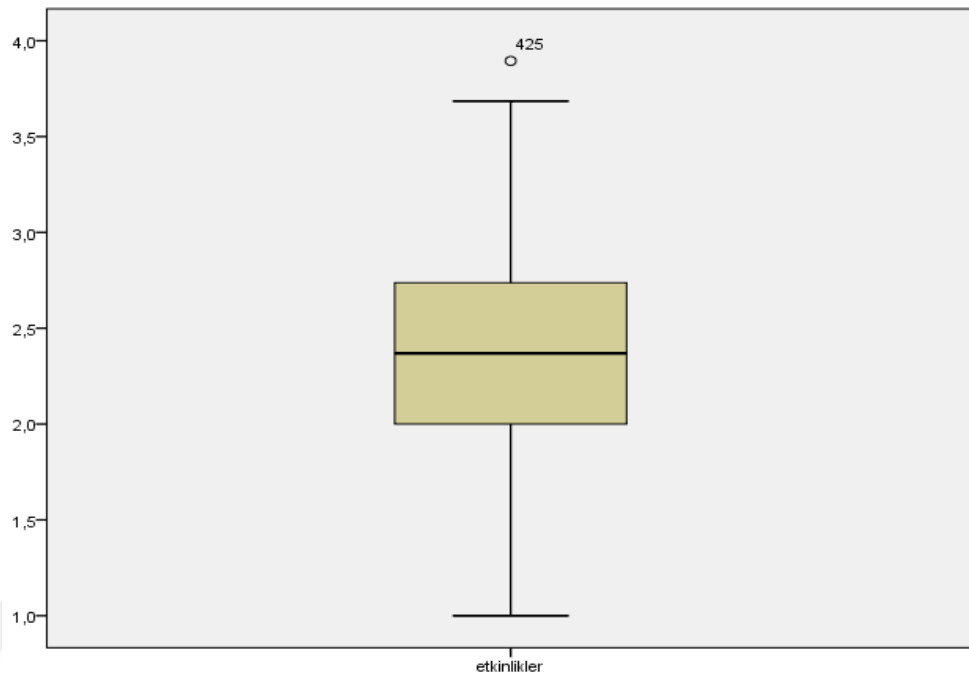

Normal Q-Q Plot of etkinlikler

Ek 8. Orijinallik Raporu

 Turnitin Orijinallik Raporu

Zehra ÖZSEL Hilal Kazu tarafından
zehra özsel (TEZLER) den

25-Tem-2016 15:35 EEST' de işleme
kondu
NUMARA: 691678716
Kelime Sayısı: 23715

Benzerlik Endeksi	Kaynağa göre Benzerlik
%24	Internet Sources: %22 Yayınlar: %12 Öğrenci Ödevleri: %8

kaynaklar:

- 1 2% match (11-Haz-2015 tarihli internet)
http://earsiv.atauni.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1189/leyla_sevim_y%C4%B1lmaz_tez.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 2 2% match (22-Haz-2015 tarihli internet)
http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/ozet/dosyalar/2352-30_05_2012-10_45_21.doc
- 3 2% match (01-Mar-2016 tarihli internet)
<http://www.nedir-nedir.com/bos-zamanlarimizi-nasil-verimli-olarak-degerlendirebiliriz.html>
- 4 1% match (26-May-2015 tarihli internet)
http://www.turkishstudies.net/Makaleler/110037018_14AslanSerkan-vd-sos_S-209-234.pdf
- 5 1% match (14-Tem-2015 tarihli internet)
http://www.jasstudies.com/Makaleler/1889974116_ilhanmustafa_149-170_5-5_T.pdf
- 6 1% match (25-Oca-2016 tarihli öğrenci ödevleri)
Sınıf: ANT
Ödev:
Ödev Numarası: [623804909](#)
- 7 1% match (11-Nis-2016 tarihli internet)
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/befdergi/article/download/5000165760/5000149874>

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Zehra ÖZSEL

Doğum Yeri ve Yılı: Adıyaman/Besni, 1982

Medeni Durumu: Evli

E-Posta: zehraada@hotmail.com

Telefon: 505 631 02 29

Öğrenim Durumu:

1988-1994 : Dumlupınar İlkokulu

1994-2000 : Mersin Yusuf Kalkavan Anadolu Lisesi

2000-2004 : Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

2010-2016 : Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

İş Deneyimi:

2006-2012: Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu/Elazığ-Sivrice

2012-2016: Vali Mehmet Ali Türker İlkokulu/Tunceli-Merkez